

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

FÓRUM KINANTROPOLOGIE 2017
Vzdělávání v kinantropologii

Sborník abstraktů, textů a prezentací z konference
pořádané ve dnech 20. – 21. září 2017 v Moravci

Editoři: Petra Fořterová-Matošková, Jan Chrudimský

Praha 2017

Konference byla příspěvkem k řešení:

- programu PROGRES Q41 a Q19 řešených na Univerzitě Karlově
- projektu „Výzkum kurikula tělesné výchovy a výchovy ke zdraví“ na Masarykově univerzitě (MUNI/A/0994/2016)

Pořadatel: UK FTVS pod záštitou proděkana pro vědu prof. Václava Bunce ve spolupráci s KTVVZ PdF MU Brno

Místo konání: Rekreační a školicí středisko České pošty MORAVEC na Vysočině

Odborní garanti: doc. PhDr. Viléma Novotná (UK FTVS)
doc. PaedDr. Vladislav Mužík, CSc. (MU PdF)

Editoři: "*****"Petra Fořterová-Matošková
" Jan Chrudimský

ÚVODEM

Předkládaná elektronická publikace je sestavena z abstraktů, textů příspěvků a prezentací přednesených na konferenci „**Fórum kinantropologie: vzdělávání v kinantropologii**“, která byla uspořádána ve dnech 20. – 21. 9. 2017 v Moravci. Jednalo se o tradiční celorepublikové setkání akademických pracovníků zabývajících se otázkami vzdělávání v kinantropologii.

V průběhu konference zazněly příspěvky věnované problematice vzdělávání v kinantropologii.

Ústřední témata byla:

- Problematika vzdělávání v kinantropologii
- Zprávy o řešení výzkumných projektů týkajících se vzdělávání v kinantropologii
- Vystoupení doktorandů s tématy zaměřenými na vzdělávání v kinantropologii

Konference byla pořádána pro podporu výsledků programu PROGES Q41, Q19 řešených na Univerzitě Karlově a projektu „Výzkum kurikula tělesné výchovy a výchovy ke zdraví“ na Masarykově univerzitě (MUNI/A/0994/2016).

Z odborné diskuse vyplynula potřeba další úzké odborné spolupráce na přípravě koncepčních materiálů týkajících se procesu vzdělávání v tělesné výchově a sportu.

Abstrakty, texty i prezentace jsou řazeny podle abecedního pořadí příjmení hlavních autorů.

Za jazykovou a odbornou úroveň odpovídají autoři jednotlivých příspěvků.

Petra Fořterová-Matošková a Jan Chrudimský
Editoři

OBSAH

Príspevky jsou řazené abecedně podle prvního autora

OKRUHY VÝZKUMNÝCH AKTIVIT V KINANTROPOLOGII – KINEZIOLOGII ... VÁCLAV BUNC	6
POVINNÁ PLAVECKÁ VÝUKA IRENA ČECHOVSKÁ	7
AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ZAČÍNAJÍCÍCH UČITELŮ TV – ABSOLVENTŮ FSPS MU V BRNĚ MARCELA JANÍKOVÁ	8
MĚŘENÍ RYTMICKÉHO CÍTĚNÍ U STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU ALENA KAŠPAROVÁ; VILÉMA NOVOTNÁ	9
VÝVOJ VÝZKUMNÉHO NÁSTROJE PRO KOMPARACI KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ TĚLESNÉ VÝCHOVY MICHAL LUPAČ	10
POHYBOVÁ GRAMOTNOST A PERSPEKTIVY POHYBOVÉHO REŽIMU DĚTÍ.... VLADISLAV MUŽÍK	11
PROBLÉM PŘÍPRAVY UČITELE TĚLESNÉ VÝCHOVY VILÉMA NOVOTNÁ; JAN CHRUDIMSKÝ	12
INTEGRACE TĚLESNÉ VÝCHOVY A GEOGRAFIE V KURIKULU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ MAREK TRÁVNÍČEK; PETR VLČEK	13
PROJEKT FANDÍME ZDRAVÍ V PRVNÍM ROCE OVĚŘOVÁNÍ JAN TUPÝ	14
10 NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH OTÁZEK POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI JANA VAŠÍČKOVÁ; ZBYNĚK SVOZIL	15
POHYBOVÉ POHÁDKY PETR VLČEK	16
PROBLEMATIKA HODNOCENÍ DRŽENÍ TĚLA U MLADŠÍCH ŠKOLNÍCH DĚTÍ . LENKA VOJTÍKOVÁ	17
VYBRANÉ VÝSLEDKY PRVOTNÍCH MĚŘENÍ POMOCÍ MOBAK 1 A 3 JAROSLAV VRBAS; PETR VLČEK	18

Abstrakty

OKRUHY VÝZKUMNÝCH AKTIVIT V KINANTROPOLOGII – KINEZIOLOGII

Václav Bunc

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Laboratoř sportovní motoriky

Abstrakt

Vztah vědních oborů Kinantropologie a Kineziologie je často diskutovaným problémem, který ale pramení z ne zcela jasného vymezení obou oborů v ČR. Ve sdělení srovnáváme definice obou oborů a na základě rozboru současného písemnictví ukazujeme na do jisté míry umělé odlišnosti vyplývající z názvu oboru v češtině i v angličtině. Publikační aktivity a systém jejich hodnocení je zásadní pro úspěch oboru. Uvádíme některé publikační možnosti v českých i zahraničních periodických i zásady současného i nově zaváděného systému hodnocení 17+.

Klíčová slova

kinantropologie, kineziologie, publikační aktivity, hodnocení, 17+

POVINNÁ PLAVECKÁ VÝUKA

Irena Čechovská

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra plaveckých sportů

Abstrakt

Podle informací školní inspekce v posledních letech 92 až 95 % škol si zařazovalo plaveckou výuku do svých školních vzdělávacích plánů, tím se stávala plavecká výuka pro žáky povinnou. Proto je poměrně překvapivé rozhodnutí, že od školního roku 2017/2018 je na 1. stupni základních škol povinná plavecká výuka v minimálním rozsahu 40 vyučovacích hodin. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k tomuto účelu připravilo úpravu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Ve vzdělávacím obsahu oboru tělesná výchova byly přidány dva očekávané výstupy: TV-5-1-11 adaptuje se na vodní prostředí, dodržuje hygienu plavání, zvládá v souladu s individuálními předpoklady základní plavecké dovednosti a TV-5-1-12 zvládá v souladu s individuálními předpoklady vybranou plaveckou techniku, prvky sebezáchrany a bezpečnosti. Pro realizaci této povinné výuky a dosažení žákovských kompetencí nebyly nijak zlepšeny podmínky, především výstavba školních bazénů. Plaveckých škol se statutem školských zařízení, kde je kontrolováno, kromě jiného i vzdělání učitelů plavání, je minimum. Povinná plavecká výuka bude tedy z velké části, tak jako v minulosti po roce 1989, vedena učiteli plavání bez kontroly odborné úrovně a realizována v komerční sféře.

Klíčová slova

plavání, plavecká výuka

AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ZAČÍNAJÍCÍCH UČITELŮ TV – ABSOLVENTŮ FSPS MU V BRNĚ

Marcela Janíková

Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra pedagogiky sportu

Abstrakt

Příspěvek spadá do oblasti profese učitele TV. Cílem bylo konfrontovat nabyté vědomosti a dovednosti během studia učitelství TV s jejich využitím v praxi, resp. identifikovat problémy, s nimiž se začínající učitelé setkávají. Výzkumu se zúčastnilo 20 začínajících učitelů TV, absolventů FSpS MU. Nejčastěji začínající učitelé uváděli problémy s administrativou, pedagogicko-psychologickou přípravou, oborovou přípravou a problémy spojené s jejich osobnostními vlastnosti.

Klíčová slova

učitel TV, začínající učitel TV, profese učitele, problémy v praxi

MĚŘENÍ RYTMICKÉHO CÍTĚNÍ U STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ TĚLESNÁ VÝCHOVA A SPORT

Alena Kašparová; Viléma Novotná

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra gymnastiky

Abstrakt

Cílem příspěvku je představit projekt disertační práce. Projekt směřuje do oblasti výzkumu v Rytmické gymnastice (RG), části hudebně-pohybové výchova. V RG je pohyb úzce propojen s hudbou. Vzdělávací program se zaměřuje na ovlivňování rytmu pohybu, optimální rytmiizaci pohybových aktů. Výzkum se bude zabývat problematikou hodnocení rozvoje rytmického cítění a rytmických schopností. Budoucí pedagog (učitel, trenér) by měl získat v průběhu studia určitou potřebnou úroveň rytmických schopností a měl by si osvojit dovednost, jak rytmické schopnosti svých svěřenců ovlivňovat a hodnotit. Cílem disertační práce je vytvořit soubor testů ověřujících míru rytmických schopností studentů vysokých škol (VŠ) v oblasti vzdělávání Tělesná výchova a sport vycházejících z daných kompetencí budoucích pedagogů. Vytvoření testové baterie by mělo vycházet z modernizace doposud známých testů, rozšíření počtu specifických testů a jejich aplikace pro věkovou kategorii studentů VŠ. Získané výsledky testů rytmických schopností budou zpracovány faktorovou analýzou z důvodu možné redukce baterie testů a ověření nepřekrývání se testů při posuzování jednotlivých komponent rytmických a hudebně-pohybových schopností. Vzniklá baterie testů by se mohla stát základem pro možnou budoucí standardizaci. Možnost objektivního posouzení úrovně hudebně-pohybových schopností by mohla přispět ke zkvalitnění přípravy učitelů a trenérů na fakultách připravujících odborníky pro tyto profese.

Klíčová slova

hudba, rytmus, pohybový vzorec, testová baterie, učitel, trenér

VÝVOJ VÝZKUMNÉHO NÁSTROJE PRO KOMPARACI KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ TĚLESNÉ VÝCHOVY

Michal Lupač

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví

Abstrakt

Cílem příspěvku je prezentovat vývoj kategoriálního systému jako výzkumného nástroje pro analýzu kurikulárních dokumentů ve vybraných evropských státech. Po stručném teoretickém zasazení do kontextu a historii vývoje nástroje text předkládá jeho aktuální podobu a dílčí výsledky analýzy Švédského dokumentu, která ukazuje možné využití výzkumného nástroje.

Klíčová slova

kategoriální systém, výzkumný nástroj, Švédsko

POHYBOVÁ GRAMOTNOST A PERSPEKTIVY POHYBOVÉHO REŽIMU DĚTÍ

Vladislav Mužík

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví

Abstrakt

Příspěvek upozorňuje na důležitost utváření pohybové gramotnosti dětí a možnosti formování jejich pohybového režimu. Vychází z výsledků reprezentativních výzkumů názorů české veřejnosti na otázky spojené s podporou zdraví, tělesnou výchovou a pohybovou aktivitou, jichž se účastnil autor příspěvku. Připomíná také výsledky pokusného ověřování edukačního programu Pohyb a výživa, které probíhalo v letech 2013-2015 pod garancí MŠMT ČR. Na základě získaných poznatků autor konstatuje, že na utváření pohybové gramotnosti dětí se nepodílí pouze tělesná výchova, ale celý komplex vzdělávacích podnětů a informačních zdrojů. Utváření pohybové gramotnosti má přitom významný vliv na uvědomělou pohybovou aktivitu a celkový pohybový režim dětí, na němž se výrazně podílejí různé formy školních a mimoškolních pohybových aktivit. Je nutné zkvalitnit obsah tělesné výchovy směrem k pohybové všestrannosti, zlepšit vědomostní stránku vzdělávání v tělesné výchově a hledat optimální pohybové programy zohledňující individuální pohybové předpoklady dětí a podmínky pro realizaci jejich optimálního pohybového režimu.

Klíčová slova

pohybová gramotnost, pohybová aktivita, pohybový režim, tělesná výchova, vzdělávací obsah tělesné výchovy, individuální pohybové programy

PROBLÉMY PŘÍPRAVY UČITELE TĚLESNÉ VÝCHOVY

Viléma Novotná; Jan Chrudimský

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra gymnastiky

Abstrakt

Problematika učitelského povolání a přípravy učitelů tělesné výchovy na fakultách a vysokých školách je v současné době tématem diskusí jak odborné, tak laické veřejnosti. Letité problémy a návrhy na jejich řešení provázející učitelství a vzdělávání se příliš nemění, zákonná opatření jsou realizována spoře, bez vytyčení zásadní koncepce vzdělávání propojující všechny úrovně školství. Podobné problémy se odrážejí i v přípravě učitelů. Problémy přípravy učitele je možno rozdělit do oblastí: – postavení učitele ve společnosti, – legislativní okolnosti, – podmínky vyplývající z novely zákona o VŠ, – studijní programy připravující učitele a jejich obsah, – osobnost učitele TV. Náročnost požadavků na učitele TV je ilustrována ukázkou dílčí části přípravy z pohledu oboru Gymnastika.

Klíčová slova

profese učitelství, kvalifikovanost, studijní program, osobnost učitele

INTEGRACE TĚLESNÉ VÝCHOVY A GEOGRAFIE V KURIKULU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Marek Trávníček; Petr Vlček

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví

Abstrakt

This paper aims to address the lack of international knowledge and research in interdisciplinary teaching and curriculum development, especially when it comes to the subjects of Physical Education and Geography. The authors analyse and compare elementary school curricular documents from two countries, the Czech Republic and the Republic of Slovenia, to reveal how integration of Physical Education and Geography is embedded at the policy level in the selected countries.

This work was supported by a Faculty of Education Grant ("Curriculum Research Physical Education and Health Education", MUNI/A/0994/2016).

Klíčová slova

Physical Education, Geography, curriculum, cross-curricular interdisciplinarity, integration, comparison

PROJEKT FANDÍME ZDRAVÍ V PRVNÍM ROCE OVĚŘOVÁNÍ

Jan Tupý

Nezávislý expert

Abstrakt

V roce 2016 byl spuštěn projekt Ministerstva zdravotnictví s názvem "Fandíme zdraví" (FZ). Obsah projektu FZ navazuje na projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy "Pohyb a výživa". Rovněž se soustřeďuje na zlepšení pohybového a výživového režimu žáků základních škol. Projekt FZ je realizován na 16 školách v Jihočeském a Středočeském kraji a v Praze. Jeho cílem je poskytnout vedením škol, učitelům, vychovatelům školních družin, zaměstnancům školních jídelen a rodičům žáků základní informace o pohybu a zdravé výživě formou workshopů. Dále připravit a ověřit metodické materiály, které by pomohly zefektivnit výuku i aktivity v režimu žáků a následně vedly k posílení jejich zdraví a k vytvoření vhodných pohybových a stravovacích návyků. Projekt FZ je zaměřen na žáky 1. i 2. stupně ZŠ. Vstupní dotazníky potvrdily, že podmínky pro pohyb jsou na školách dobré, nedostatky jsou ve využívání jednotlivých forem pohybu v denním režimu žáků a v propagaci pohybu ve školách. Více než 50 % žáků během týdne a o víkendu nesportuje vůbec nebo jen 1x denně, více než pětina žáků nenavštěvuje mimoškolní pohybové aktivity, téměř 30 % žáků tráví denně u PC, mobilu, tabletu více než 2 hodiny.

Klíčová slova

Fandíme zdraví, projekt Ministerstva zdravotnictví, žáci 1. a 2. stupně ZŠ, pohybové aktivity v denním režimu žáků, pohybová pyramida, workshopy pro učitele a rodiče

10 NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH OTÁZEK O POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI

Jana Vašíčková; Zbyněk Svozil

Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury, Katedra společenských věd v kinantropologii

Abstrakt

Termín pohybová gramotnost stále není plně a srozumitelně pochopen. Její filozofický a konceptuální základ, potřeba měření, vztah ke zdraví a wellness v průběhu života a mnoho dalších základních sporných bodů, které nejsou ve shodě, vyvolávají několik důležitých otázek, na které je třeba dát odpověď. Jelikož je tento koncept velmi spletitý, výzkumníci zatím nevytvořili komplexní a na druhou stranu jednoduchý nástroj, který by zjišťoval PG v různých etapách života vzhledem k různým atributům. V příspěvku se snažíme shrnout všechny otázky, které se v souvislosti s konceptem PG objevují, do čtyřech základních oblastí: monitorování pohybové gramotnosti, pochopení PG v průběhu života, zvyšování PG a benefity PG.

Klíčová slova

gramotnost, pohybová gramotnost, motivace, pohybová kompetence, pohybová aktivita, zdravý životní styl

POHYBOVÉ POHÁDKY

Petr Vlček

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví

Abstrakt

V rámci výzkumných i rozvojových projektů se na KTVVZ PdF MU věnujeme také tvorbě učebnic a metodických materiálů. Názorným příkladem jsou Vodní pohybové pohádky nejen pro předškoláka a Suchozemské pohybové pohádky, které přináší podklady rozvíjející pohybovou aktivnost školáků a předškoláků a jejich pozitivní vztah k pohybovým aktivitám na suchu a ve vodě, a to zábavnou formou a motivací prostřednictvím pohádek. Tímto způsobem výuky lze též významně ovlivnit a podpořit rozvoj různých oblastí dětské inteligence a jejich všestrannost.

Klíčová slova

předškolní věk, pohybová pohádka, pohybová aktivnost, hra

PROBLEMATIKA HODNOCENÍ DRŽENÍ TĚLA U MLADŠÍCH ŠKOLNÍCH DĚTÍ

Lenka Vojtíková

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy

Abstrakt

V práci se zabýváme rozbořem několika metod potenciálně vhodných pro hodnocení držení těla u mladších školních dětí. Zabýváme se i jejich modifikacemi, tak aby byly výsledky sledování využitelné pro vědecký výzkum i pro praxi (nejen) učitelů tělesné výchovy.

Klíčová slova

postura, držení těla, Matthiasův test, hodnocení těla podle Kleina, Thomase a Mayera, hodnocení postavy podle Jaroše a Lomíčka

VYBRANÉ VÝSLEDKY PRVOTNÍHO MĚŘENÍ POMOCÍ MOBAK 1 A 3

Jaroslav Vrbas; Petr Vlček

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra Tělesné výchovy a Výchovy ke zdraví

Abstrakt

Príspevek predstavuje prvotní měření testovou baterií pohybových dovedností MOBAK 1 a 3 pro děti na 1. stupni ZŠ v 1. a 3. třídě. Výsledky MOBAK 3 jsou porovnávány s výsledky Švýcarska. Významnějších rozdílů mezi jednotlivými testy došlo pouze ve dvou případech. Většina testů vykazuje srovnatelné výsledky, které kopírují průběh základního rozložení hodnot, tudíž můžeme říci, že je testová baterie použitelná pro praxi. Ke srovnání obou států bylo použito stejné statistické metody. U dvou testů je podle výsledků potřeba změnit zadání, aby testy nebyly příliš jednoduché, respektive příliš složité. Testová baterie MOBAK je podle prvotních měření pozitivně přijímána u učitelů v praxi.

Klíčová slova

MOBAK 1 a 3, základní pohybové kompetence, základní pohybové způsobilosti, 1. stupeň, pohyb s pomůckou, pohyb vlastním tělem

Texty, Prezentace

OKRUHY VÝZKUMNÝCH AKTIVIT V KINANTROPOLOGII - KINEZIOLOGII VÁCLAV BUNC	20 - 26
POVINNÁ PLAVECKÁ VÝUKA IRENA ČECHOVSKÁ	27 - 53
AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ZAČÍNAJÍCÍCH UČITELŮ TV – ABSOLVENTŮ FSPS MU V BRNĚ MARCELA JANÍKOVÁ	54 - 58
MĚŘENÍ RYTMICKÉHO CITĚNÍ U STUDENTŮ VYSOKÝCH ŠKOL V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU ALENA KAŠPAROVÁ; VILÉMA NOVOTNÁ	59 - 70
VÝVOJ VÝZKUMNÉHO NÁSTROJE PRO KOMPARACI KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ TĚLESNÉ VÝCHOVY MICHAL LUPAČ	71 - 83
POHYBOVÁ GRAMOTNOST A PERSPEKTIVY POHYBOVÉHO REŽIMU DĚTÍ VLADISLAV MUŽÍK	84 - 100
PROBLÉM PŘÍPRAVY UČITELE TĚLESNÉ VÝCHOVY VILÉMA NOVOTNÁ; JAN CHRUDIMSKÝ	101 - 111
INTEGRACE TĚLESNÉ VÝCHOVY A GEOGRAFIE V KURIKULU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ MAREK TRÁVNÍČEK; PETR VLČEK	112 - 127
PROJEKT FANDÍME ZDRAVÍ V PRVNÍM ROCE OVĚŘOVÁNÍ JAN TUPÝ	128 - 140
10 NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH OTÁZEK POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI JANA VAŠÍČKOVÁ; ZBYNĚK SVOZIL	141 - 150
POHYBOVÉ POHÁDKY PETR VLČEK	151 - 157
PROBLEMATIKA HODNOCENÍ DRŽENÍ TĚLA U MLADŠÍCH ŠKOLNÍCH DĚTÍ LENKA VOJTÍKOVÁ	158 - 166
VYBRANÉ VÝSLEDKY PRVOTNÍCH MĚŘENÍ POMOCÍ MOBAK 1 A 3 JAROSLAV VRBAS; PETR VLČEK	167 - 194

OKRUHY VÝZKUMNÝCH AKTIVIT V KINANTROPOLOGII – KINEZIOLOGII

Václav Bunc

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Laboratoř sportovní motoriky

Vědní obor Kinantropologie byl akreditován jako vědecká společnost při AVČR v roce 1991. Ve své době to byl velmi potřebný a nezbytný počín pro rozvoj oborů spojených s TV a sportem a takto jej lze hodnotit i s odstupem více než čtvrt století. Bohužel v současnosti se setkáváme s celou řadou subjektivních i objektivních obtíží, které vesměs vyplývají z ne zcela jasného výkladu našeho oboru u odborné veřejnosti mimo tělovýchovné obory.

Velké komplikace jsou pak spojeny s realizací kvalifikačních prací – habilitačních a jmenovacích profesorských řízení, kde tyto jsou realizovány v prostředí jasně definovaných oborů, které mají jasně definovaná scientometrická kritéria. Podle těchto kritérií, která vesměs nerespektují naše specifika, jsou práce hodnoceny, často bez respektování stanovisek oborových vědeckých rad.

Další problémy jsou spojeny s posuzováním kinantropologických projektů hodnotícími panely grantových agentur, které vždy uplatňují kritéria, pro které byl panel zřízen. Bohužel neexistuje v současnosti hodnotící panel, který by byl sestaven pro hodnocení kinantropologických projektů. Panely při hodnocení vždy zohledňují dosavadní doloženou publikační činnost.

V neposlední řadě je řada komplikací našeho oboru spojená s hledáním zahraničního ekvivalentu oboru Kinantropologie, který nemá v anglicky a německy mluvících zemích stejnojmenný ekvivalent. Vesměs je jako ekvivalentní obor uváděna Kineziologie, která v české terminologii je chápána úžeji, než je tomu v případě Kinantropologie.

Badatelské aktivity byly a ještě jsou hodnoceny pomocí tzv. RIV bodů – Registr informací o výsledcích. Toto je dáno ustanovením § 12 odst.1 zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů. Je zde definována podpora výzkumu, vývoje a inovací z veřejných prostředků, poskytování finanční podpory za podmínky zveřejňování pravdivých a včasných informací příjemcem i poskytovatelem o prováděném výzkumu a vývoji a jeho výsledcích

prostřednictvím IS VaVaI. Na základě těchto bodů jsou pak přidělovány pracovištím finanční prostředky k podpoře badatelských aktivit. Tento systém je v současnosti intenzivně diskutován a v podstatě odsuzován jako byrokratický, který není schopen poskytnout relevantní informace o výsledcích badatelských aktivit pracovišť. Na druhou stranu je nutno tomuto systému přiznat politickou nezávislost a hlavně schopnost shromáždit prakticky veškerá data charakterizující badatelské aktivity.

V současnosti je již schválen a připraven k použití nový systém hodnocení nazvaný 17+, který je postupně uváděn v život.

Ve sdělení budeme definovat rozdíly a mezi Kinantropologií a Kineziologií, přičemž budeme vycházet z definic těchto oborů. Pro detailní charakterizování pak uvedeme oblasti výzkumných aktivit Kineziologie, na kterých se shoduje zahraniční písemnictví. Dále pak ukážeme možnosti publikací a respektovaných – hodnotitelných časopisů a představíme zásady nového systému hodnocení badatelských publikačních výstupů 17+.

Kinantropologie versus Kineziologie

Základní definici Kinantropologie lze zformulovat následovně: Kinantropologie je věda o pohybu člověka. V současné době je Kinantropologie široce pojatým vědním oborem, který logicky požaduje třídění na podobory (Hodaň, 2006).

Tyto je možno vnímat jako relativně samostatné, konkrétní vědní disciplíny, mající své výzkumné metody i vlastní písemnictví.

Hodaň (2006) zmiňuje dva možné pohledy na Kinantropologii:

1. Kinantropologii jako vědní obor zabývající se „sportujícím člověkem“ a individuálními i společenskými důsledky této záměrné činnosti, nebo
2. Kinantropologii jako vědní obor zabývající se „pohybujícím se člověkem“ a individuálními a společenskými důsledky tohoto „pohybování“.

První přístup převládá na Slovensku, v Čechách pak se odborná veřejnost shoduje na pohledu druhém.

Kineziologie je definována jako věda o mechanických zákonitostech pohybového ústrojí člověka a zvířat. Kineziologie se zabývá fyziologickými, mechanickými a psychologickými mechanismy (Freedson, 2014).

V rámci těchto definic se Kinantropologie jeví obecnější obor než Kineziologie. Kineziologii lze pak chápat jako biomedicínsky orientovanou součást Kinantropologie. V budoucnosti

bude třeba tuto situaci jednoznačně vyřešit. Jednou z možností je Kineziologii z Kinantropologie vyčlenit, podobně jako tomu bylo v devadesátých letech s Biomechanikou.

Ačkoli se pracovní definice liší, mají řadu společných charakteristik. Obecně se jedná vždy o kombinaci biologických, společenských a humanitních věd.

Oblasti výzkumu v Kineziologii

Pro upřesnění vztahu mezi Kinantropologií a Kineziologií uvádíme dále definované obory výzkumných oblastí Kineziologie, tak jak byly popsány Freedsonem (2014) a Scharym & Cardinalem (2016). Pro snížení možných nepřesností v překladu uvádíme tyto oblasti v originální jazykové variantě:

Physical and Biological Sciences

Behavioral Science, Sociocultural Studies, and Philosophy

Economical Science, and Sport Management

Physical Education and Sport History

Measurement and Evaluation, Youth Development, and Older Adults

Youth Development

Older Adults

Z výše uvedeného vyplývá, že zahraniční pojetí Kineziologie je z hlediska zaměření výzkumných aktivit v podstatě totožné s oborem nazvaným v ČR Kinantropologie. Tuto skutečnost je třeba respektovat při komunikaci se zahraničními partnery i při zařazování a vyhledávání publikačních možností v zahraničních periodících.

Kinantropologie jako samostatná oblast vzdělávání

Velkou oporou při prosazování našeho oboru v českém prostředí je ta skutečnost, že v současnosti je Kinantropologie samostatnou oblastí vzdělávání číslo 28 Tělesná výchova a sport, Kinantropologie. Toto pak významným způsobem zjednodušuje uplatnění kinantropologických disciplín v rámci studijních programů jak oborových, tak i pedagogických fakult při realizaci akreditačních řízení.

Výzkumné metody v Kinantropologii

Každá vědecká disciplína má svou základní výzkumnou metodu (Hendl & Remr, 2017). V dané výzkumné situaci často použijeme více typů výzkumů v závislosti na položených výzkumných otázkách (Bhattacharjee, 2012).

Základní výzkumnou strategií Kinantropologie je multidisciplinární výzkum, ať teoretický nebo empirický. Podobně jako u jiných vědeckých oborů, kde výzkum má charakter multidisciplinární, je problémem „rovnost“ participujících vědních oborů. V reálných podmínkách prakticky neexistuje. Základem úspěchu těchto aktivit je vždy interpretace výsledků, kde hraje rozhodující roli spolupráce participujících výzkumníků.

Hodnocení výsledků badatelských aktivit

Hodnocení vědního oboru a z něj vyplývající postavení a finanční podpora je vždy spojeno s kvalitou výstupů – publikací a hlavně s jejich hodnocením. Vyhodnotit absolutně přesně výsledky badatelských aktivit v podstatě není možné. Každý systém hodnocení má své přednosti a nedostatky, které jsou poplatné době vzniku hodnocení.

V současnosti největším problémem většiny českých vědních oborů není množství publikovaných výstupů, ale jejich citování dalšími výzkumníky, hlavně pak v zahraničních periodících.

Scientometrickým kritériem citovanosti je tzv. Hirschův index H . Hirschův index (také H -index či h -index) ve scientometrii udává, kolik článků daného autora dosahuje citovanosti vyšší, než je pořadové číslo článku dle počtu citací. Jde o jeden z indexů citačního ohlasu vědeckých článků publikovaných jedním vědeckým pracovníkem. Hirschův index jednotlivce je dán citačními ohlasy (indexy) jeho jednotlivých vědeckých prací. Má-li např. devátý nejcitovanější článek autora citační index 10 a desátý článek citační index 8, pak pro daného vědce je Hirschův index $h = 9$.

Jak již bylo zmíněno dříve, je evaluace publikační činnosti v české republice realizována pomocí tzv. RIV bodů. Tyto body nerespektují oborová specifika, tedy jsou v podstatě pro všechny obory stejná, snaží se respektovat kvalitu hodnocených výstupů.

Pro přiznání bodů jsou rozhodující hodnotící kritéria, která v současném systému přihlížejí k zaměření publikace. Množství bodů pro daný typ publikace pak pro dané období stanovuje RVVI. Pro započítání se vychází z dlouhodobých průměrů.

Základem pro hodnocení výstupů je tzv. seznam recenzovaných periodik. Samozřejmě je-li publikace uvedena v databázi WoS nebo Scopus, dříve i Erih, jsou těmto publikacím přiřazeny body „automaticky“. Některé ze zahraničních a českých časopisů spolu s rokem založení, počtem čísel za rok a kritériem kvality (impakt faktorem - IF), jsou uvedeny v tabulkách 1 a 2.

Častou námitkou v případě nedostatečných publikačních výstupů je to, že není dostatek vhodných periodik, kde výsledky publikovat. Toto neodpovídá realitě. Vedle „klasických“ časopisů existuje řada tzv. open access časopisů, jejichž množství roste každým rokem. Při této příležitosti je třeba si dát pozor na různé IF, které řada těchto nakladatelství zavádí, aby přilákala autory. Pro hodnocení v systému RVVI je akceptován pouze IF z WoS. Při zařazování publikací do systému hodnocení je třeba pečlivě zvažovat oblast, do které výstup obsahově spadá. Při nevhodném zařazení jsou publikace ze systému hodnocení vyřazeny.

17+ nový systém hodnocení výsledků badatelských aktivit

V současnosti se zavádí nová strategie hodnocení výstupů, tzv. 17+. Hlavní novinkou hodnocení 17+ je respektování oborových specifik. Už nebude jedno hodnocení pro všechny obory, ale bude respektována kvalita a specifika hodnoceného oboru. Hlavním nástrojem je tzv. peer review systém.

V tomto systému budou publikační výstupy přiřazovány do jedné ze šesti níže uvedených oblastí:

1. Přírodní vědy
2. Technické vědy
3. Lékařské vědy a vědy o zdraví
4. Zemědělské a veterinární vědy
5. Sociální vědy
6. Humanitní vědy a umění

Valná většina našich výstupů by pak měla být přiřazena v podoblasti 3.3 Vědy o zdraví, kde součástí jsou i Vědy o sportu a zdatnosti.

Systém je průběžně zaváděn. Současně se předpokládá, že bude třeba v přechodném období „doladit některé administrativní kroky, které lze získat jen v případě skutečného provozu, ustanovit kvalitní hodnotící panely a hlavně získat relevantní informace o dopadech tohoto systému do badatelského prostředí České republiky.

Studie byla podpořena z programu PROGRES Q41.

Literatura

Bhattacharjee, A. (2012). *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. USF Tampaq Library Open Access Collections.

Freedson, P. (2014). *Back to the Future: Reflecting on the Past and Envisioning the Future for Kinesiology Research*. *Kinesiology Review*, 3, 1-3.

Schary, D.P., & Cardinal, B.J. (2016). *Starting to Uncover the Mystery of Interdisciplinary Research in Kinesiology*. *The Physical Educator*, 73, 213-229.

Hodaň, B. (2006). *Sociokulturní kinantropologie I. Úvod do problematiky*. První vydání. Brno: Masarykova univerzita, 29-31.

Hendl, J., & Remr, J. (2017). *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 21-29.

Tabulka 1 Přehled vybraných mezinárodních časopisů, kde lze publikovat výsledky výzkumu v Kinantropologii

Název	rok vzniku	Fr/rok	IF 2016
<i>European Journal of Sport Science</i>	2001	6x	1.146
<i>International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity</i>	2004	12x	3.577
<i>International Journal of Sports Medicine</i>	1979	12x	2.268
<i>Journal of Physical Activity and Health</i>	2004	8x	----
<i>Journal of Science and Medicine in Sport</i>	1998	6x	2.899
<i>Journal of Sports Sciences</i>	1983	16x	2.082
<i>Medicine and Science in Sports and Exercise</i>	1969	12x	4.475
<i>Research Quarterly for Exercise and Sport</i>	1930	4x	1.108
<i>Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports</i>	1991	6x	3.214
<i>The Physical Educator</i>	1940	4x	----
<i>The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness</i>	1960	12x	1.215
<i>Biology of Sport</i>	1983	4x	1.436

Tabulka 2 Přehled vybraných časopisů vydávaných v ČR a SR, kde lze publikovat výsledky výzkumu v Kinantropologii

<i>Název</i>	<i>rok vzniku</i>	<i>Fr/rok</i>	<i>IF 2016</i>
<i>Acta Gymnica</i>	1970	4x	0.43 Scopus
<i>Acta Universitatis Carolinae Kinathropologica</i>	1964	4x	
<i>Studia Kinathropologica</i>	1999	4x	
<i>Studia Sportiva</i>	2007	2x	
<i>Tělesná kultura</i>	2008	2x	
<i>Rehabilitácia</i>	1964	4x	0.74 Scopus

Kontakt:

Prof. Ing. Václav Bunc

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu

Laboratoř sportovní motoriky

José Martího 31

Praha 6, 162 52

bunc@ftvs.cuni.cz

hovinn plaveck výuka

Irena Čechovská

Fórum kinantropologie 2017

Moravec

Fórum kinantropologie 2016, Moravec

V diskusi k příspěvku Mg. J. Pokorné bylo upozornění na silný lobbying za povinné plavání.

A zaznělo:

"Povinná plavecká výuka je něco, co odporuje smyslu a principům Rámcových vzdělávacích programů."

Přesto od 1.9.2017 je změna RVP s novými závaznými plaveckými kompetencemi realitou.

Lidovky (11.5.2017)

Plavání bude od nastávajícího školního roku povinné

Novinky.cz (11.5.2017)

Školáky čeká povinné plavání

rodina.cz (24.5.2017)

Plavání ve školách bude povinné, kdo to zaplatí?

I když je výuka plavání zatím dobrovolná, už nyní se do ní zapojuje přibližně 95 procent základních škol. Ve školním roce 2015/2016 se výcviku podle údajů ministerstva na základních školách účastnilo 217 047 dětí z celkem 551 428 žáků prvního stupně.

Co předcházelo?

2014

Vznik

Česká unie školního plavání, z. s.

Odštěpením od

Asociace plaveckých škol

Po roce 1989 se **Český svaz plaveckých sportů** distancoval od plavecké výuky. Většina národních federací naopak plaveckou výuku vnímá jako neoddělitelnou součást plaveckého sportu. Rovněž **FINA** (Fédération Internationale de Natation) se problematikou plavecké výuky zabývá.

Co předcházelo?

2015

Na půdě poslanecké sněmovny seminář

"Povinná plavecká výuka pro první stupeň základních škol"

iniciátorem PaedDr. Austin Karel Andrlé,
poslanec Úsvitu přímé demokracie

Podpora plavání na ZŠ

přednesl ředitel odboru vzdělávání MŠMT

Ing. Bc. Petr Bannert, Ph.D.

Co předcházelo?

2015

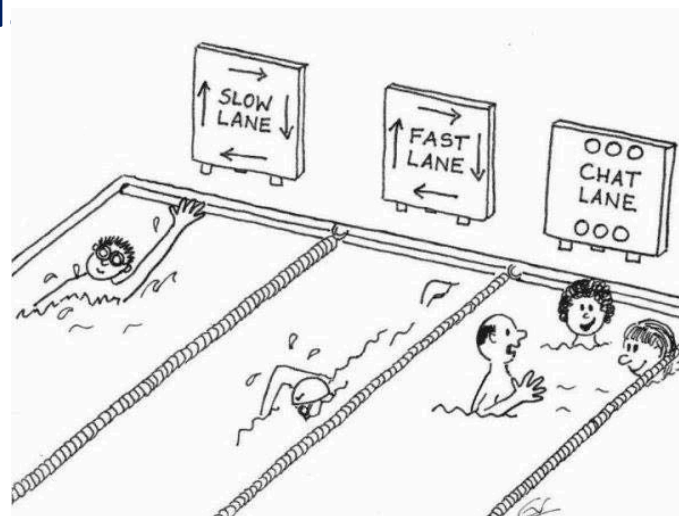
Hospodářské noviny (12.5.2015)

Školáci by mohli chodit povinně plavat.

Chládek je pro, problém budou peníze

Učitelské noviny

Doubrava, L. Na povinnou výuku plavání půjdou i peníze z hazardu

Metodický pokyn MŠMT

2015

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Č. j. MSMT-37471/2014

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k zajištění výuky plavání v základních školách

Plavecká výuka žáků základních škol (ZŠ) je v našem státě organizována od konce šedesátých let. Tato dlouhodobá a systematická činnost prokázala nejen svoji životaschopnost, ale především účelnost a prospěšnost, protože téměř úplně odstranila plaveckou negramotnost žáků ZŠ. Český systém výuky plavání je ojedinělý v celosvětovém měřítku.

Podle šetření České školní inspekce v roce 2013 bylo zjištěno, že plavecká výuka se uskutečňuje v 92,1 % základních škol.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) rozhodně podporuje tento trend a doporučuje, aby plavecká výuka byla realizována ve všech základních školách.

Zdůvodnění bez důkazů až lživá tvrzení

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
k zajištění výuky plavání v základních školách

- životaschopnost koncepce plavecké výuky žáků základních škol z konce šedesátých let
- tato dlouhodobá a systematická činnost **téměř úplně odstranila plaveckou negramotnost žáků ZŠ**
- český systém výuky plavání je ojedinělý v celosvětovém měřítku

přiznaný velký tlak na ministryni školství, legislativní příprava

Kde se může plavecká výuka realizovat:

- plavecká škola jako účelové školské zařízení
- subjekt ve školském rejstříku nezapsaný, tedy např. fyzická osoba, právnická osoba provozující vázanou živnost "Poskytování tělovýchovných a sportovních služeb v oblasti..." nebo formou pronájmu bazénu a souvisejících prostor
- právnická osoba, která vykonává činnost základní školy, pokud tato právnická osoba vlastní či spravuje plavecký bazén a provozuje jej v hlavní či doplňkové činnosti

Co předcházelo

2017

plavecká škola jako účelové školské zařízení,

- v dubnu 2017 počet zařízení 7
- z hlediska vzdělání vysoké nároky na učitele plavání (souvislost s tehdy připravovaným kariéerním řádem)
- žádné nároky na ostatní učitele plavání (mimo školských zařízení)

Vyhláška č. 108/2005 Sb. Vyhláška o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k zajištění výuky plavání v základních školách, 2015

Kvalifikace pro učitele plavání

Žádoucí:

- Učitel tělesné výchovy (*magisterské studium*)
- VŠ obory tělesná výchova a sport (*bakalářské studium*)
- Národní soustava kvalifikací
 - Instruktor plavání (*kód: 74-010-M*)

https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-870-Instruktor_plavani

- Učitel plavání I. a II. třídy, Trenér plavání I. a II. třídy udělované u MŠMT akreditovanými pracovišti

Na co se snažili pracovníci katedry plaveckých sportů UK FTVS upozornit

- pro plaveckou výuku nejsou zajištěny podmínky – vhodně velké bazény s mělkou i hlubokou a především teplejší vodou než 26°C, **školní bazény se nestaví**
- kromě učitelů plaveckých škol jako školských účelových zařízení **nikdo nekontroluje vzdělání učitelů** jiných typů plaveckých škol (zpravidla mají kvalifikaci Cvičitele III. tř., vzdělavatele a udělovatele této kvalifikace nemá nikdo pod kontrolou: ani MŠMT, ani živnostenské úřady, ani ČSPS)

Na co se snažili pracovníci katedry plaveckých sportů UK FTVS upozornit

- **Malé zapojení učitelů TV** do plavecké výuky, ačkoliv by měli být připraveni
- **Malý zájem škol** o kvalitu plaveckého vzdělávání
- **MŠMT deleguje vyučování v rámci ZŠ do komerční sféry**
- Přípravenost katedry plaveckých sportů UK FTVS do vzdělávat učitele TV v oblasti plavání (výuka, organizace pohybových programů ve vodě)
 - akreditovaná vzdělávací akce 2.11. 2017

PRVNÍ OZNÁMENÍ O POŘÁDÁNÍ SEMINÁŘE

Univerzita Karlova
Fakulta tělesné výchovy a sportu
Katedra plaveckých sportů

Vás srdečně zve na odborný seminář

Didaktika plavání pro učitele tělesné výchovy na základních a středních školách

Fakulta tělesné výchovy a sportu, Univerzita Karlova je držitelem akreditace (Č.j.: MŠMT - 12245/2017-2-573) k provádění vzdělávacích programů a vydávání osvědčení o jejich absolvování:

1. Didaktika plavání pro učitele tělesné výchovy na základních školách
2. Didaktika plavání pro učitele tělesné výchovy na středních školách a víceletých gymnáziích

Termín: 2.11.2017 od 9,00 do 18,00

Kde: posluchárna č. 5, Fakulta tělesné výchovy a sportu UK, José Martího 31, Praha 6

Účastnický poplatek včetně publikace: Kč 1.000,-

Obsah semináře

Plavání pro všechny - plavání pro život

Kvalifikace pro oblast plavání

Realizace plavecké výuky na 1. a 2. stupni vzdělávání

Organizace pohybových programů ve vodě v rámci vzdělávání

Vzhledem k zavedení povinné výuky plavání na základních školách a možností zařazení volitelných předmětů do vzdělávacích programů středních škol, předkládáme přehled aktualizací, které mohou doplnit učitelům tělesné výchovy vzdělání v oblasti plavání. To by mělo přinést zřizovatelům škol větší možnosti využití vlastních učitelů tělesné výchovy při zajišťování těchto programů.

Aktuálně

Vyhlášení rozvojového programu podpora výuky plavání v základních školách

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/rozvojovy-program-na-podporu-vyuky-plavani>

Rozvojový program podpora výuky plavání v základních školách

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/rozvojovy-program-podpora-vyuky>

VÁCLAV PÍCL

náměstek pro řízení sekce vzdělávání
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Praha, 5. květen 2017

Č. j.: MSMT-4751/2017-2

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) v návaznosti na svá předchozí doporučení a metodické pokyny (č. j. MSMT-37471/2014) podporuje systematickou výuku plavání a doporučuje, aby byla realizována ve všech základních školách. Systém povinné výuky plavání by měl zajistit základní plaveckou dovednost u všech žáků základních škol.

K tomuto účelu MŠMT připravilo úpravu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), a to doplněním dvou očekávaných výstupů ve vzdělávacím obsahu vzdělávacího oboru Tělesná výchova pro 1. stupeň ZŠ. Minimální rozsah 40 vyučovacích hodin zůstává zachován. Tato úprava bude platná od 1. 9. 2017, a to na základě Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, č. j. MSMT-019/2017 (k dispozici na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-1-1>). Na stejné adrese najdete i upravený RVP ZV.

Rád bych Vás také informoval o tom, že se zavedením povinné výuky plavání souvisí možnost podpory této výuky formou rozvojového programu, který školám umožní získat finanční prostředky na dopravu žáků z místa vzdělávání do místa výuky plavání a zpět. Jde zejména o podporu škol, které mají problémy se zajištěním výuky plavání pro své žáky. Dalším cílem je také zlepšení přístupnosti k této službě i žákům z rodin, které z finančních důvodů nemohly svým dětem dopravu na tuto výuku zabezpečit.

První etapa rozvojového programu je připravena pro období září – prosinec 2017 a bude pokračovat podáváním žádostí ve druhé etapě rozvojového programu pro období leden – červen 2018 tak, aby byla zajištěna podpora po celý školní rok 2017/2018.

Školy všech zřizovatelů se mohou do první etapy programu přihlásit prostřednictvím velmi jednoduché elektronické žádosti, a to od 22. 5. 2017 do 19. 6. 2017 na adrese <http://is-plavani.msmt.cz>.

Další informace potřebné k získání finančních prostředků z rozvojového programu „Podpora výuky plavání v roce 2017“ a jeho vyhlášení naleznete na webových stránkách MŠMT:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/rozvojovy-program-na-podporu-vyuky-plavani> .

S pozdravem

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Praha březen 2017

Přidané očekávané výstupy – 2. období:

- TV-5-1-11 adaptuje se na vodní prostředí, dodržuje hygienu plavání, zvládá v souladu s individuálními předpoklady základní plavecké dovednosti
- TV-5-1-12 zvládá v souladu s individuálními předpoklady vybranou plaveckou techniku, prvky sebezáchrany a bezpečnosti

Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností (RVP pro základní vzdělávání)

plavání (základní plavecká výuka) – hygiena plavání, adaptace na vodní prostředí, základní plavecké dovednosti, jeden plavecký způsob (plavecká technika), prvky sebezáchrany a bezpečnosti

Učivo (RVP pro základní vzdělávání)

plavání (podle podmínek školy – zdokonalovací plavecká výuka, pokud neproběhla základní plavecká výuka, musí předcházet adaptace na vodní prostředí a základní plavecké dovednosti) – další plavecké dovednosti, další plavecký způsob (plavecká technika), dovednosti záchranného a branného plavání, prvky zdravotního plavání a plaveckých sportů, rozvoj plavecké vytrvalosti

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

vyhlašuje

na období od 1. 9. 2017 do 31. 12. 2017

rozvojový program

Podpora výuky plavání v základních školách v roce 2017

(Č. j.: MSMT-28402/2016-1)

(I. etapa)

Financování 1

Povinná výuka plavání probíhá ve dvou po sobě následujících ročnících základní školy (zpravidla 2. a 3. třída) v rozsahu 20 hodin v jednom školním roce, tj. celkem 40 hodin povinné výuky plavání za dobu školní docházky.

Z tohoto vyplývá, že příspěvek na povinnou výuku plavání je tedy možno poskytnout pro jednoho konkrétního žáka maximálně na 2 kurzy. Roční příspěvek na plavajícího žáka byl stanoven ve výši 900,- Kč. Je součástí normativu přímých ONIV na žáka I. stupně základní školy.

V případě, že by v některé základní škole převažoval počet skutečně plavajících žáků, je možno příspěvek na plavání, promítnutý do normativů, povýšit.

Financování 2

Vzhledem k tomu, že v normativech je rozpuštěna částka vyšší, mělo by k této skutečnosti docházet pouze ve výjimečných případech, matematicky vyjádřeno

Částka přímých ONIV – y < 680 Kč na žáka

x

kde x je počet žáků I. stupně ZŠ, y poměrná částka na povinnou plaveckou výuku odpovídající fakturovaným platům a odvodům max. částce 900,- Kč na kurz a žáka.

S plaveckými školami jsme domluveni, že nám poskytnou seznamy plavajících žáků i na období září až prosinec, na tomto základě provedeme výše uvedený výpočet a v případě nižší částky na plavání normativně poskytnuté budou přímé ONIV pro školu povýšeny.

Mediální ohlasy

Problémy škol se zajištěním plavecké výuky

- není k dispozici žádný bazén
- není k dispozici vhodný bazén
- je obtížné absolvovat 40 hodin
- s činností plavecké školy je projevována nespokojenost, ale není k dispozici jiná
- škola organizuje plaveckou výuku v rámci školy v přírodě, ale rodiče nesouhlasí

Informační zdroje

- Andrlé, K. A. Povinná plavecká výuka pro první stupeň základních škol. Dostupné z:
http://www.usvitnarodnikoalice.cz/tiskove-zpravy/tz_povinna-plavecka-vyuka-pro-prvni-stupen-zakladnich-skol/
- Bannert, P. Podpora plavání na ZŠ. Prezentace, dostupná z:
<http://slideplayer.cz/slide/5583255/>
- Doubrava, L. Na povinnou výuku plavání půjdou i peníze z hazardu. Učitelské noviny. s. 4-6. http://cusp.icard.cz/cardfiles/card-3003/card-3403/files/na-povinnou-vyuku-plavani-....pdf_97391253c452ecd6212fc407ccedc8d71436792044.pdf
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k zajištění výuky plavání v základních školách. Z 15. ledna 2015. Č. j. MSMT-37471/2014. Staženo 24.9.2017 z:
https://www.google.cz/search?q=%C4%8Cesk%C3%A9+%C5%A1koln%C3%AD+inspekce+o+zapojen%C3%AD+Z%C5%A0+do+plaveck%C3%A9+v%C3%BDuky&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&dcr=0&ei=5YbHWe-HMcrc8AfHs4uwDA.

Informační zdroje

- Národ plavců? Češi jsou spíš čvachtalové, dobře plavat neumí. Staženo 24.9.2017 z Lidovky 2. 7. 2017: https://relax.lidovky.cz/narod-plavcu-cesi-jsou-spis-cvachtalove-dobre-plavat-neumi-pab-/zajimavosti.aspx?c=A170702_111045_In-zajimavosti_ELE
- Novinky.cz 11. 5. 2017 Školáky čeká povinné plavání. Staženo 24.9.2017 z: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/437541-skolaky-ceka-povinne-plavani.html>.
- Plavání ve školách bude povinné, kdo to zaplatí? Staženo 24. 5. 2017 z Rodina.cz: <http://www.rodina.cz/clanek10994.htm>
- Plavání dětí bude od nastávajícího školního roku povinné. Staženo 24. 9. 2017 z Lidovky 11. 5. 2017: https://www.lidovky.cz/skolni-plavani-bude-od-nastavajiciho-skolniho-roku-povinne-p46-/zpravy-domov.aspx?c=A170511_143319_In_domov_sij
- Školáci by mohli chodit povinně plavat. Chládek je pro, problém budou peníze. Hospodářské noviny (12.5.2015). Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-64000770-skolaci-by-mohli-chodit-povinne-plavat-chladek-je-pro-problem-budou-penize>

Kontakt:

PaedDr. Irena Čechovská, CSc.

UK FTVS, katedra plaveckých sportů

J. Martího 31, Praha 6

cehovska@ftvs.cuni.cz

AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ZAČÍNAJÍCÍCH UČITELŮ TV – ABSOLVENTŮ FSPS MU V BRNĚ

Marcela Janíková

Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra pedagogiky sportu

Úvod

Při snaze zkvalitňovat vysokoškolskou výuku studentů učitelství TV je přirozené zajímat se o problémy, které mají naši studenti po nástupu do praxe. Tato myšlenka nás vedla k záměru realizovat výzkum v rámci projektu Komparativní analýza profese učitelů tělesné výchovy v České republice a Norsku (číslo projektu: ROZV/25/FSpS/05/2020), jehož dílčím cílem bylo identifikovat problémy, s nimiž se potýkají začínající učitelé ve své praxi. S ohledem na naše místo působení na Fakultě sportovních studií MU v Brně (dále jen FSpS MU), se předmětem zájmu stali její absolventi, začínající učitelé TV.

Profese je nejčastěji definována v kontextu sociologie, a to jako povolání spojené s určitou kvalifikací nebo odbornými znalostmi a dovednostmi (Průcha, 2002; Vašutová, 2004). Odlišnost profese učitele od jiných profesí spočívá ve specifických vnějších znacích, ale také ve vnitřním charakteru pracovních činností učitele (Urbánek, 2005). Walterová a kol. (2004) řadí k typickým vnějším znakům učitelé profese vysoký věkový průměr učitelů, vysoký stupeň feminizace učitelství, celkovou neatraktivnost profese. Mezi specifika učitelé profese řadí Průcha (2002) činnosti, které učitelé vykonávají, typ instituce učitelé profese, funkce, které učitelé zastávají, objektivní determinanty výkonu profese učitele, etapy profesní dráhy a přípravu pro učitelé povolání. Charakterizování profese učitele koresponduje také s definicí učitele jako jednoho ze základních aktérů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaného pedagogického pracovníka, spoluzodpovědného za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu (Průcha, Walterová & Mareš, 2001, s. 261). Jednou z významných etap profesní dráhy učitele je pregraduální studium učitelství.

Typickým znakem profese učitele je její gradace. Existuje celá řada modelů profesního rozvoje učitelů, které popisují typické znaky pro učitele, kteří se nacházejí v dané etapě svého vývoje. Často citovaným modelem je model vývoje dovedností učitelů od Dreyfusových (1986), jenž později rozpracoval Berliner (1988; 1995). Tento model se skládá z pěti stupňů, resp. etap: 1. začátečník (novic); 2. pokročilý začátečník; 3. kompetentní učitel; 4. zkušený učitel; 5. expert. V rámci profesní gradace však učitel nemusí nutně dospět až do etapy experta (Grossman, 1995, s. 20–24). Uvedené modely typizují učitele z pedagogicko-didaktického hlediska, tzn. při třídění do jednotlivých modelů

hraje zásadní roli (oborové) myšlení učitelů, které se promítá do jejich jednání i konkrétního chování při výuce.

Výzkumný design

Jak již jsme výše zmínili, prezentované výsledky jsou pouze dílčí částí projektu, jehož zpracování probíhá v těchto dnech a celkové výsledky budou prezentovány formou odborných studií.

Dílčím cílem bylo identifikovat aktuální problémy začínajících učitelů TV, absolventů FSpS MU v Brně. V souvislosti s tímto cílem jsme položili následující výzkumnou otázku: Jaké zásadní problémy uvádějí začínající učitelé TV?

Výzkum je orientován kvalitativně, v programu Atlas.ti jsme podrobili kvalitativní analýze 20 polostrukturovaných rozhovorů se začínajícími učiteli TV, absolventy FSpS MU v Brně. Jejich délka praxe byla v době výzkumu 1 – 3 roky. Výzkumná data jsme sbírali v období červen – září 2017.

Výzkumný vzorek tvořilo celkem 11 mužů a 9 žen (tabulka 1), přičemž 17 učitelů působilo v době realizace výzkumu na základní škole a 3 na střední škole.

Tab. 1 Charakteristika výzkumného vzorku

Iniciály	Pohlaví	Aprobace na FSpS ¹	Rok ukončení ²	Místo nynějšího působení	Délka praxe
TK	m	TV45: TV + Ze (P) UTV: KT (P)	2016 2017	ZŠ	1
FP	m	UTV: SE (K)	2017	ZŠ	2
LM	m	TV45: TV + TE (P)	2016	ZŠ	1

¹ TV45 = dvouoborové studium, jedno na FSpS MU a druhé na jiné fakultě MU, nejčastěji na Pedagogické fakultě MU

UTV = jednooborové učitelství TV pro ZŠ a SŠ

SE = směr sportovní edukace

KT = směr kondiční trenér

P = prezenční studium

K = kombinované studium

² Někteří studenti souběžně se studiem na FSpS MU již učili, z tohoto důvodu se může délka praxe lišit od roku absolvování FSpS MU.

Tab. 1 Charakteristika výzkumného vzorku - pokračování

AH	ž	UTV: KT (K)	2018	ZŠ	1
AB	ž	TV45: TV + FJ (P)	2016	ZŠ	1
MF	m	UTV: SE (P)	2016	ZŠ	1
MPe	m	TV45: TV + MA (P)	2016	ZŠ	1
RŠ	ž	UTV: KT (P)	2017	ZŠ	1
MB	m	UTV: KT (K)	2017	ZŠ	1
MPo	m	UTV: SE (P)	2015	ZŠ	2
PS	ž	UTV: SE (P)	2016	SŠ	1
NP	ž	UTV: SE (K)	2016	ZŠ	1
MD	m	UTV: SE (K)	2016	ZŠ	1
LMat	m	UTV: SE (K)	2017	ZŠ	2
KV	ž	UTV: SE (K) PdF MU: ZE + DĚ	2017 2015	SŠ	2
JB	m	UTV: KT (P)	2016	ZŠ	1
JH	m	UTV: SE (K)	2016	ZŠ	3
LS	ž	UTV: (K)	2017	ZŠ	1
KB	ž	UTV: SE (K)	2017	ZŠ	1
MK	ž	UTV: KT (P)	2016	SŠ	1

Výsledky

Všichni zkoumaní učitelé uváděli problémy, které jsme shrnuli do čtyř oblastí, přičemž uvádění pořadí není řazeno podle četnosti od nejvíce uváděných problémů po nejméně uváděných problémů.

1. **Administrativa** – v této souvislosti uváděli začínající učitelé, že mají problémy s vyplňováním školní dokumentace, dostatečně se neorientují ani v elektronické školní agendě, která je na většině škol běžná.

2. **Pedagogicko-psychologická připravenost** – začínající učitelé hledají vhodné strategie pro udržení kázně ve třídě, mají problém s nastavováním pravidel, problém komunikovat, jasná pravidla, také vybudovat si autoritu, nedokáží dostatečně podněcovat žáky ke komunikaci s nimi, např. v situaci, když žáci něco nepochopili či neví, tak aby se zeptali, nejsou z fakult také dostatečně připraveni zastávat různé role, např. třídnictví, problémy jim činí také rozdílně přistupovat k jednotlivým třídám, protože v každé třídě panuje jiné klima, ocenili by více informací k tomu, jak žáky motivovat k pohybové aktivitě, problém jim činí také komunikace s rodiči a hlavně argumenty o smysluplnosti TV.

3. **Oborová připravenost** – opakovaně začínající učitelé uvádějí problém při organizaci z hlediska prostoru, a to v situacích, kdy škola nemá ideální prostory a dostatečné vybavení pro výuku TV. Mezi typické problémy začínajících učitelů patří také práce s časem při výuce, kdy si připraví více aktivit pro výuku, než jsou reálně schopni s žáky zrealizovat a/nebo jsou si vědomi zbytečných prodlev mezi jednotlivými aktivitami, které se snaží zkrátit. Nezanedbatelným hlediskem je také práce s žáky různé fyzické úrovně a nutnost podle toho diferencovat výuku. Začínající učitelé také uváděli konflikty se žáky, do nichž se dostávají kvůli stylu výuky předcházejícího učitele. Jedná se zejména o případy, kdy žáci byli zvyklí hrát po celou dobu např. jen míčové hry, nebyli motivováni k pohybové aktivitě (předcházející učitel byl k pohybové aktivitě benevolentní nebo jim toleroval 50 % aktivity ve výuce a 50 % neaktivity). V těchto případech se snaží – a ne vždy s pozitivním výsledkem – zavést pravidla ohledně „povinnosti“ cvičit. Tyto podmínky vedou začínající učitele také k tomu, aby budovali strukturu výuky TV od začátku, což je pro ně v začátcích jejich učitelské profese velmi obtížné. Další problém spatřují v klasifikaci, často přemýšlejí nad tím, jak žáky při výuce, resp. v pololetí klasifikovat.

4. **Osobnostní vlastnosti** – začínající učitelé mají problém s organizací z hlediska času, ať už se jedná o to, aby si zvykli na běžný chod školy, nebo o vybudování si určitého řádu, stereotypu pro to, aby si udělali přípravy, vyplnili různé papíry. Uvádějí také, že v začátcích nemají žádný čas pro sebe. V začátcích se u nich také projevuje nervozita a nejistota a rádi by působili jako profesionálové. V této souvislosti také uvádějí, že jim mnohdy chybí empatie vůči žákům. Některé školy poskytly začínajícím učitelům přílišnou autonomii, s níž si v začátcích neví sami rady. Je to zejména v situacích, kdy mají pořádat kurzy, příp. pořádat či účastnit se různých soutěží.

Závěrem

Přestože námi realizovaný výzkum přináší pouze dílčí výsledky a přestože jsme si vědomi toho, že je nelze na tak malém počtu zobecňovat, přináší nám inspiraci, na které oblasti se máme při výuce studentů učitelství TV na naší fakultě ještě více zaměřit. Z výsledků je patrné, že by začínající učitelé mj. ocenili posílení rozvoje soft skills, do níž řadíme také rozvoj komunikace, kreativity a schopnost improvizace.

Z uvedených výsledků také jasně vyplývá, že ne na všechny “aktuální problémy”, které začínající učitelé uváděli, lze reflektovat při studiu učitelství TV na VŠ. V tomto případě je potřeba brát v úvahu aspekt “stávání se učitelem”, kdy učitel prochází určitými fázemi od učitele novice až (možná i) k učiteli expertovi (viz. stručná informace v Úvodu).

Seznam literatury

- Berliner, D. C. (1988). Implications of studies on expertise in pedagogy for teacher education and evaluation. In J. Pfliderer (Ed.), *New directions for teacher assessment* (Proceedings of the 1988 ETS Invitational Conference) (s. 39–68). Princeton: Educational Testing Service.
- Berliner, D. C. (1995). Teacher expertise. In L. W. Anderson (Ed.), *International encyclopaedia of teaching and teacher education* (s. 46–52). Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Dreyfus, H. L., & Dreyfus, S. E. (1986). *Mind over machine: The power of human intuition and expertise in the area of the computer*. Oxford: Basil Blackwell.
- Grossman, P. L. (1995). Teachers' knowledge. In L. W. Anderson (Ed.), *International encyclopaedia of teaching and teacher education* (s. 20–24). Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Průcha, J. (2002). *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál.
- Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2001). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Urbánek, P. (2005). *Vybrané problémy učitelské profese. Aktuální analýza*. Liberec: Technická univerzita.
- Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido.
- Walterová, E. a kol. (2004). *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido.

Kontakt:

PhDr. Marcela Janíková, Ph.D.

Fakulta sportovních studií MU

Katedra pedagogiky sportu

Kamenice 5

625 00 Brno

janikova@fsps.muni.cz

Měření rytmického cítění u studentů vysokých škol v oblasti vzdělávání tělesná výchova a sport

Mgr. Alena Kašparová
kaspikaja@seznam.cz

Školitel: doc. PhDr. Viléma Novotná
Katedra gymnastiky

Praha 2017

Úvod do problematiky

- Správný fyzický a psychický vývoj
- Rytmicko-pohybové vzorce
- Rytmizace pohybu

→ „výbava“ člověka

→ složka sportovních odvětví

Kdo je zprostředkovatelem?

Pedagog-učitel/Trenér

Vysokoškolský student

Metodologie

Cíl

- Cílem disertační práce je vytvořit soubor testů ověřující rytmické schopnosti studentů vysokých škol v oblasti Tělesná výchova a sport vycházející z daných kompetencí budoucích pedagogů.

Výzkumný soubor

- Studenti vysokých škol ČR v oblasti vzdělávání Tělesná výchova a sport. Vzorek probandů jsou ženy a muži ve věkovém rozmezí 19 – 26 let, kteří splňují kritéria výběru.:
- Studenti UK FTVS:
 - 2. ročník bakalářského studia, prezenční forma
 - Vyučovací jednotka Rytmické gymnastiky oboru TVS, Pohybová výchova a tanec oboru ATV OSP.
- Studenti dalších oborových vysokých škol a pedagogických fakult v oblasti vzdělávání Tělesná výchova a sport.

Teoretická východiska

- Sestrojené, používané a známé testy
 - Kos (1975)
 - Mihule a Appelt (1963)
 - Bentley (1966)
 - Seashore (1915,1936)
 - Brtníková (2008)
- Charakteristika rytmických schopností (Měkota a Novosad, 2005)
- Hudební diagnostika (Holas, 1985)
- Klasifikace hudebních schopností (Sedlák a Váňová, 2013)
 - rytmické cítění a vymezení jeho projevu
 - sestavení testových skupin a jejich položek
- Kompetence pedagogů, trenérů (soubor osobnostních a odborných předpokladů pro výkon učitelské profese)

Příklad očekávaných výstupů, které jsou součástí kompetencí budoucích pedagogů, a které budou také podkladem pro jednotlivé testy:

- Umět počítat – rytmizovat v hudbě a pohybu – v duchu (pro sebe), nahlas (pro ostatní).
- Zvládnout rytmus vyjádřit pohybem – celým tělem, rukama, nohama, základními lokomočními dovednostmi (chůze, běh, skákání atd.).
- Umět udržet stálé tempo a rytmus pohybu během hudebního doprovodu i po přerušení hudebního doprovodu.
- Zvládnout tempový/rytmický přechod v hudbě (pohybu) při cvičení – s tím souvisí zrychlování a zpomalování, změna taktového předznamenání.
- Tvořivě vyjádřit stejnou hudbu jiným rytmem – jiným členěním hudby – variabilita v počítání dob.
- Ovládnout využití ozvučných nástrojů a náčiní, které může určovat rytmus a tempo (dřívka, bubínky, tamburíny, chrastítka atp.).
- Vybrat vhodný hudební doprovod pro pohyb.

Diagnostický nástroj – testové položky

Rytmické cítění → projevuje se skrze činnosti a dovednosti:

- ① Percepční dovednosti → poslechové testy – práce s hudbou na základě jednotlivých složek rytmu (tempo, metrum, hybnost, délka tónu, dynamika,...);
→ př. správný výběr hudebního doprovodu pro tréninkovou jednotku, tzn. rozběhání a dynamická část zahřátí, rozcvičení, strečink atd.;
rozpoznání délky tónů, dynamických změn apod.
- ② Reprodukční dovednosti → pohybové (motorické) testy – motorická činnost, tedy pohyb do hudebního doprovodu v souvislosti s vyjádřením rytmu a tempa hudby pohybem.
- ③ Produkční dovednosti → testy zaměřené na tvořivost a kreativitu

Organizace výzkumu

UK FTVS:

- Od akademického roku 2017/2018
- prostory Nosticovy haly a malé gymnastické tělocvičny TBO -1 José Martího
- Odhalení nedostatků jednotlivých testů a zároveň poskytnou opěrný konstrukt pro další etapu testování, která již proběhne na dalších vysokých školách poskytujících vzdělání v oblasti Tělesná výchova a sport.
- stejný examinátor, ve spolupráci s dalšími pomocníky
- využití předem připravených záznamových archů → přepis do elektronické podoby
- dokumentace testování na videokameru z důvodu pozdějšího objektivního posouzení a vyhodnocení
- nahrávací studio Lavadero → tvorba a střih zvukových podkladů, spolupráce na multimediálním zpracování testových úloh

Zpracování údajů

- obsahová analýza testových výsledků → validita a reliabilita
- analýza údajů a optimalizace testů (počtu proměnných, pojmů, hodnotitelů atd. potřebných k požadované reliabilitě): program GENOVA (Brennan, 2001)
- konečný výběr testových položek skórujících pro vybrané schopnosti → faktorová analýza (Blahuš, 1985)

Předpokládané výsledky

- zjištění správných parametrů úloh pro vyhodnocování testů jako diagnostického nástroje
 - odhalení nedostatků vytvořených testů → např. věk, pohlaví či úroveň testů atd.
 - ověření srozumitelnosti a především jednoznačnosti jednotlivých testových úloh a instrukcí k administraci a vyhodnocení
 - získání detailních zpětných vazeb od účastníků → úprava položek nebo instrukcí manuálu
 - poskytnutí informací a východisek pro snadnější a přesnější plánování budoucí standardizace
- základ pro možnou budoucí standardizaci testové baterie
- podíl na zkvalitnění přípravy učitele nebo trenéra a hodnocení kompetencí (výstupů z učení)
- Všechny testy, popisy i výsledky měření budou zpracovány na CD či DVD pro snadné využití v praxi. Multimediální zpracování testových úloh bude představovat jakýsi manuál pro využití v praxi.

Literatura

- Bentley, A. (1966). *Musical ability in children and its measurement*. (Reprint.). London: Harrap.
- Brennan, R. L. (2001). *Generalizability theory*. New York: Springer-Verlag.
- Brtníková, M. (2008). *Modernizace hudebně pohybové výchovy*. Disertační práce. Praha: UK FTVS.
- Kos, B. (1975a). Metodika výzkumu rytmických schopností sportovce. *Teorie Praxe tělesné výchovy*, 23 (11), 666-673.
- Kos, B. (1975b). Výzkum rytmických schopností sportovce. *Teorie Praxe tělesné výchovy*, 23 (12), 714-720.
- Měkota, K., & Novosad, J. (2005). *Motorické schopnosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Seashore, C. E. (1915). The measurement of Musical talent. *Music quarterly*.
- Seashore, C. E. (1936). *Objective Analysis of Musical Performance*. New York.
- Sedlák, F., & Váňová, H. (2013). *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., Praha: Karolinum.

Kontakt:

Mgr. Alena Kašparová

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu

Katedra gymnastiky

José Martího 31

Praha 6

kaspikaja@seznam.cz

VÝVOJ VÝZKUMNÉHO NÁSTROJE PRO KOMPARACI KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ TĚLESNÉ VÝCHOVY

Michal Lupač

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví

Úvod

Prezentovaný text si klade za cíl seznámit čtenáře s kategoriálním systémem (dále KS), který je vyvíjen za účelem zpracování disertační práce autora. Cílem disertační práce je porovnat kurikulární dokumenty tělesné výchovy (dále TV) ve vybraných evropských státech na úrovni ISCED 1 s přihlédnutím k problémovým tématům *návodnost a vnitřní kongruence*. Ačkoliv by zohlednění těchto témat mělo vést k jinému způsobu uvažování nad tvorbou výzkumného nástroje, byl brán zřetel především na stěžejní cíl práce – dokumenty zevrubně popsat a vzájemně porovnat z hlediska cílů, obsahů, výstupů a především jejich pojetí. Ukazuje se, že poznání a pochopení pojetí TV není bez podrobného studia dokumentů možné, proto je nástroj vyvíjen s ohledem na jeho co nejširší využitelnost v rámci deskripce.

Předložený příspěvek je strukturován do několika částí: v první části uvedeme zasazení tvorby KS do kontextu připravované disertační práce a dále uvedeme stručnou historii vývoje KS a jeho předešlých verzí. Těžiště příspěvku leží v části, ve které se zabýváme aktuální verzí KS. Na závěr naznačíme možnosti jeho využití na příkladu analýzy švédských dokumentů a nabízíme krátké shrnutí.

Teoretická východiska a kontext vzniku KS

Následující podkapitola seznamuje čtenáře s kontextem, v jakém KS vzniká.

V disertační studii je uplatněno několik metodologických přístupů (srov. Váňová, 1998, pp. 63-81). Z hlediska naší práce považujeme za důležité věnovat se především problémovému přístupu. Jak se shodují někteří autoři, hodnotná komparativní studie musí být prováděna s předem jasně definovaným problémem (Holmes, 1981, p. 61; 1991, p. 25; Gavora, 2010, p. 182). Jak uvádí Vlček (2015, p. 403), snahou badatele je v tomto úvodním kroku definovat výzkumné pole, ve kterém problém existuje. Jak uvádí Noah & Eckstein (1969, p. 127, in

Vlček, 2015, p. 403), zásadní výhodou stanovení výzkumného problému jako východiska pro další výzkum je možnost výběru dat, která jsou pro daný výzkum relevantní.

Pro naši studii jsme jako problémová témata zvolili faktory kvality projektovaného kurikula, konkrétně faktor návodnosti a vnitřní kongruence, přičemž vycházíme z projektované formy kurikula, tedy formálního kurikula a jeho obsahové dimenze. Disertační práce si klade tři hlavní výzkumné otázky:

- Jaké jsou rozdíly, podobnosti a shody v kurikulárních dokumentech tělesné výchovy sledovaných států?
- Do jaké míry jsou ve vzájemném srovnání sledované dokumenty vnitřně kongruentní a návodné?
- Jaké pojetí kurikula TV se ve sledovaných dokumentech uplatňuje?

S ohledem na zmíněné otázky byl vytvořen výzkumný design, který pracuje s využitím KS jako výzkumného nástroje pro jejich zodpovězení.

Stručná historie vývoje kategoriálního systému

Při tvorbě KS jsme ve všech případech vycházeli z aktuální platné verze RVP ZV. První verze výzkumného nástroje obsahovala nástin témat pro budoucí vznik kategoriálního systému pro obsahovou část dokumentů a soubor formálních charakteristik, které dokumenty popisují po zjevné stránce (srov. Lupač, 2013, pp. 56-58). Tehdy vzniklý systém obsahoval šest témat kategoriálního systému a pět formálních charakteristik (ty jsou doposud nezměněny).

Vzniklá témata vycházela ze zkušeností autorů, kteří se podobnými výzkumy zabývali (srov. Pühse & Gerber, 2005; Richter, 2006; Vlček & Janík, 2010), a předpokládala se cizelace a doplnění nástroje během zkoumání námi sledovaných dokumentů.

Druhá verze témat kategoriálního systému vznikla po opětovném a hlubším studiu českých dokumentů (Lupač, 2014, pp. 26-30). Systém byl doplněn, terminologicky upraven a nově obsahoval osm témat.

Třetí verze systému témat vznikla na základě studia nizozemských kurikulárních dokumentů a jejich analýzy (srov. Lupač, 2016, pp. 26-27). Oproti předchozí verzi došlo k cizelaci pojmosloví (pohybová aktivita vs. pohybová aktivnost; duševní vs. psychosociální výchova atd.) a rovněž přibýlo téma problematika časové dotace, protože se jí nizozemské dokumenty zevrubně věnují.

Ve všech verzích KS se jednalo o témata, která nebyla již dále členěna, avšak byla poměrně precizně vydefinována. Přesto systémy témat v některých případech nesplňovaly základní

požadavky a nedodržovaly pravidla pro tvorbu KS (Hendl, 2005, pp. 211-212), problematičká byla rovněž hierarchie pojmů. Proto jsme se rozhodli pro tvorbu nového KS.

Aktuální verze kategoriálního systému

Základním souborem dat pro tvorbu nového KS se stal RVP ZV (2016). Při tvorbě nového systému jsme se oprostili od dřívějších systémů i systémů, se kterými jsme se během studia odborné literatury setkávali. Nový systém proto vznikl čistě na zmíněném dokumentu, což v některých případech může mít za důsledek nevyhovující terminologii, která je však v dokumentu takto obsažena.

Nový KS obsahuje pět témat, která jsou dále rozpracována do kategorií a subkategorií. Těmito tématy jsou:

- problematika dovedností;
- problematika schopností;
- problematika vědomostí;
- problematika postojů;
- problematika jednání.

Uvědomujeme si, že by některá témata měla být doplněna o adjektivum *pohybový*, nicméně všechna témata chápeme ve vztahu k TV, proto toto slovo považujeme za nadbytečné. V následujících tabulkách prezentujeme, jakým způsobem jsou témata rozpracována do kategorií a subkategorií.

Tabulka 1 Problematika dovedností

Kategorie	Subkategorie	Subkategorie	
pohybové hry a aktivity (venku a vevnitř) (v různých ročních obdobích)	netradiční pohybové hry		
		využití netradičního náčiní při cvičení	využití hraček
	pohybová tvořivost		
	tempo		
	rytmus		
	skákání		
	houpání		
	honičky		
	brankové hry / hry na přesnost		
	žonglování		

Tabulka 1 Problematika dovedností - pokračování

gymnastika	průpravná cvičení akrobacie cvičení s náčiním cvičení na nářadí šplh kotouly	
rytmické formy cvičení	tanec	tempo rytmus
	základy estetického pohybu vyjádření melodie a rytmu pohybem	
kondiční formy cvičení	kondiční cvičení s hudbou	
úpoly	přetahy přetlaky	
atletika	rychlý běh vytrvalý běh	
	skok	do dálky do výšky
	hod míčkem	
sportovní hry	manipulace náčiním	
	herní činnosti jednotlivce	házení chytání
	spolupráce ve hře	obrané taktiky útočné taktiky
	průpravné hry	kombinace dovedností
	soutěžní hry	modifikované nemodifikované
	utkáni podle zjednodušených pravidel	
turistika	přesun do terénu chůze v terénu outdoorové aktivity	

Tabulka 1 Problematika dovedností - pokračování

plavání	využití plaveckých stylů	na břiše na zádech
	záchrana a bezpečnost (s různým vybavením, i v zimě)	ve vodě kolem vody
	pohyby ve vodě	
	hry ve vodě	
lyžování	hry na sněhu základní techniky pohybu na lyžích	
bruslení	hry na ledu základní techniky pohybu na bruslích	
další pohybové činnosti		

Jak je patrné, problematika dovedností je rozpracována velmi podrobně. Její rozložení vychází ze zkoumaného materiálu, ve kterém jsou dovednosti silně zastoupeny a podrobně rozepsány. Poznámky v závorkách uvádějí doplnění dovedností platná pro celou kategorii (subkategorii). Způsob řazení kategorií a subkategorií je rovněž odvislý od RVP ZV (2016), na kterém KS vznikl.

Tabulka 2 Problematika pohybových schopností

Kategorie	Subkategorie	Subkategorie
rychlost		
vytrvalost		
síla		
pohyblivost / hbitost / pružnost		
koordinace pohybu		
rovnováha		

Problematika pohybových schopností byla rozpracována pouze do kategorií. Terminologické nevyhranění kategorie pohyblivost / hbitost / pružnost vychází z překladu dalších analyzovaných dokumentů, na základě kterých byl KS doplňován dalšími kategoriemi. Po

hlubším zkoumání dokumentů můžeme všechny tři výrazy vyhodnotit jako synonymní, přestože v českém jazyce mohou být v jejich významech chápány drobné odchylky.

Tabulka 3 Problematika vědomostí

Kategorie	Subkategorie	Subkategorie
příprava organismu /prevence zranění	před zátěží po zátěži	
hygiena	pohybových činností cvičebního prostředí cvičebního oděvu	
bezpečnost	faktory ovlivňující bezpečnost	ve hrách ve sportech při tréninku v čase stráveném venku
	organizace cvičebního prostoru bezpečnost cvičebního prostoru	
	bezpečnost v necvičebních prostorách	šatny umývárny
	bezpečná příprava a ukládání pomůcek první pomoc v TV	
kommunikace v TV	názvosloví povely a signály	
organizace při TV	ve známém běžném prostředí	
pravidla	hry soutěže závody tanec	
měření PD	výkony základní pohybové testy	
úspěch	rozpoznání hodnocení	

Tabulka 3 Problematika vědomostí - pokračování

zdroje informací o PČ	
rozvoj PD	pohybové aktivity sporty
diskuse nad zkušenostmi	hry různé pohybové aktivity zdraví životní styl formy tréninku pochopení vlastního těla pochopení obrazu svého já čas strávený v přírodě outdoorové aktivity
orientace / znalost	blízké okolí mapy jejich struktura symboly prostorové povědomí práva a povinnosti při vstupu na veřejná prostranství
veřejně přístupné organizace	
účinky tréninku	fyzické psychické

PD – pohybové dovednosti, PČ – pohybové činnosti.

Spolu s problematikou dovedností je problematika vědomostí nejméně rozpracovaným tématem, což je dáno velkým významem vědomostí v českém, ale i švédském projektovaném kurikulu.

Tabulka 4 Problematika postojů

Kategorie	Subkategorie	Subkategorie
kladný postoj k PA	využívá nabízené příležitosti	
kladný postoj ke zdraví		
kladný postoj k soutěžení		
kladný postoj ke komunikaci		
kladný postoj ke spolupráci		
aplikace základních PD		
kladný postoj k maximálnímu výkonu		

Téma problematika postojů tvoří méně obsáhlou část KS, což je zapříčiněno především problémem uchopení postojů v dokumentech. Této problematice se budeme věnovat dále v diskusi o KS.

Tabulka 5 Problematika jednání

Kategorie	Subkategorie	Subkategorie
fair play		
olympijské ideály a symboly		

Problematika jednání tvoří nejméně obsáhlou součást KS a jak uvádíme, dále v ní byly identifikovány pouze dvě další kategorie.

Diskuse o KS

Tvorba KS proběhla intuitivně na základě RVP ZV (2016), který se stal východiskem pro jeho vznik. Doplněn byl o kategorie identifikované v nizozemských, švédských a anglických projektovaných kurikulech. Jsme si vědomi, že při výběru jiného výchozího dokumentu by KS téměř jistě vypadal jinak, neboť by autoři takového KS vycházeli z jiné perspektivy. Protože je ale cílem práce, pro kterou je KS tvořen, porovnat dokumenty s ohledem na českou perspektivu řešené problematiky, je pro nás hodnotný právě takový KS, který nejvíce zohledňuje naši perspektivu.

Tvorba KS na RVP ZV (2016) má rovněž další benefity – pojmy jsou hierarchizovány na základě platného dokumentu, stejně jako jejich terminologické ukotvení, a mohli jsme se

proto oprostít od tradičního problému kinantropologie týkajícího se cizelace pojmů.

Upozorňujeme proto na skutečnost, že některé pojmy nemusejí být korektně vymezeny. Jako příklad uveďme např. pojem *pohybové činnosti*. Uvažujeme, co všechno pod tento pojem vlastně spadá. Budeme-li v našich úvahách striktní, pak je pohybová činnost vše, při čem jedinec vyvíjí určitou vědomou i nevědomou fyzickou aktivitu. Mezi takové činnosti však můžeme řadit např. psaní nebo pohyb ruky při česání. Ačkoliv je tedy tento pojem velmi široký, zůstává otázkou, *co všechno skutečně* tímto pojmem bylo myšleno.

Vedle benefitů upozorňujeme rovněž na limity prezentovaného KS. Ty se projevují především v nedostatečném odstranění problému s disjunktností kategorií. Patrné je to např. na kategorii *outdoorové aktivity*, která se objevuje jak v problematice dovedností, tak v problematice vědomostí. Podstatou problému je fakt, že většinu dovedností nelze vykonávat bez jejich teoretické znalosti. Důsledkem je tenká hranice mezi rozpoznáním, co je dovednost a co vědomost potřebná pro aplikaci dovednosti.

Tvorba KS poukázala rovněž na problém hloubkové analýzy dokumentů, kterým je neschopnost KS pojmut naprosto vše, co je v nich obsaženo. Při hlubším a opakovaném studiu dokumentů se ukazuje, že některé informace jsou v dokumentech obsaženy tzv. mezi řádky, což se projevuje např. na menším rozpracování problematiky postojů, kterých se to týká především. Vedle KS je proto nutné na dokumenty nahlížet komplexně i s ohledem na politický, kulturní a historický kontext, ve kterém dokumenty vznikly.

Zkoumané dokumenty jsou rovněž na různých úrovních rozpracování, což s sebou nese problém v podobě šíře toho, co dokumenty sdělují (srov. Dvořák, 2012, p. 32). Proto např. vyjádření ve švédském dokumentu „Základní tělesné pohyby, jako je běhání, skákání a lezení. Kombinace zmíněných dovedností při cvičení za využití různého vybavení, her, tance a pohybů na hudbu, a to jak ve vnitřních prostorách, tak venku.“ (Skolverket, 2011, p. 51) zahrnuje celou škálu kategorií, které KS nabízí, ale také nemusí – toto rozhodnutí však záleží na realizaci konkrétním učitelem, který jeho šíři buď využije, nebo nevyžije.

Ukázka využití KS

Pro ukázkou, jakým způsobem mohou být témata využita v analýze kurikulárního dokumentu, jsme vybrali švédský kurikulární dokument. Další výsledky budou publikovány v následujícím roce v podobě samostatného článku a rovněž v připravované disertační práci.

Problematika dovedností

Celkově učivo v rámci dokumentu nezaujímá mnoho místa a jeho definování je natolik široké, že pokrývá širokou škálu dovedností. Dokument tyto dovednosti hlouběji nespecifikuje, avšak uvádí, že obsahem má být jejich kombinování při cvičení za využití různého vybavení, her, tance a pohybů na hudbu. V učivu je hojně zmiňováno slovo hra, a to mj. v souvislosti s dovednostmi, které mají být prostřednictvím her rozvíjeny.

Problematika pohybových schopností

Pohybové schopnosti a jejich rozvoj jsou ve švédském kurikulu řešeny pouze na pozadí ostatních aktivit. Dokument uvádí, že vyučování by se mělo zaměřit na všestranný rozvoj pohybových schopností, avšak hlouběji se jimi nezabývá ani ve vzdělávacích cílech, ani v učivu.

Problematika vědomostí

Vědomosti tvoří podstatnou část švédského projektovaného kurikula TV. Z hlediska cílů TV dokument obsahuje např. znalosti v plánování, aplikaci a hodnocení různých druhů PA podporujících fyzický pohyb nebo znalosti konceptů PA a určování jejich vlivu na problematiku sportu, zdraví a životního stylu. K problematice znalostí v TV patří rovněž utváření povědomí o PA a seznámení s jejich různými druhy, seznámení s pravidly her a sportů. K důležitým znalostem autoři dokumentu řadí i kulturní a geografické podmínky okolního prostředí, které mají dopad na výběr vhodné PA.

Dominantním tématem z hlediska vědomostí je problematika zdraví, která je v klíčovém učivu projektovaného kurikula pokryta oblastí Zdraví a životní styl. Autoři dokumentu se snaží hledat pojmenování a teoretické rámce pro diskusi o hrách, zdraví a čase tráveném venkovními aktivitami. Tuto diskusi pak ve vyšších ročnících rozvádí o teoretické poznatky, které žákům umožňují předcházet zraněním, vybírat vhodné pohybové aktivity vzhledem k okolnímu prostředí, hovořit o různých pohybových aktivitách a formách tréninku, životním stylu, chápat lidské tělo a význam vzhledu atp. Z hlediska cílů se v dokumentu často hovoří o zdravém životním stylu.

Problematika postojů

Z hlediska postojů je dokument nejvíce zaměřen na kladný přístup k celoživotní pohybové aktivitě a zdravému životnímu stylu, což se odráží i na vědomostech, které by děti měly během výuky TV získat (viz výše). V cílech je explicitně vyjádřena snaha vzbudit a rozvinout v žácích zájem o aktivní životní styl a trávení času v přírodě, stejně jako můžeme nalézt i cíle, které dílčím způsobem k rozvoji kladného postoje k celoživotní pohybové aktivitě přispívají.

Patří mezi ně např. přispění k dobrému povědomí o PA nebo též seznámení s různými druhy aktivit, kterými pak žáci mohou naplňovat svůj volný čas. V klíčovém učivu švédského projektovaného kurikula pro obor TV má své místo rovněž orientace v prostoru a znalost map, která může být základem pro turistiku jako součást celoživotní pohybové aktivity.

Problematika jednání

Autoři dokumentu uvádějí, že jedním z dílčích cílů TV by měl být rozvoj interpersonálních dovedností a respektu k ostatním. Tento cíl může být naplňován množstvím činností, které klíčové učivo nabízí – uveďme například hry nebo tanec. Na dalších místech kapitoly zabývající se TV není problematika jednání explicitně řešena ani rozvíjena.

Shrnutí

KS prochází během svého vývoje různými změnami, které vedou k jeho maximální reliabilitě a validitě. Zároveň dochází k jeho terminologické cizelaci a snaze o korektní hierarchizaci pojmů. Ačkoliv se ukazuje, že tento proces nemůže být vzhledem k množství materiálu, které na světě existuje, nikdy ukončen, posouvá se vývoj KS směrem k úspěšným analýzám zkoumaných dokumentů, které svými obsahy KS ovlivňují.

V diskusi o KS a na příkladu Švédska a jeho projektovaného kurikula poukážeme na benefity a limity aktuální verze systému, které vycházejí jednak z ukotvení systematizace některých termínů v RVP ZV, jednak z neschopnosti samotné analýzy dokumentů vyčíst některé jevy, jako je např. pojetí, bez zohlednění principu kontextuality. Ukazuje se, že zodpovězení otázek položených v disertačním výzkumu je závislé na dalších pomocných analýzách, které zkoumané dokumenty zasazují do kontextu, ve kterých vznikly. Přesto KS tvoří nedílnou a stěžejní součást výzkumné metody, která slouží pro zpracování disertační studie rigorózním způsobem.

Literatura

- Dvořák, D. (2012). *Od osnov ke standardům: Proměny kurikulární teorie a praxe*. Praha: Pedagogická fakulta UK.
- Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Holmes, B. (1981). *Comparative education: Some consideration of method*. London: Unwin Hyman.
- HOLMES, B. (1991). Comparative Education Methodology and Physical Education. In J. Standeven, K. Hardman, & D. Fisher (Eds.), *Sport for all: Into the 90s* (s. 19-32). Aachen: Meyer & Meyer.
- Lupač, M. (2013). Východiska pro tvorbu výzkumného nástroje pro komparativní výzkum kurikulárních dokumentů tělesné výchovy. In T. Janík, & K. Pešková, et al., *Školní vzdělávání: od podmínek k výsledkům* (s. 47–58). Brno: Masarykova univerzita.
- Lupač, M. (2014). Kategoriální systém jako nástroj pro komparaci kurikulárních dokumentů tělesné výchovy. In K. Pešková. *Kurikulum základní školy: metodologické přístupy a empirická zjištění* (s. 13–23). Brno: Masarykova univerzita.
- Lupač, M. (2016). Obsahová analýza kurikulárních dokumentů tělesné výchovy v Nizozemsku z hlediska vybraných faktorů kvality projektovaného kurikula: komparace s RVP ZV. *Studia Sportiva*, 10(1), 15–32.
- MŠMT. (2016). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT.
- Pühse, U., & Gerber, M. (Eds.). (2005). *International Comparison of Physical Education*. New York: Mayer & Mayer.
- Richter, CH. (2006). *Konzepte für den Schulsport in Europa: Bewegung, Sport und Gesundheit*. Aachen: Meyer & Meyer.
- Skolverket (2011). *Curriculum for the compulsory school, preschool class and the leisure-time centre*. Retrieved from <http://malmo.se/download/18.29c3b78a132728ecb52800034181/pdf2687.pdf>
- Váňová, M. (1998). *Teoretické a metodologické otázky srovnávací pedagogiky*. Praha: Pedagogická fakulta UK.
- Vlček, P., & Janík, T. (2010). *Školské reformy a tvorba kurikula tělesné výchovy v České republice, Spolkové republice Německo a Spojených státech amerických: Pedagogický výzkum v teorii a praxi*. Brno: Paido.

Vlček, P. (2015). Srovnávací výzkum v pedagogice: některé úvahy o metodologii problémového přístupu. *Pedagogická orientace*, 25(3), 394-412.

Kontakt:

Mgr. Michal Lupač

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví

Poříčí 31

603 00 Brno

lupac@mail.muni.cz

Pohybová gramotnost a perspektivy pohybového režimu dětí

Vladislav Mužík

Masarykova univerzita

Brno

Pohybová gramotnost (PG)

- v ČR viz publikace řady autorů (Čechovská & Dobrý, 2010; Šafaříková, 2010; Šimůnková, Novotná & Vorálková, 2010; Čechovská, Chrudimský, Novotná & Vindušková, 2011; Nováková & Čechovská, 2012; Vašíčková & Hřibňák, 2013a, 2013b; Šimůnková, Novotná & Chrudimský, 2014; program Pohyb a výživa, 2014; Vašíčková, 2011; 2013; 2016) aj.
- v zahraničí především autorka Whitehead (2010)

ZJEDNODUŠENĚ

Pohybová gramotnost u dětí

= utváření vědomostí, dovedností a postojů projevujících se v chování (jednání) dětí

Výzkum názorů české veřejnosti na TV a PA (v souvislosti s utvářením PG)

- opakované **sociologické výzkumy** názorů veřejnosti na otázky zdraví a péče o zdraví
- organizátor: Lékařské informační centrum ve spolupráci s agenturou SPIROX, s.r.o
- reprezentativní soubor populace ČR
- **výsledky platné pro ČR z hlediska věku 15 – 60 let, pohlaví a regionů**
- **uveden výběr odpovědí na otázky autora příspěvku (účastníka výzkumu) z r. 2014 a 2015:**

Názory veřejnosti na zaměření TV

(n=1810)

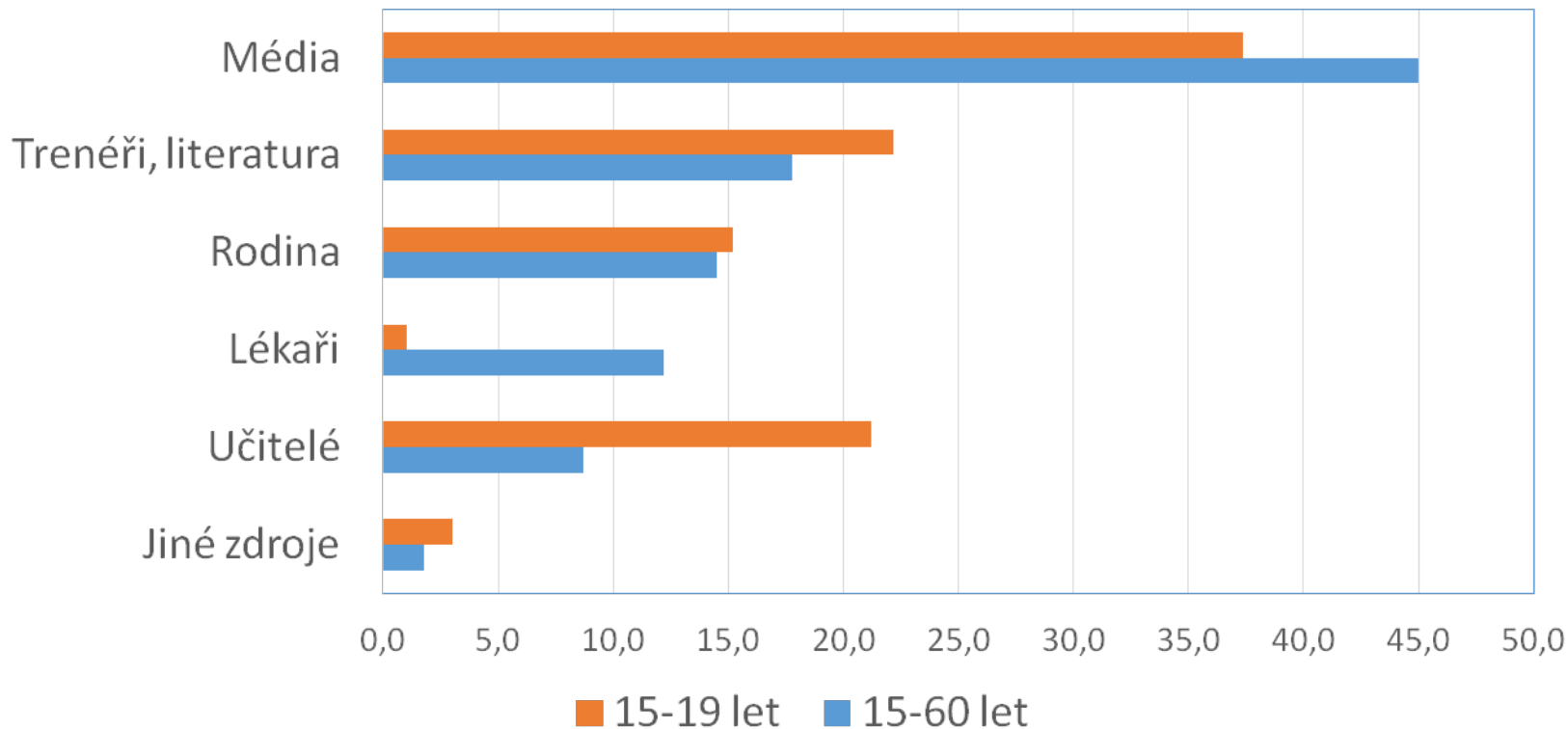
Jaké by mělo být hlavní zaměření školní TV?	% odpovědí
NA VŠESTRANNOST - žáci by se v TV měli seznámit s nejrůznějšími pohybovými dovednostmi a poznatky, jak využívat pohyb v denním režimu	51,6
NA ZDATNOST - žáci by měli ve výuce TV především posilovat a všestranně zatěžovat organismus	15,6
NA PROŽITEK A POHYBOVOU REKREACI - žáci by se měli v TV především odreagovat zábavnými aktivitami od učení	14,3
NA SPORTOVNÍ PŘÍPRAVU - žáci by se měli v TV především učit základní sportovní dovednosti a vědomosti	13,9
NA ZDRAVOTNÍ KOMPENZACI - výuka TV by se měla především zaměřit na kompenzaci různých zdravotních oslabení	4,5
JINÉ ZAMĚŘENÍ	0,1

Názory veřejnosti na zdroje informací o pohybu a PA (n=1810)

Odkud jste získal/a nejvíce vědomostí o pohybu a pohybových aktivitách?	% odpovědí
z médií	45,0
od trenérů, cvičitelů nebo z odborné literatury	17,8
od členů rodiny	14,5
od lékařů	12,2
od učitelů	8,7
z jiných zdrojů	1,8

Porovnání názorů celé populace s názory mládeže 15-19 let (n=134)

Zdroje vědomostí o PA (v % odpovědí)

Perspektivy pohybového režimu žáků ve škole

Utváří pohybovou gramotnost dětí pouze TV?

Jaké formy PA spolupůsobí na utváření PG?

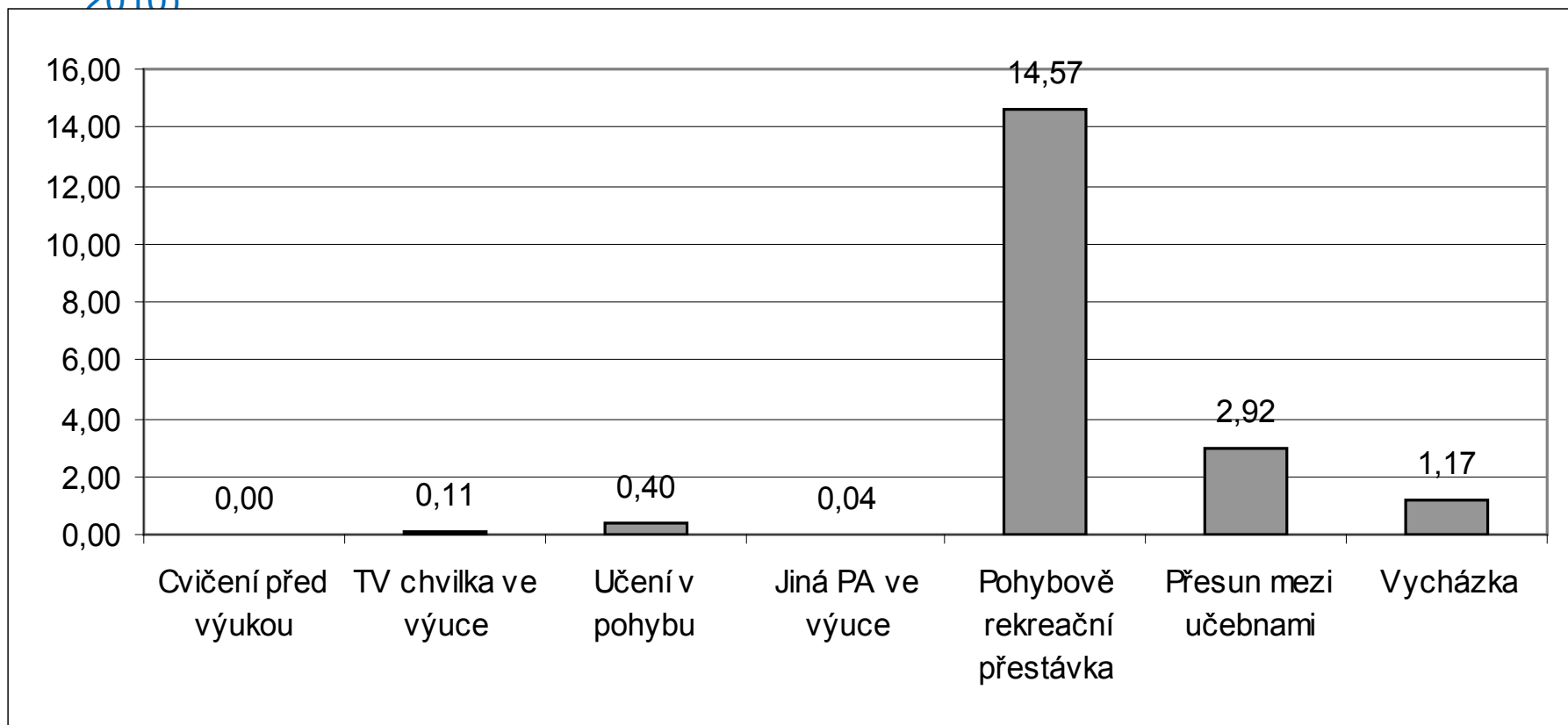
Školní pohybový režim: 146 základních škol v ČR

- využití pohybových aktivit na 1. st. ZŠ (mimo TV a ŠD)
- v rámci výzkumného záměru PdF MU Škola a zdraví 21

(Mužík, Vlček et al.,

minuty za den

2010)

Součet (průměr): 19,21 minut/den!

Reakce MŠMT

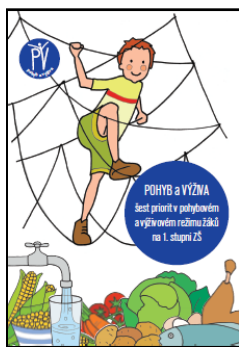
Pokusné ověřování pohybového a výživového režimu
žáků (2013-2015)

Edukační program Pohyb a výživa (PaV)

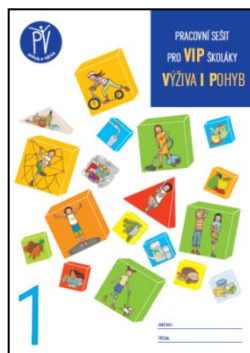

Edukační materiály programu PaV – tištěné i elektronické

pro UČITELE

pro ŽÁKY

pro RODIČE

- metodické příručky
- plakáty
- pracovní sešity
- odborné texty
- příklady dobré praxe
- didaktické pomůcky

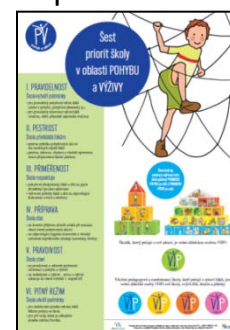
pro TŘÍDU

pro JÍDELNU

pro ŠKOLU

pro DRUŽINU

Volně dostupné:
www.pav.rvp.cz

Výsledky ověřování programu PaV

1) Komplexní výsledky
- Metodický portál RVP:

<http://pav.rvp.cz/vysledky-z-overovani>

2) Názory učitelů
- publikace

(Havel, Janíková, Mužík,
Mužíková, 2016):

Perspektivy pohybového režimu dětí

- doporučeno učitelkami ZŠ
Ve škole

- **v době výuky:** kromě TV také
 - ranní cvičení
 - TV chvilky ve výuce
 - učení v pohybu
 - pohybově rekreační přestávky
 - vycházky se vzdělávacím obsahem
 - nepravidelné aktivity (např. dny a týdny zdraví)
- **mimo výuku:** školní družiny (**projekt Hodina pohybu navíc**), nepovinné předměty, kroužky, školní sportovní kluby aj.

**Ověřený poznatek:
až 1 hodina pohybu
denně během
pobytu ve škole**

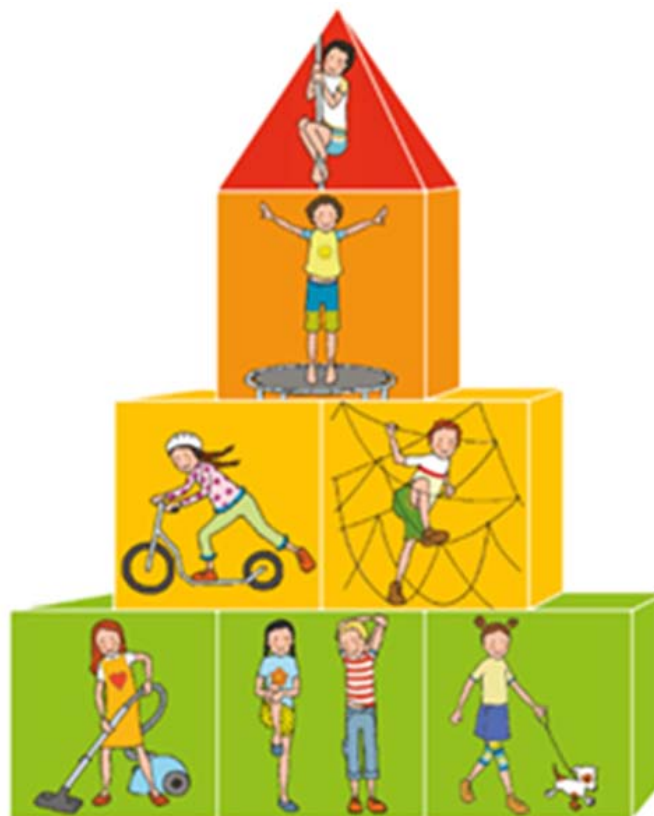
Pohybový režim ve škole

Motivace k pohybovému režimu

Pyramida pohybu pro děti (Pohyb a výživa, 2014):

- pohybové porce 10 až 20 minut
- v součtu alespoň 2 hodiny pohybu denně
- pestrost a přiměřenost
- individuálně přijatelný obsah
- **principy FIT programů**

Závěry

- Na utváření PG se nepodílí jen školní TV, ale celý vzdělávací obsah týkající se lidského těla a podpory zdraví
- Nepřeceňujme úlohu školní TV, věnujme pozornost i jiným formám PA (i v přípravě učitelů)
- Věnujme pozornost **celkovému pohybovému režimu dětí** – školnímu i mimoškolnímu
- Hledejme a nabízejme vhodné aktivity také **nesportujícím dětem**
- Motivujme a vysvětlujme dětem **potřebu pohybu**
- Vysvětlujme dětem požadavky a principy **FIT programů**
- Pomáhejme dětem sestavovat **individuální pohybové programy!**

Příspěvek vznikl v rámci řešení projektu Výzkum kurikula tělesné výchovy a výchovy ke zdraví (MUNI/A/0994/2016)

Referenční seznam

- Čechovská, I., & Dobrý, L. (2010). Význam a místo pohybové gramotnosti v životě člověka. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 76(3), 2-5.
- Čechovská, I., Chrudimský, J., Novotná, V., & Vindušková, J. (2011). Povědomí uchazečů o studium na FTVS UK o pohybové gramotnosti. *Česká kinantropologie*, 15(3), 47-55.
- Havel, J., Janíková, M., Mužík, V., & Mužíková, L. (2016). *Analýza a perspektivy utváření pohybového a výživového režimu žáků na prvním stupni základní školy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Mužík, V., & Vlček, P. (2010). *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: škola, pohyb a zdraví : výzkumné výsledky a projekty*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD.
- Nováková, T., & Čechovská, I. (2012). Ontogenetické předpoklady pro konstitucování plavecké gramotnosti. *Česká kinantropologie*, 16(3), 32-38.
- Pohyb a výživa: šest priorit v pohybovém a výživovém režimu žáků na 1. stupni ZŠ : pokusné ověřování účinnosti programu zaměřeného na změny v pohybovém a výživovém režimu žáků ZŠ*. (2014). Praha: Národní ústav pro vzdělávání.
- Šafaříková, J. (2010). Vytváření pohybové gramotnosti žáků 1. stupně ZŠ. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 76(2), 43-45.
- Šimůnková, I., Novotná, V., & Chrudimský, J. (2014). Vztah gymnastických činností k pohybové gramotnosti. In P. Matošková (Ed.), *Fórum pedagogické kinantropologie* (pp. 60-69). Praha: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu.
- Šimůnková, I., Novotná, V., & Vorálková, J. (2010). Struktura složek pohybové gramotnosti pro sportovní odvětví moderní gymnastika. *Studia Kinaethropologica*, 11(2), 110-117.
- Vašíčková, J., & Hřibňák, M. (2013a). Názory učitelů školní tělesné výchovy na koncept pohybové gramotnosti. In H. Klimtová (Ed.), *Pedagogická kinantropologie - Soubor referátů z mezinárodního semináře konaného 3.4.-5.4.2013* (pp. 9-14). Ostrava: Tribun EU.
- Vašíčková, J., & Hřibňák, M. (2013b). Physical literacy from the perspective of Czech pupils and teachers: Results from a pilot study. *ICSSPE Bulletin*, 65, 320-324.
- Vašíčková, J. (2011). Physical literacy as one of key challenges in new school educational programmes in the Czech Republic. In *International Physical Literacy Conference* (pp. 16-18). Bedfordshire: University of Bedfordshire.
- Vašíčková, J. (2013). Profesionální příprava učitelů tělesné výchovy s ohledem na rozvoj pohybové gramotnosti [CD]. In M. Čuřín, V. Viška, & I. Podoláková (Eds.), *Sborník příspěvků z vědecké konference Gramotnost ve škole v Hradci Králové dne 28.3. - 29.3.2012* (pp. 1-7). Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové.
- Vašíčková, J. (2016). *Pohybová gramotnost v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Whitehead, M. E. (Ed.). (2010). *Physical literacy throughout the lifecourse*. London, UK: Routledge.

Kontakt:

Doc. PaedDr. Vladislav Mužík, CSc.

Pedagogická fakulta MU Katedra tělesné výchovy a
výchovy ke zdraví

Poříčí 31 603 00 Brno

muzik@ped.muni.cz

Problémy přípravy učitele TV

Fórum kinantropologie –
vzdělávání v kinantropologii

Viléma Novotná
Jan Chrudimský

Moravec 2017

postavení učitele ve společnosti

- společenská prestiž
- míra veřejného uznání významu vzdělávání
- porovnání učitelství s jinými profesemi
- ohodnocení práce (i finanční)
- postoj veřejnosti k povolání učitel
- postoj rodiny k učitelům

- autorita učitele (pravidla, kázeň)

? úkol školství ?

- poskytovat vzdělání, ne „bavit“
- co učit? aby to bylo pro život
- TV – umět využívat pohyb v životě pro obohacení sebe sama, pak pro své okolí
- ??? výuka → teorie X praxe ???
- ??? Jaké jsou přístupy k učitelství ???
- ??? Problémy přípravy učitele TV ???

legislativní okolnosti

- Novela zákona o vysokých školách
- kvalifikovanost - magistr
- aprobovanost x neaprobovanost
- oblasti vzdělávání – učitelství
- Pedagogické fakulty a další fakulty připravující učitele
- RVP → ŠVP

rozhovor

Petr Šíma, pedagog roku

- spoustu poznatků si žáci mohou „vygooglovat“, pohybovou aktivitu ne
- učitel, trenér, cvičitel – jsou nezastupitelní při vytváření vztahu k pohybu
studenty musí učivo zaujmout (zajímat – bavit)
- učitel TV je jediný, co to má jako svou první povinnost
- dodávat informace nestačí – spolu s rodinou vychovávat žáka/studenta pro budoucí život
- učit kriticky posuzovat nalezené informace a jak s nimi nakládat
- (např. ve sportovním prostředí je to uvádění neověřených proklamací o účinnosti různých pohybových programů)

podmínky vyplývající ze zákona o VŠ

- regulovaná povolání (akreditace NAÚ)
- učitelství pro 1. st. ZŠ (Mgr.)
- učitelství pro 2. st. ZŠ (NMgr. ve spojení s Bc.)
- učitelství pro SŠ (NMgr. ve spojení s Bc.)
- strukturované vzdělání bude posuzováno jako celek
- jsou vyjádřeny rámcové požadavky na studijní programy
- 1 kredit odpovídá 30 hodinám studijní zátěže

Studijní program učitelství pro SŠ

složka	%	kredity	hodiny
ped.-psych. příprava	20-25	60-75	1800-2250
oborová didaktika	min.8%	24	720
první obor	25-30	75-90	2250-2700
druhý obor	25-30	75-90	2250-2700
praxe	8-10	24-30	720-900
příprava záv. práce	10	30	900

Učitel TV

- učí využívat pohyb pro život
- odborník v TV a sportu
- vytváří podmínky pro pohybové aktivity
- motivuje k pohybu
- pomáhá vytvářet vztah k pohybu
- povzbuzuje změny v oblasti návyků způsobu života
- podněcuje kreativitu
- inspiruje vlastním příkladem

? učitel TV na VŠ ? ? učitel VŠ připravující učitele TV ?

požadavky na učitele TV na SŠ z pohledu oboru Gymnastika

RVŠ pro gymnázia – TV - podíl gymnastiky na výuce

- **GYMNASTIKA – akrobacie; přeskoky a cvičení na nářadí; cvičení s náčiním**
- **kondiční a estetické formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem** (určeno především děvčatům)
- alespoň **dvě formy cvičení** podle podmínek a zájmu žákyň, případně žáků)

Podíl:

- zdravotně orientovaná zdatnost – složky ZOZ; kondiční testy
- svalová nerovnováha – příčiny a testy svalové nerovnováhy
- zdravotně zaměřená cvičení
- organismus a pohybová zátěž – způsoby zatěžování; kompenzace jednostranné zátěže
- individuální pohybový režim
- pohybové dovednosti a pohybový výkon
- průpravná, kondiční, koordinační, tvořivá, estetická a jinak zaměřená cvičení
- pohybové hry různého zaměření

Kontakt:

doc. PhDr. Viléma Novotná

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu

José Martího 31

162 52 Praha 6

vnovotna@ftvs.cuni.cz

INTEGRACE TĚLESNÉ VÝCHOVY A GEOGRAFIE V KURIKULU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

INTEGRATING PHYSICAL EDUCATION AND GEOGRAPHY IN PRIMARY EDUCATION CURRICULUM

PŘÍPADOVÁ STUDIE ČESKÉ REPUBLIKA A SLOVINSKA A CASE STUDY OF THE CZECH REPUBLIC AND THE REPUBLIC OF SLOVENIA

MAREK TRÁVNÍČEK & VLČEK PETR

Tento příspěvek vznikl s podporou projektu specifického výzkumu
MUNI/A/0994/2016 „Výzkum kurikula tělesné výchovy a výchovy ke zdraví“
realizovaného na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně

<http://www.pedui.cz/wpha/>

INTRODUCTION

Interdisciplinary cooperation is one of the main topics of discussion for professionals in the pedagogical & didactic fields. Hayes Jacobs (1989, p. 8) describes it as “...a *knowledge view and curriculum approach that consciously applies methodology and language from more than one discipline to combine a central theme, topic, issue, problem, or work*”.

Increasingly, initiatives in interdisciplinary cooperation are making their way into schools, transforming interdisciplinary cooperation from sporadic or random interventions into a systematic or planned approach.

Even though many teachers, teacher educators, curriculum developers, and some politicians see interdisciplinarity as an important issue, there is a lack of knowledge and research concerning the international comparison of curricula, especially when it comes to the subjects of PE and Geography.

Aim of this international study focuses on an analysis of the Czech and Slovene primary school curricular documents for PE and Geography and a comparison of the interdisciplinary cooperation between the two subjects in the analysed curricula.

BACKGROUND OF THE STUDY

International network of physical education and geography

C.A.L.M.A.Z is a network of Physical Education and Geography teachers from different European countries. The purpose of the network is to quality the teaching and research with the subjects both separately and cross-curricular integrated.

The goals of the network are:

- Theory exchange
- Didactic exchange
- Students exchange
- Teachers exchange
- Research cooperation

METHODS

The structure of the curriculum as described by Keeves & Adams (1997) was taken into consideration (**intended**, **implemented** and achieved curriculum)

Selection of the countries - network **C.A.L.M.A.Z.**,

- differences between the countries (different historical and cultural traditions, state systems, economic development, language, geographical indications, etc.)
- similarities - both countries have recently introduced changes in schooling involving a modernization of the curriculum

The research methodology - classic comparative research methodology proposed (Bereday, 1964) - description, interpretation, juxtaposition, comparison

- Curriculum analysis
- Questionnaire survey

CURRICULUM DOCUMENTS ANALYSIS

The Czech Republic curriculum documents:

- Framework Educational Programme for Elementary Education - FEP EE (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2016).

The Republic of Slovenia curriculum documents:

- Social Studies Curriculum/Primary School (Učni načrt Družba, 2011)
- Geography Curriculum/Primary School (Učni načrt Geografija, 2011)
- Learning about the Environment Curriculum/Primary School (Učni načrt Spoznavanje okolja, 2011)
- Physical Education Curriculum (Učni načrt Športna vzgoja, 2011)

All the curricular documents were examined and those sections in the documents that relate directly to PE and Geography were identified.

CURRICULUM DOCUMENTS ANALYSIS

Opportunities for interdisciplinary connection in the Slovene curricula, Grades 6 to 9.

Source: Učni načrt Geografija (Geography Curriculum) 2011; Učni načrt Športna vzgoja (PE Curriculum) 2011

Juxtaposition

Opportunities for the integration of the Czech PE and Geography curricula

X

Opportunities for the integration of the Sloven PE and Geography curricula

THEMATIC MODULE GEOGRAPHY	THEMATIC MODULE PE	OPERATIONAL LEARNING OBJECTIVES FOR GEOGRAPHY	COURSE MATERIAL FOR PE
Orienteering and surveying the Earth's surface (grade 6)	Hiking	Orienteering and surveying the Earth's surface (grade 6)	The pace of walking, replacement of lost fluids and thermoregulation. The effects of walking on the human body. Environmental protection, concern for the conservation of natural and cultural heritage. Safety in the mountains. Providing first aid for abrasions, wounds, blisters, contusions (swelling) and insect bites, protection against insects. Emergency responses. Navigating with a map.
Let's use the knowledge: a class excursion (grade 6)		Visit at least one natural geographical unit of Slovenia (an interdisciplinary excursion); Learn about the beauty and geographical diversity of Slovenia through excursions and fieldwork; Learn about the values and the uniqueness of the Slovenian landscapes, develop a love and respect for Slovenian natural and cultural heritage and a sense of belonging to Slovenia.	
Subalpine regions (grade 9)		Describe efforts and measures taken to conserve natural and cultural heritage.	
Alpine regions (grade 9)		Describe efforts and measures taken to conserve natural and cultural heritage.	
Dinaric karst region (grade 9)		Using the Postojna Cave as an example, students present the efforts and measures taken to conserve natural and cultural heritage.	

OPPORTUNITIES FOR THE INTEGRATION OF THE CZECH PE AND GEOGRAPHY CURRICULA

Curricula organised into nine educational areas - one or more educational fields of similar content = interdisciplinary integration of individual subjects

PE - Activities affecting the level of physical skills – e.g. hiking. FEP EE (2016, p. 97) subject matter: **hiking and sleeping in nature – movement to the field and proper conduct in transport vehicles, walking in the field, camping, nature preservation.**

FEP EE, 2016, p. 97–98 **swimming, skiing, ice skating, and snowboarding - learn geography content - orientation, description of land reliefs, assessment of tourism development or other geographical characteristics.**

Activities affecting health (FEP EE, 2016, p. 97): **hygiene during PE – hygiene concerning exercise activities and the exercise environment, suitable clothing and footwear for movement activities; safety during movement activities – organisation and safety of the exercise space, safety in changing rooms and washrooms, safe preparation and storage of gym apparatus, equipment and aids, first aid under physical-education conditions.**

Geography - educational area of Man and Nature, thematic areas - **Field geographic education, practice and application and Geographic information, data sources, cartography and topography** - upper elementary school level.

Geographic information, data sources, cartography and topography FEP EE (2016, p. 75–80): **field exercises** in and observations of the local landscape, geographical excursions – orientation points, phenomena, aids and devices; standpoint,..., **navigation using a map and an azimuth**, estimating the distances and heights of objects in the field; simple panoramic sketches of the landscape, layout plans, schematic sketches of a route axis, evaluation of natural phenomena and indicators; **preservation of life when life and health are endangered – natural disasters; measures, conduct and behaviour when a dangerous situation occurs**, namely natural disasters in model situations.

Cross-curricular subjects (FEP EE 2016, p. 125–136) - compulsory part of elementary education (part of the educational content of a subject or in the form of independent subjects, projects, seminars, courses, etc.) - **Environmental Education**

OPPORTUNITIES FOR THE INTEGRATION OF THE SLOVENE PE AND GEOGRAPHY CURRICULA

*PE curriculum covers all nine years of elementary school (Učni načrt Športna vzgoja, 2011), Geography subject matter **Learning the Environment** (Grades 1-3), **Social Studies** (Grades 4-5). Geography as a specialist subject starts in Grade 6.*

Many instances in the curricular documents where interdisciplarity was emphasized. PE curriculum highlights possible interdisciplinary connections with all subjects.

PE and Geography curricula integration (see Table 1).

Geography - **responsible and active protection of one's own health** (Učni načrt Geografija, 2011, p5).
- planned excursion every year “**to at least one geographic region in Slovenia, so that over four years students encounter different natural and human geographic regions**”.

PE (Učni načrt Športna vzgoja, 2011, p. 3-35) connected to geographic content: at the end of the third year of elementary school, students should be able to “**move along a marked trail**”; at the end of the sixth year “[students are] **able to determine cardinal directions ... act in accordance with the principles of environmental protection**”; and at the end of their ninth year, students should “**know how to orientate oneself with a map ... is aware of conservation problems and actions that preserve natural and cultural heritage**”...PE curriculum specifies- each student must participate in five sports days a year, two must include hiking. The subject matter for hiking - environmental characteristics - geographical, historical and natural features (orienteering using a compass...).

Specific chapter in the curricular documents on interdisciplinary connections to provide teachers with guidance - which content from other subjects they could use to complement the teaching.

COMPARISON OF PE AND GEOGRAPHY INTEGRATION IN THE CURRICULA

At the policy level (curricula analysis), interdisciplinary integration of elementary school subjects is viewed as being very important in both countries.

Interdisciplinary integration is frequently mentioned in program documents in both countries, curricula include a specific chapters on interdisciplinary integration that directs individual subject teachers on teaching subjects that can be interconnected, defining which teaching material from other subjects can complement their own subjects. Considerable opportunities for integration of the Geography and PE course content:

- Class excursion:** teacher plans a class excursion allowing students to acquire and consolidate geographical knowledge whilst simultaneously meeting the objectives of PE, for example, by building up endurance, by engaging in physical activity or sporting activities. On excursions to particular regions students can be introduced to and learn traditional dances, manners and customs that involve physical activity.
- Class lessons:** Teachers can prepare some simple physical/sports activities in the course of regular lessons in the classroom, for example, when learning about different countries students may learn their traditional dances. Teachers can also organise orienteering exercises using QR codes on the school grounds.
- Project days, activity days:** students and teachers present varied geographic content, for example, distant regions of the world and geographical phenomena such as volcanism and earthquakes, which teachers link to physical/sports activities such as creative movement and dance, role play and showcasing the most interesting sports from different countries
- Sports days:** e.g. hiking can have a strong focus on raising the awareness of the conservation of nature, landscape features of the hiking venue and different ways of orientating oneself on maps and in nature.
- A minute for health:** in all subjects, students should break up long periods of sitting down with a minute of physical activity, during which they perform some movement exercises with the windows open. To carry out such exercises effectively, geography and sports teachers absolutely need to cooperate
- Fieldwork:** an integral part of the curricula for many subjects, can be used to achieve interdisciplinary links. Both short-term and long-term outdoor excursions such as hiking, camping and summer and winter training courses - opportunities for fieldwork that integrates PE and Geography.

QUESTIONNAIRE SURVEY - school year 2015/2016

GOAL – TO DETERMINE HOW TEACHERS IN LOWER AND HIGHER ELEMENTARY CLASSES PERCEIVE THE INTEGRATION OF PE AND GEOGRAPHY IN THEIR COUNTRIES

- The questionnaire survey was developed using Google Docs forms and completed online. All of questionnaire survey respondents were teaching in elementary education (majority at grade 6.–9., others at grade 1.–5.)
- 11 questions - 4 identification questions - experience with the integration of PE and geography, in their studies or in practice (respondents asked to state whether or not they regarded integration as important, and if they did, they were asked to list goals and examples of integration. If they did not consider integration important, they were asked to provide reasons and potential barriers and problems related to integration. For these open-ended questions key words analysis of individual statements was used
- A total of 64 responses were received; 30 from the Czech Republic, and 34 from Slovenia

QUESTIONNAIRE SURVEY - school year 2015/2016

Matrix of respondents' responses regarding their experience with the integration of physical education and geography, and the importance of integration		Do you find combining of physical education and geography important?		
		Yes	No	Total
Do you have any experience (personal, colleague, during studies ...) with combining Physical education and Geography?	Yes	36	2	38
	No	19	7	26
	Total	55	9	64

- A total of 38 respondents have personal experience with the integration of PE and geography (the respondents experienced integration during their studies or they know a colleague who is involved in it, or they are involved in integration themselves), while 26 respondents have no experience.
- Not surprisingly, teachers without experience with integration are more likely to think that integration is not important.
- Teachers who taught PE or Geography in combination with other subjects almost universally considered integration of PE and Geography to be important.

QUESTIONNAIRE SURVEY - school year 2015/2016

Most teachers could see the potential of PE and geography intergration in lessons even though some of them have no experience with integration. Three core activities were most often given as examples of personal experience with the integration of PE and geography:

- orientation in nature with map, compass, GPS and orienteering,
- outdoor teaching,
- excursion, outdoor sport/project day.

The respondents were also asked to list their three most important goals when combining PE and geography. The results reveal four key goal areas:

- enhancing the learning process from the student's and teacher's point of view,
- promoting health benefits,
- strengthening communication skills and cooperation amongst students and teachers,
- learning about real life issues.

These goals were commonly identified by respondents whether or not they had experience in geography and PE integration.

If respondents did not consider the integration of PE of geography important, they were asked to explain their reasons. The most frequent (five respondents) was *"I do not see any connection..."*. Other reasons included time constraints, in particular, teachers mention the fact that such lessons are very demanding in terms of organization. T teachers also comment that they have not been professionally trained to integrate the two subjects and that PE and Geography are not suitable for integration.

Surprising, despite the emphasis on integration in the curricula in both the Czech Republic and Slovenia, some teachers claim that integration is not part of the curriculum.

IMPLEMENTED CURRICULUM RESEARCH - A QUESTIONNAIRE SURVEY

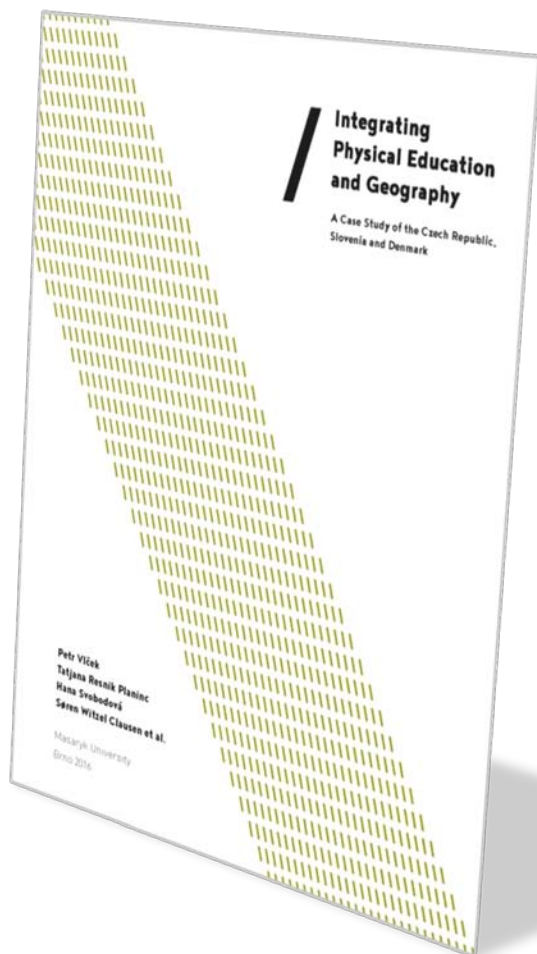
While integration is often mentioned in the curricula, and there are many opportunities for integration, in practice it is not being implemented consistently and almost half the respondents in our survey had no experience in integrating the subjects.

Congruence between curricula levels?

For these reasons, it is absolutely critical that further research and teacher training in interdisciplinary integration be undertaken.

Such research projects are currently underway at the Masaryk University (project of Czech Science Foundation, "Fieldwork as a powerful learning strategy - 16-00695S").

Integratin and cooperation with other subject – another issue to
study!

MONOGRAPH**Integrating Physical Education and Geography. A Case Study of the Czech Republic, Slovenia and Denmark**

Petr Viček, Tatjana Resnik Planinc, Hana Svobodová, Søren Witzel Clausen et al.

This is the first book of a new series published by the Faculty of Education, MU on topical issues in physical and health education. This book aims to address the lack of international knowledge and research in interdisciplinary teaching and curriculum development, especially when it comes to the subjects of Physical Education and Geography. The authors analyse and compare elementary school curricular documents from three countries, the Czech Republic, Denmark and the Republic of Slovenia, to reveal how integration is embedded at the policy level. A questionnaire survey of teachers shows how the integrated curriculum is implemented in practice. The book also includes examples of interdisciplinary cooperation between the two subjects.

On-line version:

<https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/871>

RESEARCH, DIDACTICS etc.

International network of physical education and geography

C.A.L.M.A.Z is a network of Physical Education and Geography teachers from different European countries. The purpose of the network is to qualify the teaching and research with the subjects both separately and cross-curricular integrated.

The goals of the network are:

- Theory exchange
- Didactic exchange
- Students exchange
- Teachers exchange
- Research cooperation

Kontakt:

Mgr. Marek Trávníček
Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity
Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví
Poříčí 31
603 00 Brno
vlcek@ped.muni.cz

Projekt Fandíme zdraví v prvním roce ověřování

Fórum kinantropologie 2017

PaedDr. Jan Tupý

Charakteristika projektu Fandíme zdraví

Dotační program MZ ČR

Návaznost na projekt Pohyb a výživa

Realizace – spol. „Vím, co jím a piju“, podpora MZ a Magistrát hl. m. Prahy

Cíl:

- s pomocí renomovaných odborníků v průběhu 2 let vytvořit motivační program pro školy – moderní edukační a propagační materiály (učební materiály, video spoty, metodické materiály, informace pro pedagogy, učitele, rodiče a žáky atd.)

Cílová skupina:

- žáci 1. a 2. stupně ZŠ, vedení škol, učitelé, vychovatelé ŠD, zaměstnanci ŠJ, rodiče žáků

Průběžné hodnocení

- učební materiály a metodiky; jejich praktické využití a možnost plošného rozšíření

Zapojení do projektu

- 16 škol – Jihočeský kraj (7), Středočeský kraj (6), Praha (3)
- 8209 žáků – 5158 žáků z 1. stupně, 3051 žáků z 2. stupně
- 495 učitelů – 235 učitelů na 1. stupni, 260 učitelů na 2. stupni
- 104 vychovatelů
- Řešitelé:

hlavní manažerka Lucie Gonzáles

pohyb – PaedDr. Jan Tupý

výživa – PhDr. Karolína Hlavatá, Ph.D., Ing. Petr Havlíček
(spoluporáče Mgr. Alexandra Košťálová, MUDr. Petr Hlavatý)

Vstupní dotazník pro vedení škol

- Podmínky pro výživové a pohybové aktivity v rámci projektu Fandíme zdraví

- Základní prostorové a materiální podmínky

Dobré vybavení: tělocvičny (12) – pronajímají (4), hřiště (13) – pronajímá (6), dále bazén, víceúčelová hala, ledová plocha, lezecká stěna, dopravní hřiště atd.

Další využívané prostory: zahrada (10), školní dvůr (6), chodby (5), atrium (4) – les, louka (7), park (6) atd.

Nejčastěji chtějí školy v průběhu projektu FZ rozšířit a zkvalitnit prostory pro pohyb o přestávkách a nabízet víc pohybových aktivit

- Pohyb v ŠVP a ŠVP ŠD

Nejčastěji zařazen v učebních osnovách (16), nejméně často hodnocení (3); v ŠVP ŠD (13) – vycházky, pobyt venku, pohybové hry, projekt „Hodina pohybu navíc“, besedy

Nejčastěji chtějí školy v průběhu projektu FZ – udržet stávající stav, zařadit do dokumentů výstupy z projektu FZ

Vstupní dotazník pro vedení škol (2)

- Konkrétní pohybové aktivity:

2 hod TV (10), 3-6 hod (6), plavání, bruslení, škola v přírodě (16) a lyžařský kurz (15 – všechny školy s 2. stupněm).

ranní cvičení (2), učení v přírodě (11 – 1. st., 5 – 2. st.), těl. chvílky (7 pravidelně, 9 nepravidelně), pohybově rekreační přestávky (11 ano – 5 ne), integrovaná TV (13 – 1. st., 10 – 2. st.), nepovinný předmět (5 – 1. st., 7 – 2. st.) – spíše jsou nabízeny poh. kroužky,

Další – sportovní dny, ŠSK, soutěže, turnaje, projekty Sazka OV (6), vlastní (3), HPN, Česko sporuje (2) ...

- Propagace pohybu:

Nástěnky (11), web (10), besedy (9), časopis, besedy s rodiči (5)

Nejčastěji chtějí školy v průběhu projektu FZ – zvýraznit pohybový režim ve škole; zlepšit propagaci, především na webu

Závěr – podmínky pro pohyb mají školy dobré, nevyužívají ale všechny možnosti v režimu žáků, rezervy jsou v propagaci, ve spolupráci s rodiči, v poučenosti o pohybu

Workshopy pro učitele a rodiče

- Na každé škole byly realizovány vstupní workshopy pro učitele a rodiče jak pro oblast pohybu, tak pro oblast výživy

Pohyb v projektu FZ (prezentace) – o pohybu, co ovlivňuje zdraví člověka, životní styl, vývoj člověka a pohyb, význam pohybu pro zdraví, důsledky nedostatku pohybu, co bychom měli o pohybu vědět, pyramida pohybu, jak utvářet pohybový režim žáků + doprovodný text „Metodické materiály pro učitele a vychovatele se zaměřením na PA“

Jak učit o pohybu na 1. stupni (prezentace), Jak učit o pohybu na 2. stupni (prezentace) – jak motivovat žáky k pohybu, jaké informace by měli dostat, jak využívat pyramidu pohybu, pohybový režim, jednotlivé formy pohybu v denním režimu ve škole a mimo školu, jak učit žáky hodnotit pohybový režim, osobnost učitele, propagace pohybu, náměty pro pohybové aktivity

Základní informace o výživě a pohybu pro rodiče (besedy)

Dotazník pro žáky (1)

- Dotazník vyplnilo 4710 žáků / účast ve školách byla rozdílná od 92 % – 14 %
- 5 položek dotazníku z 24 se týkalo pohybu
- Kolikrát denně cvičíš ve škole (ŠD) mimo výuku TV?
(vůbec, 1x, 2x, 3x, vícekrát denně)
11,3 % vůbec; 41,7 % 1x; 20,8 % 2x; 10,7 % 3x; vícekrát 15,0 %
velké rozdíly mezi školami – 5 škol – více než 60 % žáků (vůbec a 1x);
4 školy – více než 50 % žáků (2x, 3x, vícekrát)
- Jak často sportuješ o víkendu?
(vůbec, 1x, 2x, 3x, vícekrát)
16,0 % vůbec; 44,6 % 1x; 19,4 % 2x; 7,1 % 3x; 12,9 % vícekrát
vůbec necvičilo nebo 1x cvičilo o 7 % žáků víc než ve škole; žáků, kteří
cvičí vícekrát, je o víkendu méně než cvičících během týdne

Dotazník pro žáky (2)

- Navštěvuješ ve škole zájmový kroužek nebo nepovinný předmět zaměřený na sport?
(ne, ano jeden, ano dva, ano více)
57,56 % ne; 27,6 % 1x; 7,7 % 2x; 10,18 % vícekrát
účast žáků je hodně závislá na velikosti školy a celkovém počtu žáků
- Navštěvuješ pravidelně pohybové/sportovní aktivity mimo školu?
(ne, nepravidelně, ano – pravidelně)
22,9 % ne; 14,0 % nepravidelně; 63,2 % pravidelně
stav relativně příznivý, ale více než 1/5 žáků nesportuje mimo školu vůbec
- Kolik hodin (minut) denně strávíš u TV, PC, tabletu, mobilu? Započítej i víkendy.
(0,5 hod; 1 hod; 1,5 hod; 2 hod; více než 2 hod)
12,4 % 0,5 hod; 24,7 % 1 hod; 14,5 % 1,5 hod; 19,4 % 2 hod; 28,5 % více než 2 hod
Téměř 1/3 žáků tráví u TV a PC více než 2 hodiny denně; počet žáků roste s věkem – 66 % : 33 % (2. stupeň : 1. stupeň)

Videa

- Pyramida pohybu
- Výživová pyramida
 - + Doplnující metodika k Pyramidě pohybu
 - Doplnující metodika k Pyramidě výživy
- Správné postupy ve školní kuchyni - polévky
- Správné postupy ve školní kuchyni - výběr a úprava zeleniny
- Správné postupy ve školní kuchyni - výběr a úprava ryb
- Voda a pitný režim
- Poruchy příjmu potravy
- Energetická bilance
(zavěšeno na webu společnosti Vím, co jím)

Učební a metodické materiály

- Upravené pyramidy pohybu a výživy – kresby nahrazeny fotografiemi

- Roll-up (pyramida pohybu, pyramida výživy, Fandíme zdraví)
- Puzzle – Pyramida pohybu, Pyramida výživy

- Náměty pro pohybové činnosti žáků v režimu školy – cca 180 příkladů cvičení pro jednotlivé formy pohybového režimu na 1. a 2. stupni

Shrnutí

- Projekt zatím přinesl:
řadu materiálů; workshopy pro učitele a pro rodiče; další rady a inspirace pro školy
- Problémy:
řízení; výběr škol – menší aktivita některých škol
- V dalším roce by se v projektu mělo sledovat:
co školy realizovaly ze svých vstupních záměrů; jak využívají poskytnuté materiály; zda se pohybový a výživový režim na školách zlepšuje

Stručná informace o projektu

Hodina pohybu navíc

- Projekt HPN ve školním roce 2017/2018 pokračuje již 3. rokem
- V roce 2017/2018 je do projektu zařazeno cca 330 škol, další mají zájem
- MŠMT slíbilo financování do konce roku 2017, ale zatím nikdo finanční podporu nepodepsal (stav na začátku září 2017)
- Od roku 2018 by mělo přejít řízení projektu pod AŠSK
- Byl připraven metodický materiál pro mateřské školy; projekt HPN ale do MŠ nebyl zatím zařazen

Kontakt:

PaedDr. Jan Tupý
Okružní 457, 252 16 Nučice
tupyj@seznam.cz

Univerzita Palackého
v Olomouci

10 NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH OTÁZEK O POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI

DOC. MGR. JANA VAŠÍČKOVÁ, PH.D. & DOC. MGR. ZBYNĚK SVOZIL, PH.D.

Termín PG je stále ještě nový a je potřeba neustále připomínat jeho definici, která byla vytvořena na základě konsenzu pracovníků v rámci organizace IPLA a která se od předchozí liší právě v druhé části, která zdůrazňuje hodnotu PA v životě a také určitou odpovědnost jedince za vlastní PG.

Cílová komponenta je **zdravý a aktivní životní styl**, tedy nejenom rozeznávat hodnoty individuálních charakteristik v rámci PG, ale zejména určitá odpovědnost jedince habituálně provádět pohybové aktivity v rámci životního stylu.

Na základě této definice je pohybově aktivní dítě takové, které má motivaci, znalosti, dovednosti, zdatnost a věří si při užívání pohybově aktivního životního stylu a které je angažované v provádění zdravého pohybového chování, včetně doporučených pravidelných PA, a na druhou stranu v omezování sedavého chování.

Na základě diskuse mezinárodních expertů a také praktiků vznikl dokument, kde autoři předem shromáždili a analyzovali dosud vydané publikace o PG a vytvořili seznam nejdůležitějších výzkumných otázek týkajících se PG. Jelikož je více otázek než odpovědí, byly vybrány takové otázky, které mohou být zodpovězeny na základě již existujících poznatků nebo využívaných měřicích přístrojů.

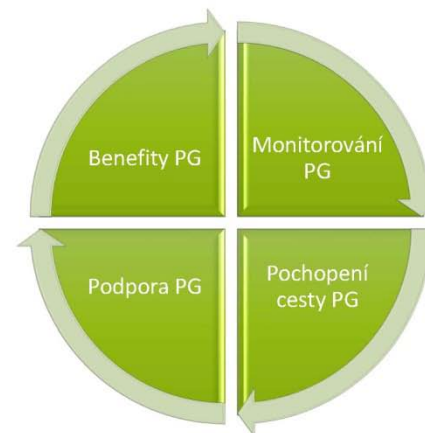
DEFINICE POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI

- „The motivation, confidence, physical competence, knowledge and understanding to value and take responsibility for engagement in physical activities for life“ (Whitehead, 2014, citované IPLA, 2015)
- PG je koncept, který popisuje celoživotní kvalitativní úroveň člověka; jde o schopnost a snahu založenou na motivaci a **odvaze** uplatňovat pohybové dovednosti, schopnosti a vědomosti prakticky prostřednictvím tělesné zdatnosti jedince, jež vyústí v pohybové chování přispívající ke zdravému životnímu stylu a aplikované do každodenního režimu.

Jsou to tyto oblasti:

- 1/ monitorování PG
- 2/ pochopení cesty PG
- 3/ podpora PG
- 4/ benefity PG

4 ZÁKLADNÍ OBLASTI S POTŘEBOU VÝZKUMU

V oblasti monitorování PG se můžeme ptát:

1) Jak monitorovat PG u dětí a jak u seniorů?
Jak můžeme propojit různé monitorovací techniky dohromady a/nebo zásadní komponenty, abychom ohodnotili pokrok cesty PG?

Jak můžeme monitorovat PG v různých kulturách, která mají rozdílná přesvědčení, priority, nebo kulturní normy ve vztahu k PG?... Existuje množství dílčích studií, které se věnují jenom některé komponentě... např. základní pohybové dovednosti... ale žádné validní a reliabilní metody, které by zkoumaly pohybové dovednosti v průběhu celého života nejsou... Je potřeba se zaměřit na vývoj či tvorbu mnohem komplexní metodiky, která by byla uplatnitelná u různých věkových skupin a kultur... Dále existují dílčí studie, které se zabývají motivací, sebedůvěrou, znalostmi o PA... ale jako komplexní nástroj, který toto sleduje i v průběhu života jedince nám chybí.

A tak se můžeme ptát dál: Jaké jsou žádoucí cíle ve vztahu k individuálnímu progresu cesty PG a/nebo kolektivní úspěchy/výkony vzhledem k věku a kultuře?

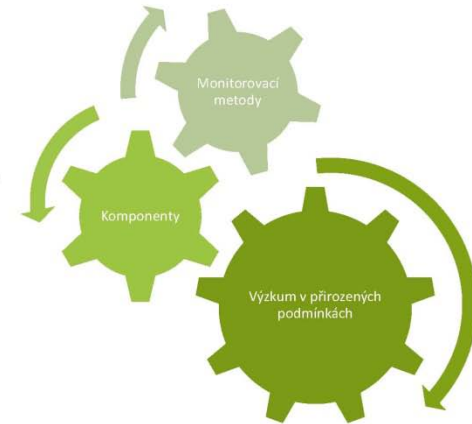
2) Adaptivní složky jsou zde chápány jako ty, které nejsou pozorovatelné, tj. motivace, znalosti, odvaha/důvěra. Může vyvstat otázka – jak jedinec rozpozná a adaptuje se na PG v daném okamžiku nebo díky rozdílným sociálním či environmentálním podmínkám? Jak jedinec optimalizuje svůj projev v různých pro něj nových situacích? Jak moc se adaptivní komponenty liší v průběhu věku, kultury, etnických či geografických či geopolitických situacích?

Čili je potřeba provést inovativní výzkum zaměřený na tyto adaptivní komponenty PG.

3) Je potřeba vytvořit nástroj, který není časově náročný a nevyžaduje vyškolené odborníky a specifické prostředí. Tedy takový, který je praktický a uplatnitelný v běžném životě. Musíme monitorovat všechny komponenty PG? Jaké prostředí je pro monitorování PG nejvhodnější? Jak si může jedinec jakéhokoliv věku efektivně změřit/zanalyzovat svou vlastní PG?

MONITOROVÁNÍ POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI

1. Liší se důležité komponenty pro monitorování pokroku v PG v různých zemích nebo během života?
2. Jak můžeme zmapovat pokrok v adaptivních složkách PG?
3. Jak by měla být PG monitorována v rámci typických/přirozených míst pro PA?

4) Je potřeba výzkum, který jasně popíše, jaké individuální faktory (IF) a na jaké úrovni jsou spojeny s vyšší či nižší úrovní PG! Jak individuální faktory (rasa/etnikum, vzdělání, předchozí zkušenost atd.) ovlivňují PG během života jedince? Potřebujeme identifikovat nejenom vliv těchto individuálních faktorů na pohybově aktivní chování, ale také jak tyto faktory ovlivňují motivaci, odvahu, znalosti, chápání, pohybovou kompetenci a schopnost převzít zodpovědnost za zapojení se do PA v průběhu života!

5) Pohybově aktivní chování je barometrem PG. Víme, že lidé jsou mnohem aktivnější v příznivém počasí, v prostředí, kde je bezpečno a na místech, kde je pohybová aktivita umožněna a také pokud jsou v dané kultuře společenské normy na straně PA (tzn. podporující pohybově aktivní chování). Avšak velmi málo víme o

vlivu environmentálních faktorů (EF). Liší se motivace a odvaha nebo znalosti a porozumění vzhledem k socioekonomickému statusu? Jsou EF důležité při ovlivňování pohybové kompetence? Jsou komponenty PG závislé na společenských normách či kulturním přesvědčení? Jak rozdíly v ekonomickém rozvoji ovlivňují cestu PG? Tyto otázky se nejčastěji objevují, když přemýšlíme o vztahu EF, které ovlivňují PA.

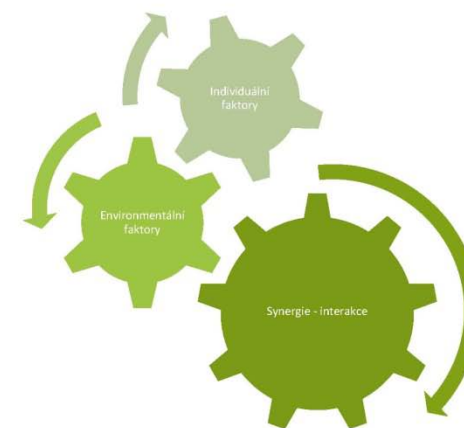
6) Je také důležité vědět, jak tyto dva druhy faktorů spolu interagují, neboť to rozšíří naše vědomosti o komplexní síti vztahů, které jsou důležité pro PG v průběhu života. Jaký je vztah IF a EF v různých věkových obdobích či mezi jednotlivými kulturami/společnostmi? Jsou interakce podobné pro všechny jednotlivce v rámci toho stejného prostředí nebo dokonce napříč prostředími? Jak můžeme monitorovat komplexní a multifaktorové interakce všech těchto faktorů?

POCHOPENÍ CESTY POKYBOVÉ GRAMOTNOSTI

4. Jak se cesta PG liší na základě individuálních faktorů?

5. Jak se cesta PG liší na základě environmentálních faktorů?

6. Jak interagují individuální a environmentální faktory důležité pro cestu PG?

7) Jak můžeme ovlivňovat rozvoj PG prostřednictvím individuálních faktorů?

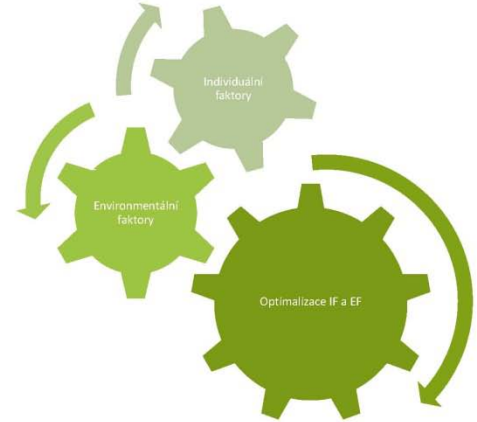
Jeden z největších omylů intervenčních výzkumů je předpoklad, že asociovaný faktor je ekvivalentní důležitému intervenčnímu cíli. Nemusí tomu vždy tak být. Pokud je malá motivace považována za důležitou bariéru v rozvoji PG, tak to navádí k tomu, že zvýšením motivace zvýšíme i PG. Ale v některých příkladech, jak výzkumy dokazují, tomu tak být nemusí. Např. výzkum u dětí s a bez chronických zdravotních obtíží ukázal, že jejich motivace je velmi podobná, ale pohybově aktivní chování se významně liší. Tedy výzkum by se měl zaměřit na faktory, které se mohou změnit prostřednictvím intervence.

8) Známe výzkumy zaměřující se na vztah mezi aktivním transportem a denní PA, ale intervence zaměřené na zvýšení aktivního transportu přinesly nekonzistentní výsledky. Tedy, do jaké míry je PG podporována nebo formována volným hraním versus tělesnou výchovou versus sportovní účastí – tj. tréninkem? Je tedy intervenční úspěšnost pro zvýšení PG dána prostředím, kde se odehrává? Pokud ano, jak a proč???

9) Je zapotřebí zkoumat nejenom specifické intervence pro specifickou populaci, ale obecně platné benefity intervencí v průběhu cesty PG a napříč populacemi. Jsou intervence, které aplikujeme na zvýšení PG u dětí, schopné a možné udržet vysokou míru PG v dospělosti?

PODPORA POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI

7. Jaké jsou klíčové individuální faktory pro úspěšnou intervenci, která by podpořila cestu PG?
8. Jaké jsou klíčové environmentální faktory pro úspěšnou intervenci, která by podpořila cestu PG?
9. Jak by mohly být individuální a environmentální faktory optimalizovány, aby zvýšily efektivitu intervence?

10) Je potřeba výzkum, který se zaměřuje na individuální benefity zvýšené úrovně PG ve vztahu k socioekonomickým benefitům. Je tedy nezbytné do výzkumu zahrnout i ostatní komponenty PG nejenom čistě a zjednodušeně zkoumat úroveň PA nebo tělesné zdraví.

Jak zvýšená PG ovlivňuje či závisí na současném či budoucím emocionálním zdraví nebo kvalitě života? Jak PG ovlivňuje nebo se vztahuje k akademickému vzdělání či kariéře nebo životní spokojenosti?

BENEFITY POHYBOVÉ GRAMOTNOSTI

10. Během života, jaké jsou benefity vyšší úrovně PG?

- Zdravotní efekty
- Ekonomické benefity

147

Můžeme tedy říct, že PG a její výzkum je teprve na samém počátku. Existuje mnohem více otázek než odpovědí. Tedy, abychom lépe pochopili cestu PG, je třeba obrovského výzkumného úsilí v oblasti tvorby či ověřování efektivních metod pro monitorování PG.

REFERENČNÍ SEZNAM:

- Edwards, L. C., Bryant, A. S., Keegan, R. J., Morgan, K., & Jones, A. M. (2017). Definitions, Foundations and Associations of Physical Literacy: A Systematic Review. *Sports Medicine*, 47(1), 113-126. doi:10.1007/s40279-016-0560-7
- Hyndman, B., & Pill, S. (2017). What's in a concept? A Leximancer text mining analysis of physical literacy across the international literature. *European Physical Education Review*, 1356336X17690312. doi:doi:10.1177/1356336X17690312
- Longmuir, P. E., & Tremblay, M. S. (2016). Top 10 research questions related to physical literacy. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 87(1), 28-35.
- Robinson, D. B., & Randall, L. (2017). Marking physical literacy or missing the mark on physical literacy? A conceptual critique of Canada's physical literacy assessment instruments. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 21(1), 40-55. doi:10.1080/1091367X.2016.1249793
- A další

INTERNATIONAL PHYSICAL LITERACY ASSOCIATION (IPLA)

Červen 2017 – Liverpool (konference + workshop)

- Dokončujeme překlad knihy M. Whitehead
- Podpora konceptu PG – srpen TěloOlomouc (PG v předškolním věku)
 - Výuka PG v magisterském programu na FTK UP

12. FIEP Evropský kongres v Luxembourg

Ocenění Thulin Award pro mladé vědce – Petr Vlček (Pdf MU Brno)

Vítězství v kategorii FIEP NEW Leaders – 1. místo Michal Vorlíček (FTK UP)

Výzva pro psaní příspěvků do publikace:

„Physical Education in Secondary Schools – Research – Practise – Situation“

13. FIEP Evropský kongres a 29. FIEP Světový kongres 2018 (26.-29.9.)
Istanbul, Turecko

GAČR – podaný projekt s tematikou pohybové gramotnosti (výsledky - prosinec 17)

European Physical Education Observatory – vedoucí M. Onofre, Lisabon

BMC – EU – zapojena Pdf MU Brno, Vašíčková jako zástupce EUPEA

Možnost publikování v českém jazyce v Tělesné kultuře – www.telesnakultura.upol.cz

DALŠÍ NOVINKY

IPLA
FIEP
PROJEKTY

149

Kontakt:

doc. Mgr. Jana Vašíčková, Ph.D.
Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury
Tř. Míru 111
77111 Olomouc
jana.vasickova@upol.cz

Pohybové pohádky suchozemské a vodní

Petr Vlček

MUNI/FR/0944/2015

Období řešení: 01.01.2016 - 31.12.2016

- V současnosti je častým tématem nedostatečná pohybová aktivnost dětí a jejich vztah k pohybovým aktivitám a sportu
- Tuto problematiku je třeba řešit od útlého věku

Proto bylo obecným cílem projektu vypracovat materiály, které budou sloužit budoucím učitelům MŠ a ZŠ jako inspirace v dané oblasti

- Předměty učitelství MŠ vyučované na PdF MU - jejich obsahem ovlivňování PA dětí - některé oblasti zdokonalit
- Inovace zařazením pohybových pohádek (motivace Mazal, Chlopková, 1994)
- Pohybové vzdělávání v MŠ se organizací a věkovými specifiky dětí významně liší od TV na základních školách

- Dle našich zkušeností je výuka motivovaná pohybovou pohádkou atraktivní, podnětná a kladně hodnocená jak studenty PdF, tak dětmi (pre)-primárního vzdělávání.
- Vedle pohybové složky osobnosti dítěte je zde významně podporována mezioborovost a působení na jazykově-verbální, vizuálně-prostorovou, zvukově-hudební, společenskou a další inteligenci dítěte.

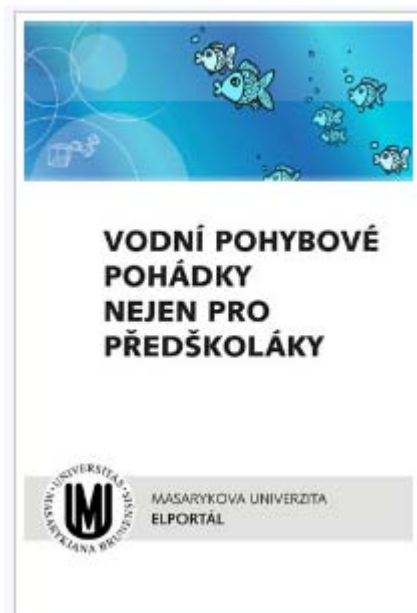
Výstupy projektu

Dvě elektronické publikace

Suchozemské pohybové pohádky - <http://is.muni.cz/elportal/?id=1369920>

Vodní pohybové pohádky nejen pro předškoláky - <http://is.muni.cz/elportal/?id=1356489>

Dvě tištěné brožury

27 pohybových pohádek
79 instruktážních videí a
videoukázek
fotografie a podpůrné materiály ke
stažení

V současnosti je častým tématem nedostatečná pohybová aktivnost dětí a jejich vztah k pohybovým aktivitám a sportu. Tuto problematiku je třeba řešit od útlého věku. Proto je jedním z cílů akademiků KTVVZ vypracovat materiály, které budou sloužit budoucím učitelům MŠ a ZŠ jako inspirace v dané oblasti.

V rámci výzkumných i rozvojových projektů se na našem pracovišti věnujeme také tvorbě učebnic a metodických materiálů. Názorným příkladem jsou níže uvedené elektronické publikace, které přináší podklady pro rozvoj pohybové aktivity školáků a předškoláků a jejich pozitivní vztah k pohybovým aktivitám a sportu zábavnou formou a motivací (například prostřednictvím pohádek, básniček a představ).

Tímto způsobem výuky lze též významně ovlivnit a podpořit rozvoj různých oblastí dětské inteligence a jejich všestrannost.

Suchozemské pohybové pohádky recenzováno

Autoři: Vlček, Petr - Pileňská, Eva - Jakubcová, Kristýna - Charvátová, Barbora - Křivoníz, Šárka - Pelcová, Veronika
Elportál, Brno : Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. 2017 <http://elportal.cz/publikace/suchozemskie-pohadky>

Metodická publikace *Suchozemské pohybové pohádky* přináší podklady rozvíjející pohybovou aktivnost školáků a jejich pozitivní vztah k pohybovým aktivitám a sportu zábavnou formou a motivací prostřednictvím pohádek. Tímto způsobem výuky lze též významně ovlivnit a podpořit rozvoj různých oblastí dětské inteligence. Materiál je určen zejména studentům předmětu PDF: MSEP, TVPH Hea v živočích dílně 3 - pohybové hry a hraní, dále pak učitelům MŠ a ZŠ a vedoucím volnočasových aktivit. Výuková pomůcka je také dostupná ve verzi pro mobilní zařízení (epub).

[Vstup do publikace](#)

Rušná a průpravná část v hodinách tělesné výchovy na 1. stupni ZŠ recenzováno

Autoři: Šeráková, Hana - Nováková, Lucie
Elportál, Brno : Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. 2016 <http://elportal.cz/publikace/pruprava-tv>

Metodická publikace *Rušná a průpravná část v hodinách tělesné výchovy na 1. stupni ZŠ* přináší užitečné informace a cvičení vykládající se rozvojem na prvním stupni základních škol. Příklady rozvoje jsou pro legální nárokovat zpracovány ve formě textu, fotografií a videozáznamů. Materiál je určen zejména studentům předmětů PDF: ZSIBP, TVGI Gymnastika 1 a PDF: ZSIBP, TVVRR Praktikum z tělesné výchovy a dále pak učitelům a vedoucím volnočasových tělovýchovných aktivit. Výuková pomůcka je také dostupná ve verzi pro mobilní zařízení (epub).

[Vstup do publikace](#)

Vodní pohybové pohádky nejen pro předškoláky recenzováno

Autoři: Vlček, Petr - Pelcová, Veronika - Bodíšková, Denisa - Minaříková, Eva
Elportál, Brno : Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. 2016 <http://elportal.cz/publikace/vodni-pohadky>

Metodická publikace *Vodní pohybové pohádky nejen pro předškoláky* přináší podklady rozvíjející pohybovou aktivnost školáků a jejich pozitivní vztah k pohybovým aktivitám a sportu zábavnou formou a motivací prostřednictvím pohádek. Materiál je určen zejména studentům předmětu PDF: MSEP, TVPH Hea v živočích dílně 3 - pohybové hry a hraní, dále pak učitelům MŠ a ZŠ a vedoucím volnočasových aktivit. Výuková pomůcka je také dostupná ve verzi pro mobilní zařízení (epub).

[Vstup do publikace](#)

Náměty na cvičení pro děti předškolního věku recenzováno

Autoři: Janošíková, Hana - Šeráková, Hana - Kouřilová, Iva
Elportál, Brno : Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. 2016 <http://elportal.cz/publikace/cviveni-predskolaci>

Metodická publikace *Náměty na cvičení pro děti předškolního věku* přináší cvičení motivovaná básničkami, náčiním i slovem. Cílem této publikace je představit zásobník cvičení s náčiním, který lze využít v rámci pohybových aktivit v mateřských školách. Materiál je určen zejména studentům předmětu PDF: MSEP, TVPI Pohybové činnosti 1 - poznávacího senje tělo pohybem, dále pak učitelům a vedoucím volnočasových aktivit. Výuková pomůcka je také dostupná ve verzi pro mobilní zařízení (epub).

[Vstup do publikace](#)

Náměty na rozvíjení bez náčiní pro děti mladšího školního věku recenzováno

Autoři: Janošíková, Hana - Šeráková, Hana
Elportál, Brno : Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. 2015 <http://elportal.cz/publikace/rozviveni-bez-nacinu>

V metodické publikaci *Náměty na rozvíjení bez náčiní pro děti mladšího školního věku* (třetí verze) je prezentován zásobník cvičení bez náčiní, ve kterém jsou uvedeny jak jednotlivá cvičení s popisem a vhodnou motivací, tak celé sestavy cvičení bez náčiní, dynamická a koordinativní cvičení, cvičení. Materiál je určen zejména studentům předmětu PDF: ZSIBP, TVGI Gymnastika 1, dále pak učitelům a vedoucím volnočasových tělovýchovných aktivit pracujícím s dětmi mladšího školního věku. Výuková pomůcka je také dostupná ve verzi pro mobilní zařízení (epub).

[Vstup do publikace](#)

Náměty na rozvíjení s náčiním pro děti mladšího školního věku recenzováno

Autoři: Janošíková, Hana - Šeráková, Hana
Elportál, Brno : Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. 2016 <http://elportal.cz/publikace/rozviveni-s-nacinim>

Metodická publikace *Náměty na rozvíjení s náčiním pro děti mladšího školního věku* přináší vhodné cvičení s velkým míčem, měkkým míčem, švihadlem, tyčí a ručníkem pro uvedení velkou kategorií. Cílem této publikace je představit zásobník cvičení s náčiním, který je obohacen o motivace. Materiál je určen zejména studentům předmětu PDF: ZSIBP, TVGI Gymnastika 1, dále pak učitelům a vedoucím volnočasových tělovýchovných aktivit pracujícím s dětmi mladšího školního věku. Výuková pomůcka je také dostupná ve verzi pro mobilní zařízení (epub).

[Vstup do publikace](#)

Uvedené publikace volně přístupné na Elportále MU

Kontaktní osoby

PhDr. Mgr. Petr Vlček, Ph.D., tel. 54949 4254,
mob. 725 745 156., e-mail: vlcek@ped.muni.cz

Mgr. Hana Šeráková, Ph.D., tel. 54949 7551,
e-mail: serak@mail.muni.cz

PaedDr. Hana Janošíková, Ph. D., tel. 549 49 7086
e-mail: janoskova@ped.muni.cz

Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Poříčí 31, Brno, 603 00.

Kontakt:

PhDr. Petr Vlček, Ph.D.
Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity
Katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví
Poříčí 31
603 00 Brno
vlcek@ped.muni.cz

Problematika hodnocení držení těla u mladších školních dětí

Lenka Vojtíková

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy

Úvod

Vadné držení těla u dětí je spolu s obezitou nejrozšířenějším zdravotním problémem současných dětí tzv. „civilizovaného“ světa, naši republiku nevyjímaje. Přitom nesprávné držení těla (stejně jako obezita) není jen záležitostí estetickou. Správné držení těla má i svůj nezastupitelný zdravotní význam, neboť umožňuje správnou polohu všech orgánů a jejich správnou funkci (Čermák, 2008; Kopecký, 2010; Kolář, 2002; Tichý, 2000).

Hodnocení držení těla má v tělovýchovné praxi a v blízkých vědách svůj velký význam.

Postura je funkcí hrubé motoriky, je projevem CNS a vypovídá mnohé o jeho funkci (Kopecký, 2010; Čermák, 2008). Řada výzkumů v TVS se proto snaží posturu hodnotit, ať už ve studiích zaměřených na četnost posturálních odchylek v populaci či při hodnocení efektu určité intervence - cvičební či tréninkové metody.

V našem výzkumném projektu se chceme zabývat primárně hodnocením držení těla mladších školních dětí a dále souvislostí mezi tělesnou zdatností a držením těla. Při hledání vhodného nástroje na posouzení postury jsme narazili na řadu problematických míst prakticky ve všech současně dostupných a využívaných metodách. V tomto příspěvku stručně shrneme vybrané metody, které se ve výzkumech držení těla využívají a pokusíme se poukázat na „nesrovnalosti“, které se v nich vyskytují a navrhnout některé modifikace, tak aby byly testy využitelné pro jednoduché, rychlé a přitom dostatečně objektivní posouzení držení těla.

Hodnotící metody

Hlavním problémem při hodnocení těla je skutečnost, že neexistuje norma ideálního držení těla. Je to způsobeno jednak tím, že pro každého jedince je správné držení těla odlišné (Véle, 1997) a dále i rozdílným pohledem autorů, kteří se pokusili normy ideálního držení těla definovat.

Ke sledování postury existuje několik metod využívajících přístroje, které jsou přesné, často velice objektivní, ale jejich využití pro terénní výzkum je problematické, z důvodů

organizačních i finančních.

V běžném pedagogickém výzkumu obvykle potřebujeme zkoumat optimálně přímo v terénu (ve školním prostředí), bez časové a finanční náročnosti. Existují poměrně hojně využívané pohledové metody, které jsou jednoduché, levné a snadno použitelné, nicméně jsou zatíženy velkou subjektivitou.

Hodnotící metody využívající přístroje

Technický pokrok nabízí stále modernější technologie se skvělými datovými výstupy, existují metody přístrojové, vysoce přesné, které jsou schopny konstruovat 3D i 4D model sledovaného probanda.

Z těchto metod rozhodně stojí za zmínku přístroj **DIERS formetric 4D** (obr.1). Jde o velice moderní přístroj, který dokáže rychle a přesně zachytit posturu i zobrazit 3D model páteře.

Vyhodnocování je prováděno automaticky. Výsledkem je celkový trojrozměrný model zobrazující tvar a rotaci páteře a pozici pánve. Výhodou je automatická detekce fixních anatomických bodů (není potom potřeba žádné manuální značení) i 4D technologie, která umožňuje zachycení držení těla v průběhu času (např. u Matthiasova testu).

Asi jedinou, avšak závažnou, nevýhodou jsou vysoké pořizovací náklady (cca 1,5 milionu Kč) a nemožnost provádět hodnocení jednoduše v terénu, v našem případě ve školním prostředí.

Obr. 1 DIERS formetric 4D (<http://www.medicaltech.cz>)

Další přístroj umožňující hodnocení držení těla je **diagnostický systém DTP-3** (obr. 2) vyvinutý na katedře funkční antropologie a fyziologie na FTK UP v Olomouci. Jedná se o neinvazivní dotykovou metodu. Polohový snímač umožňuje na principu elektromechanickém získat grafický i numerický záznam označených bodů na povrchu těla určených palpací (vybraných obratlových trnů, akromionů, horních zadních spin). Sleduje se jejich vzájemná poloha vzhledem k ideální vertikální ose (kolmici vztyčené ze středu spojnice pat vyšetřovaného) v trojrozměrné kartézské soustavě (Krejčí et al., 2012; Langmajerová et al., 2012).

Objektivnost může být ovlivněna palpačními schopnostmi vyšetřujícího i poměrně velkou

časovou náročností celého vyšetření, což je pro děti do značné míry limitující. Oproti jiným obdobným přístrojům jsou pořizovací náklady výrazně nižší.

Obr. 2 Vyšetření tvaru páteře diagnostickým systémem DTP-3 (Krejčí et al., 2012)

Za zmínku stojí metoda využitá v několika výzkumech v Austrálii. Při hodnocení držení těla jsou na sledovaného jedince umístěny reflexní body na určená místa, jedinec je snímán fotoaparátem z boku (obr. 3). Pomocí programu jsou vyhodnoceny velikosti vybraných úhlů i jejich změny během provádění testů. Tato metoda byla použita při rozsáhlé studii, která se zabývala změnami v držení těla při nošení školních batohů. Rovněž bylo provedeno ověření funkčnosti metody pro děti mladšího školního věku (Grimmer, et al., 2002; McEvoy, & Grimmer, 2005). Snažili jsme se kontaktovat autorky testu a zjistit podrobnosti pro případné využití v našem výzkumu, bohužel jsme z jejich strany neobdrželi žádnou reakci.

Obr. 3 Testování stoje – „australský výzkum“ (Mc Evoy & Grimmer, 2005)

Pohledové metody

U těchto metod je hlavním hodnotícím nástrojem oko posuzovatele, jeho pozorovací schopnosti a zkušenosti, doplněné maximálně jednoduchými pomůckami (např. olovnice, goniometr, značkovácí tužka, úhломěr). Nejčastěji se ve výzkumech setkáváme se třemi

metodami: Hodnocení postavy dle Jaroše a Lomíčka, pohledová metoda podle Kleina, Thomase a Mayera a Matthiasův test.

Hodnocení postavy podle Jaroše a Lomíčka

Test probíhá ve stoje, postavu sledujeme ze tří pohledů: zepředu, z boku a zezadu. Při sledování využíváme olovnici, pravítko a úhloměr. Hodnocení spočívá ve slovním hodnocení pěti, resp. šesti oblastí: držení hlavy a krku, konfigurace hrudníku a ramen, držení břicha a sklon pánve, křivka zad, držení v čelní rovině. Jednotlivé oblasti držení těla hodnotíme podle uvedených kritérií známkami 1- 4, přičemž 1 je nejlepší.

Celkové držení těla vyhodnotíme tak, že sečteme body všech pěti oblastí. Podle součtu bodů můžeme jedince zařadit do jedné ze čtyř skupin:

- I. dokonalé držení: součet známek 5
- II. dobré držení: součet známek 6 – 10
- III. vadné držení: součet známek 11 – 15
- IV. velmi špatné držení: součet známek 16 – 20

K této hodnotě můžeme ještě připojit samostatné hodnocení dolních končetin (osa dolních končetin a plochost nohou), opět hodnocené na škále 1– 4.

Výsledné hodnocení se pak zapisuje jako zlomek, kde v čitateli je uveden součet bodů za prvních pět oblastí a ve jmenovateli je uvedeno hodnocení dolních končetin (např. 18/3 znamená velmi špatné držení těla se značnou úchylkou nohou (Kopecký, 2010).

Test dle Jaroše a Lomíčka je jednoduchá, snadno aplikovatelná metoda, jejíž velkou výhodou je celkem jasně stanovená metodika. Po zacvičení examinátora jsou výsledky poměrně přesné. Použitím pomůcek se zvyšuje objektivita posuzování a získané údaje je možné tedy statisticky zpracovat (Kopecký, 2010).

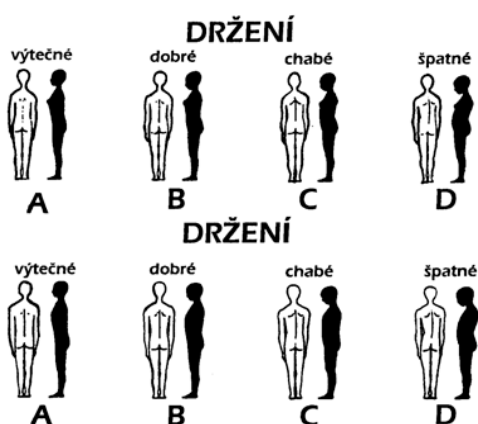
Pro laika jsou popisy hodnocení některých částí složitější na pochopení („...nelze spustit ze záhlaví olovnici jako tangentu...“). I když přesnější měření odchylek – centimetrů a úhlů přispívá k objektivitě tohoto testu, některé slovní obraty užití v hodnocení mohou být naopak pojaty do jisté míry subjektivně (malé úchylky; mírná zakřivení; značně vyklenuta;...).

Provádění je poměrně zdlouhavé. Pro děti, obzvlášť pro děti předškolního a mladšího školního věku, je tato metoda nevhodná vzhledem k labilitě jejich postoje (Dvořáková, 1999; Horčíčková, 1995 in Volfová, 2011).

Pohledová metoda podle Kleina, Thomase a Mayera

Vyšetření posturálního stereotypu hodnotíme v sagitální a frontální rovině. Soustředí se na základních pět objektů, kterými jsou: hlava, hrudník, břicho a tvar pánve, zakřivení páteře a výše ramen a postavení lopatek. Hodnocení se provádí bez jakýchkoliv pomůcek, jednotlivé segmenty jsou hodnoceny slovně.

Ke každému stupni existuje slovní popis a pro lepší představu se využívají i tzv. siluetogramy - pohledové standardy. Siluety jsou zpracované pro chlapce a dívky (obr. 4). Držení těla se dělí dle kvality na čtyři stupně: *výtečné, dobré, chabé a špatné* (Haladová & Nechvátalová, 1997).

Obr. 4 Hodnocení držení těla dle Kleina, Thomase a Mayera (Haladová & Nechvátalová, 1997)

Pro terénní vyšetření je tato metoda nenáročná (absence pomůcek, časová nenáročnost). Ve slovním hodnocení jednotlivých segmentů jsou použity termíny jako „mírně“, „značně“ apod., což komplikuje jednoznačně objektivní hodnocení. Metoda je tak výrazně zatížena subjektivním pohledem řešitele (Riegrová, Přidalová & Ulbrichová, 2006). Dolní končetiny jsou zcela opomenuty. Není zcela jasné, kam zařadit jedince, u něhož se liší hodnocení částí těla (např. hlava a břicho odpovídají dobrému držení, ale postavení lopatek špatnému).

V několika výzkumech bylo využito kombinací obou výše popsaných pohledových metod. Pro posouzení jednotlivých segmentů bylo využito slovního hodnocení dle metody Kleina, Thomase a Mayera, v níž byly polohy hodnocených segmentů obodovány. Součet bodů byl posuzován dle metody Jaroše a Lomíčka, tedy podle součtu bodů byl jedinec zařazen do jedné ze 4 skupin. Tato kombinace se pro terénní hodnocení i pro náš výzkum jeví jako dobře

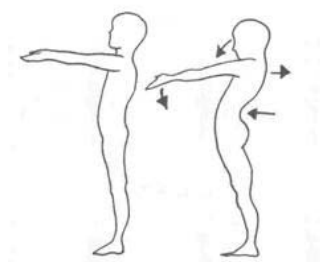
využitelná. Pouze striktní zařazení do 4 skupin je sporné, často nastává hraniční situace, kdy rozdíl jednoho bodu zařadí dítě do lepší, resp. horší skupiny.

U obou výše popsaných metod je velice problematické místo postavení hrudníku a břicha, kdy shodně požadují vyklenutý hrudník a zastrčené břicho (vojenský postoj „prsa vypnout, břicho zastrčit“). Takový postoj lze zaujmout pouze na omezenou dobu a s vynaložením poměrně značného úsilí, což do značné míry odporuje definici správného držení těla, které má být uvolněné a přirozené.

Dalším nedostatkem těchto metod je absence jakéhokoliv pohybového úkolu. Drobné odchylky, které by se u jeho plnění mohly objevit, tak mohou být velmi snadno opomenuty. Ani jedna z těchto metod nezmiňuje specifika dětského stoje. Některé přirozené projevy tak nezkušený hodnotitel může považovat za vady (lehce odstálé lopatky aj.).

Matthiasův test

Jedná se o jednoduchý test, při němž má testovaný za úkol ve stoji předpažit a po dobu 30 vteřin v této poloze vytrvat. Hodnotitel sleduje z boku (obr. 5.). Srovnává se a hodnotí vstupní a konečný postoj (tedy získáme dvě známky), oba se mohou pohybovat pouze na škále 1-2-3 – splnil, splnil s chybou, nesplnil. Jestliže se postoj po dobu 30 s v podstatě nezměnil, je držení těla dobré. U jedinců s posturální insuficiencí při testu dochází ke značnému zvýraznění lordotického a kyfotického zakřivení páteře, poklesu či naopak zvedání horních končetin, změně postavení ramenních pletenců, změně postavení hlavy. Zhroucené držení těla (fixovaná odchylka) se projevuje neschopností dítěte vzpřímit tělo v předpažení (Haladová & Nechvátalová, 1997; Kopecký, 2010).

Obr. 5 Matthiasův test (Kopecký, 2010)

Výhodou tohoto testování je časová nenáročnost a jednoduchost, test velice dobře odhaluje i drobné odchylky i se snadnou identifikací oslabených částí. Musíme nicméně počítat s tím, že na výdrži v zadané poloze se může projevovat i úroveň motivace daného jedince. Pro svou jednoduchost a časovou nenáročnost je test vhodný pro děti již od 4 let (Dvořáková, 1999).

Nevýhodou pro vyhodnocování výsledků je omezená škála, která neumožňuje přesnější statistické zpracování. Bylo by možné dosáhnout lepších výsledků, pokud by se jednotlivé segmenty hodnotily bodově zvlášť, stejně jako metody Jaroše a Lomíčka. Rovněž zde postrádáme pohled v sagitální rovině, který by upozornil na možné skoliotické vady atp.

Návrhy k úpravám a kombinaci stávajících hodnotících metod

- Využít kombinaci metod dle Jaroše, Lomíčka; Kleina, Thomase a Mayera a test dle Matthiase.
- Ve slovním hodnocení jednotlivých segmentů/oblastí odstranit problematické formulace (složitě a nejasné formulace; prominence hrudní oblasti...).
- Při hodnocení dětí zohlednit specifika stoje související s věkem.
- Po sečtení bodů za jednotlivé oblasti nedělit probandy do 4 skupin, ale ponechat u hodnocení plnou škálu, tedy součet bodů v rozmezí 5 - 20.
- U Matthiasova testu hodnotit zvlášť jednotlivé segmenty a upravit škálu, tak aby byla odpovídající bodovému rozmezí hodnocení pohledových metod.
- Průběh testu zaznamenávat na digitální fotoaparát.

Závěr

I přes možnosti současné techniky neexistuje diagnostická metoda umožňující sledování držení těla, která by byla dostatečně objektivní a zároveň finančně dostupná. Pokud sledujeme děti v mladším školním věku, ve školním prostředí je třeba mít nástroj, který je rychlý, jednoduchý a levný. Z tohoto pohledu se nejlépe jeví klinická (somatoskopická) vyšetření. Tyto metody, v tuzemských výzkumech hojně využívané, však mají své limity, co se týče objektivity, problematická je často i vymezená škála, kdy je obtížné rozlišovat hranice mezi jednotlivými stupni. Získané údaje jsou značně zatíženy subjektivními chybami vyšetřujícího, což výpovědní hodnotu značně snižuje. U metod využívající přístroje je objektivita výrazně vyšší, ale narážíme na řadu jiných problémů, z nichž nejvýznamnější je vysoká pořizovací cena přístroje a organizace výzkumu (vymezení vhodného prostoru, řešení transportu zařízení do škol nebo naopak vybraných dětí na pracoviště).

Při hodnocení dětí mladšího školního věku je důležité brát v úvahu specifika dětské postavy, ale i psychické a mentální schopnosti, tak aby bylo možné zvolit správnou posuzovací metodu

a na jejím základě optimálně posoudit stoj.

Pro hodnocení těla mladších školních dětí se jako velice slibný zdá být Mathiassův test. Testování ve staticky náročné poloze pomáhá odhalit i ochablé držení těla, neboť při posturálním oslabení lze náročnou aktivní polohu zaujmout jen na omezenou dobu. Ve své současné podobě je však využitelný převážně k orientačnímu vyšetření. Jeho objektivnost by bylo možno zvýšit zaznamenáváním průběhu testu na digitální materiál (fotografie či videozáznam) s následným vyhodnocením a úpravou hodnotící škály. Jelikož je tento test pouze pohledem z boku, a neumožňuje tak odhalit zakřivení v čelné rovině, je vhodné doplnit jej dalším testem, u něhož je proband sledován i zepředu, resp. zezadu. Těchto metod existuje velké množství, ale s ohledem na labilitu dětského stoje a schopnost jen krátkého soustředění se jeví jako vhodná volba testování dle manuálu k vyšetření pohybového aparátu dítěte (Kratěnová et al., 2007), který vhodně kombinuje osvědčené pohledové metody (Kleina, Thomase a Mayera; Jaroše a Lomíčka). Odpadá u něj zdlouhavé měření úhloměrem a olovnicí a zároveň poskytuje číselné údaje vhodné pro statistické zpracování. U kombinace těchto osvědčených metod by bylo vhodné upravit určité problematické formulace a specifikovat postojovou normu pro děti mladšího školního věku.

Literatura

- Čermák, J. (2008). *Záda už mě nebolí*. 4. Vyd. Praha: Jan Vašut s.r.o.
- Dvořáková, H. (1999). *Statistická analýza držení těla dětí*. In: Zdravotně orientovaná tělesná výchova na základních škole. Brno: PdF MU.
- Haladová, E., & Nechvátalová, L. (1997). *Vyšetřovací metody hybného systému*. Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví.
- Kolář, P. (2002). *Vadné držení těla z pohledu posturální ontogeneze*. *Pediatric pro praxi*, č. 3, s. 107.
- Kopecký, M. (2010). *Zdravotní tělesná výchova*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Riegrová, J., Přidalová, M., & Ulbrichová, M. (2006). *Aplikace fyzické antropologie v tělesné výchově a sportu*. 3. Vyd. Olomouc: Hanex.
- Tichý, M. (2000). *Funkční diagnostika pohybového aparátu*. 2. vyd. Praha: Triton s.r.o.
- Véle, F. (1997). *Kineziologie pro klinickou praxi*. Praha: Grada.
- Volfová, S. (2011). *Vztah mezi držením těla a svalovými dysbalancemi u dětí předškolního věku*. Diplomová práce. Praha: UK, Pedagogická fakulta.

Internetové zdroje

Grimmer, K. et al. (2002). *Adolescent standing postural response to backpackloads: a randomised controlled experimental study* [online]. [cit. 2015-08-20]. Dostupné z:

<http://www.biomedcentral.com/1471-2474/3/10>

Kratěnová, J. et al. (2006). *Výskyt vadného držení těla u dětí školního věku v ČR* [online]. [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/prevence/vysledky-setreni-vadne-drzeni-tela-u-deti>

Krejčí, J., Gallo, J., Salinger, J., & Štěpaník, P. (2012). *Ověření přesnosti systému DTP-3 určeného pro neinvazivní vyšetření tvaru páteře prostřednictvím rtg vyšetření* [online]. cit. 2017-06-18]. Dostupné z: <http://www.achot.cz/detail.php?stat=543>

Langmajerová, J., Bursová, M., Dvořáková, J., & Millerová, D. (2012). Sledování vývoje tvaru a statiky páteře dětí v mladším školním věku somatografickou metodou: diagnostickým systémem DTP. *Hygiena* (4) [online]. [cit. 2015-04-15]. Dostupné z:

<http://apps.szu.cz/svi/hygiena/archiv/h2012-4-04-full.pdf>

<http://www.medicaltech.cz/pristroje/diers-formetric> [online]. [cit. 2017-08-10]

Mc Evoy, M. & Grimmer, K. (2005). *Reliability of upright posture measurements in primary school children* [online]. [cit. 2015-08-15]. Dostupné z: <http://www.biomedcentral.com/1471-2474/6/35/>

Kontakt:

Mgr. Lenka Vojtíková

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy

Královická 915

Brandýs nad Labem

250 01

vojtikova.lenka@seznam.cz

Vybrané výsledky prvotního měření pomocí MOBAK 1 a 3

Jaroslav Vrbas; Petr Vlček
MASARYKOVA UNIVERZITA
Pedagogická fakulta

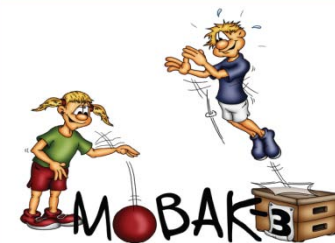
Katedra Tělesné výchovy a Výchovy ke zdraví

Fórum kinantropologie

20. – 21. 9. 2017

Moravec

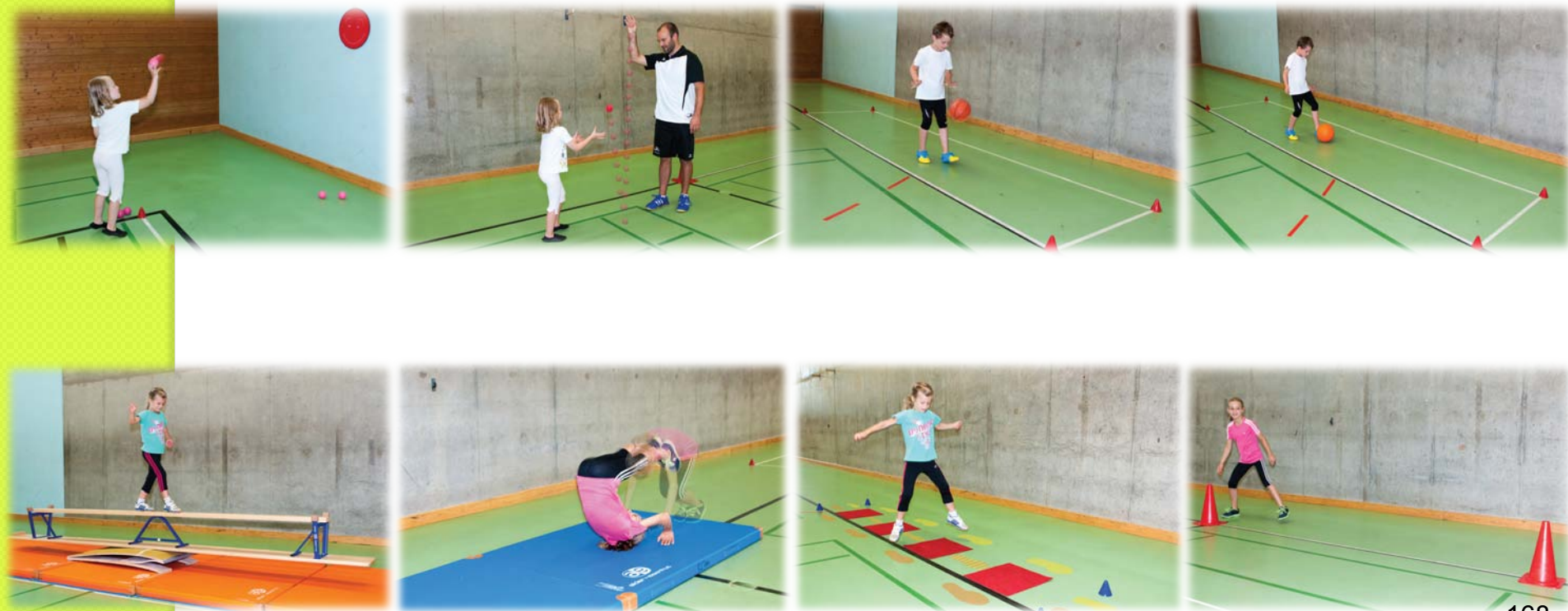
MOBAK 1

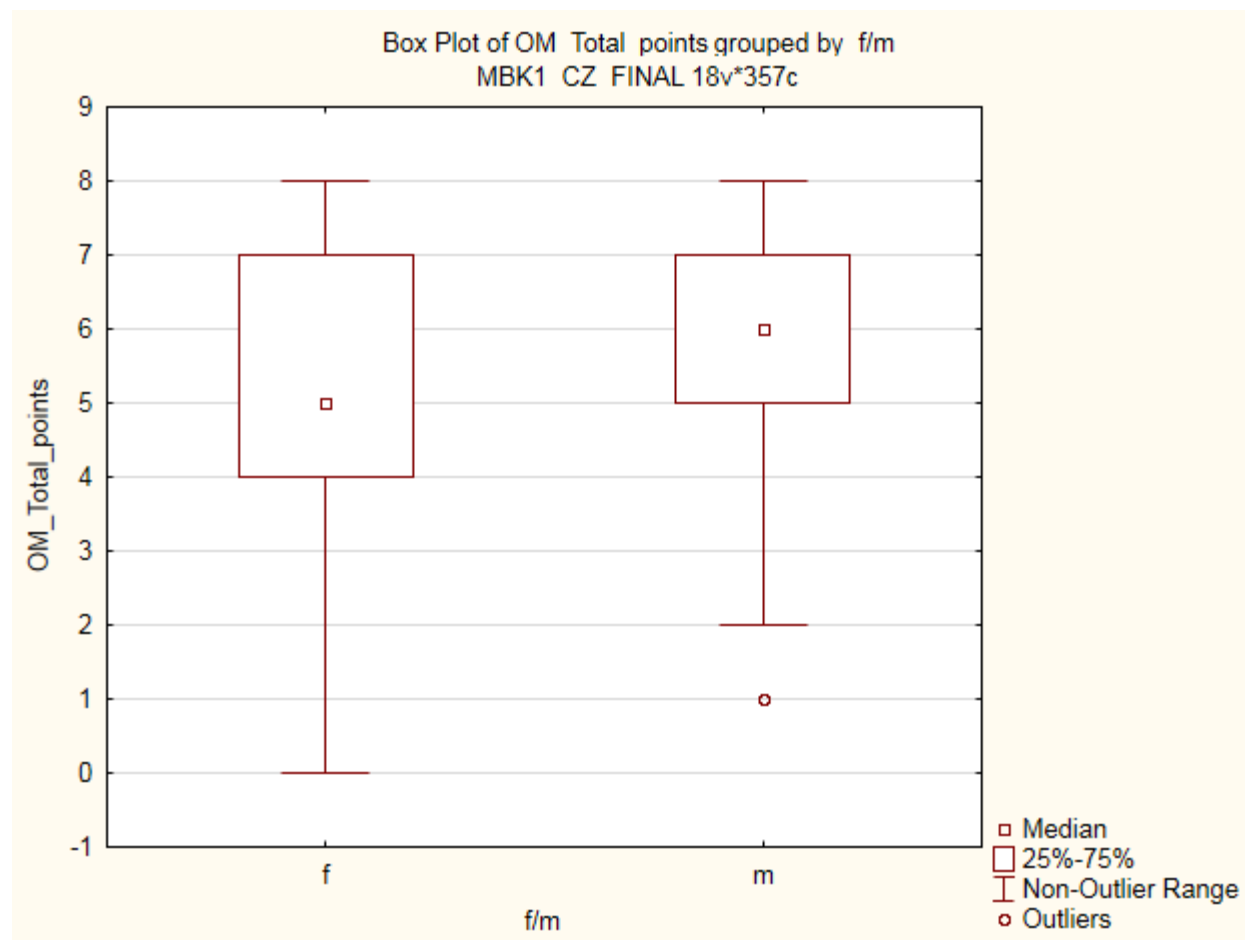
- **Představení testové baterie pohybových dovedností “MOBAK 1**

(možnosti uplatnění jako součást kurikula ve školní TV)

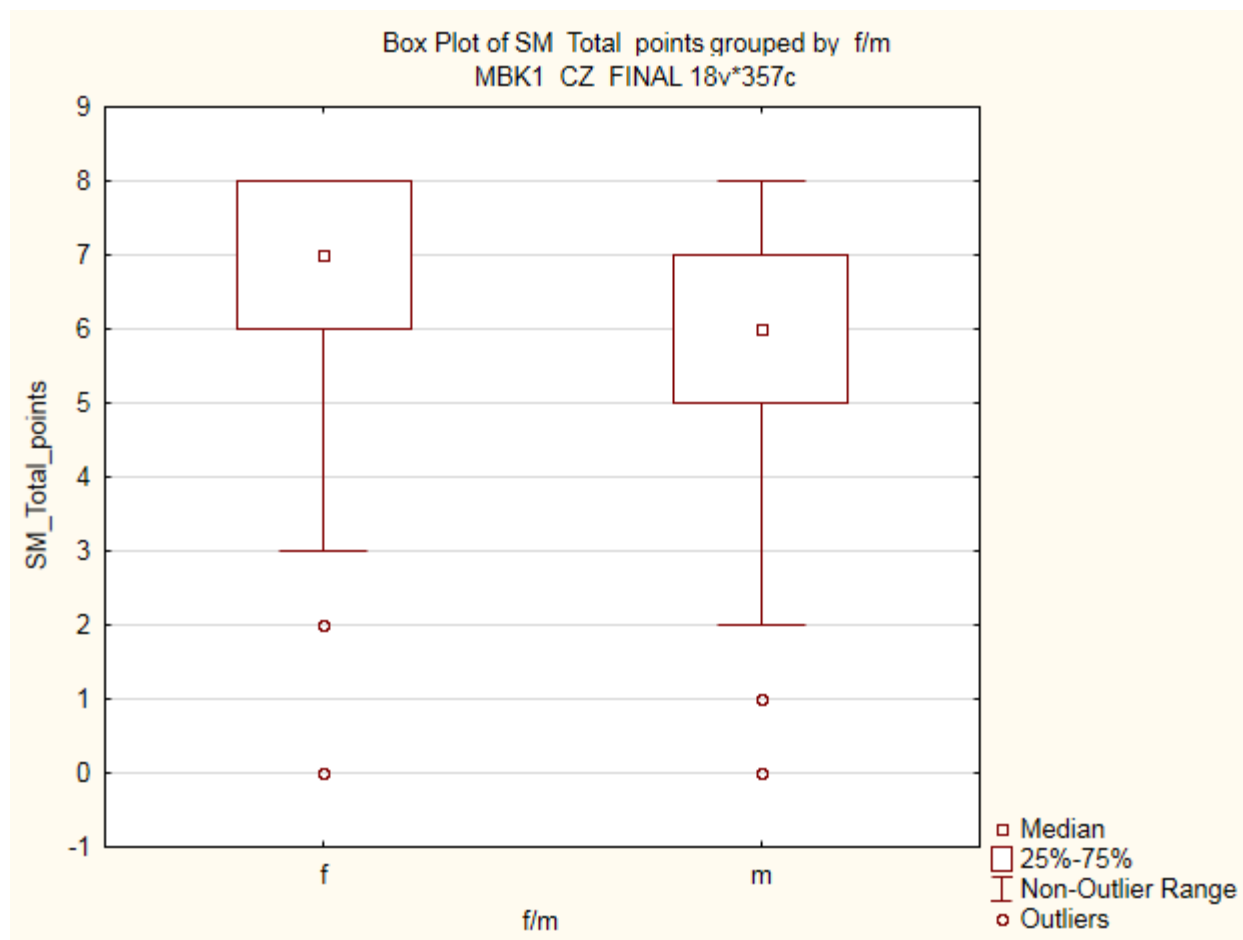
- SCHEUER, Calude, Cloes MARC, Dario COLELLA, Arunas EMALJANOVAS, Christopher HEIM, Dana MASARYKOVA, Brigita MIEZIENE, [Petr VLČEK](#), [Jaroslav VRBAS](#) a Christian HERRMANN. Das MOBAK-Netzwerk: Kulturvergleichende Perspektive aus acht europäischen Ländern. In C. Heim, R. Prohl, & H. Kaboth. *Bildungsforschung im Sport*. 1. vyd. Hamburg: Feldhaus., 2016. s. 33-34, 2 s. ISBN 978-3-88020-636-6.

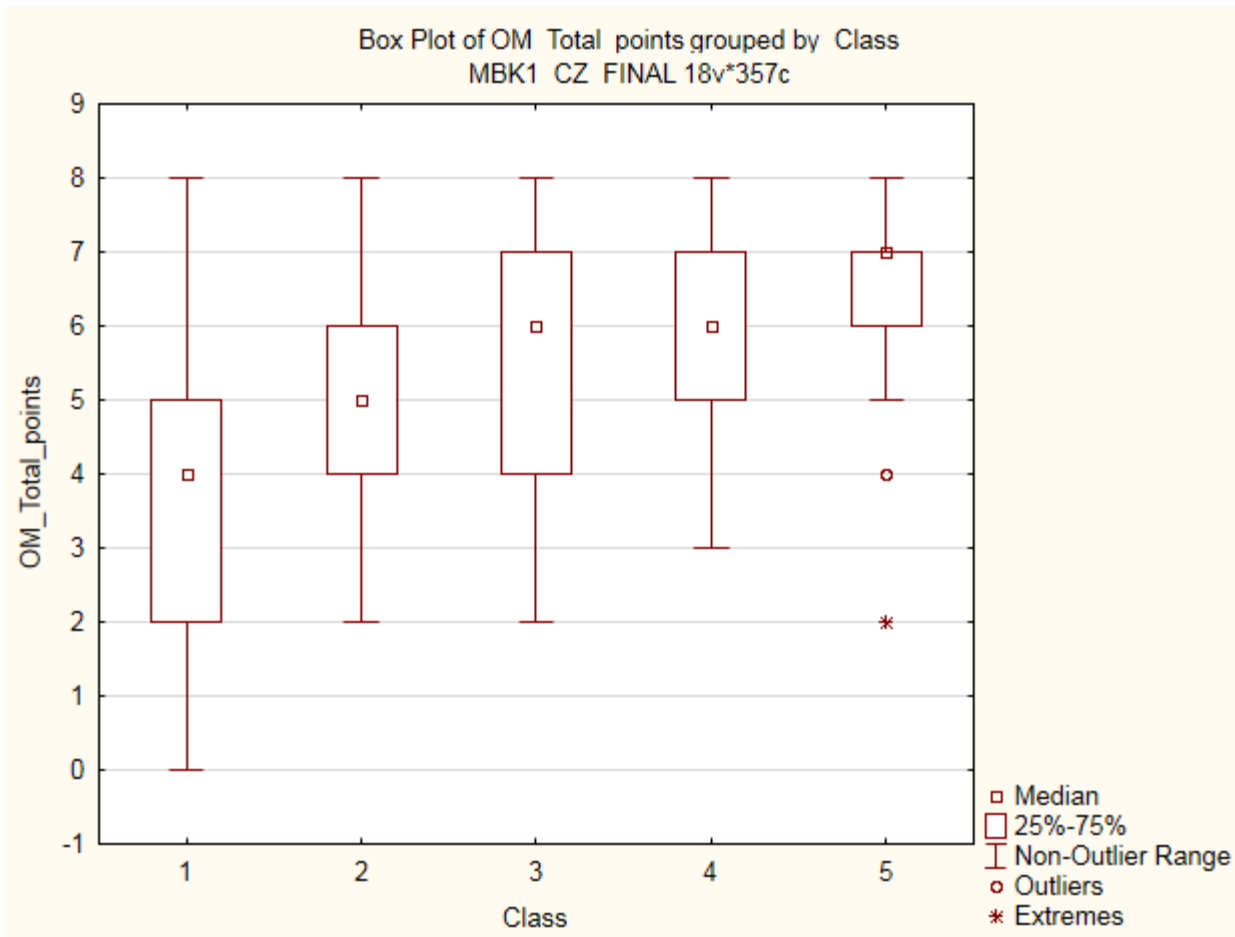
Celkové hodnocení pohybových dovedností s pomůckou dívky a hoši (MOBAK 1)

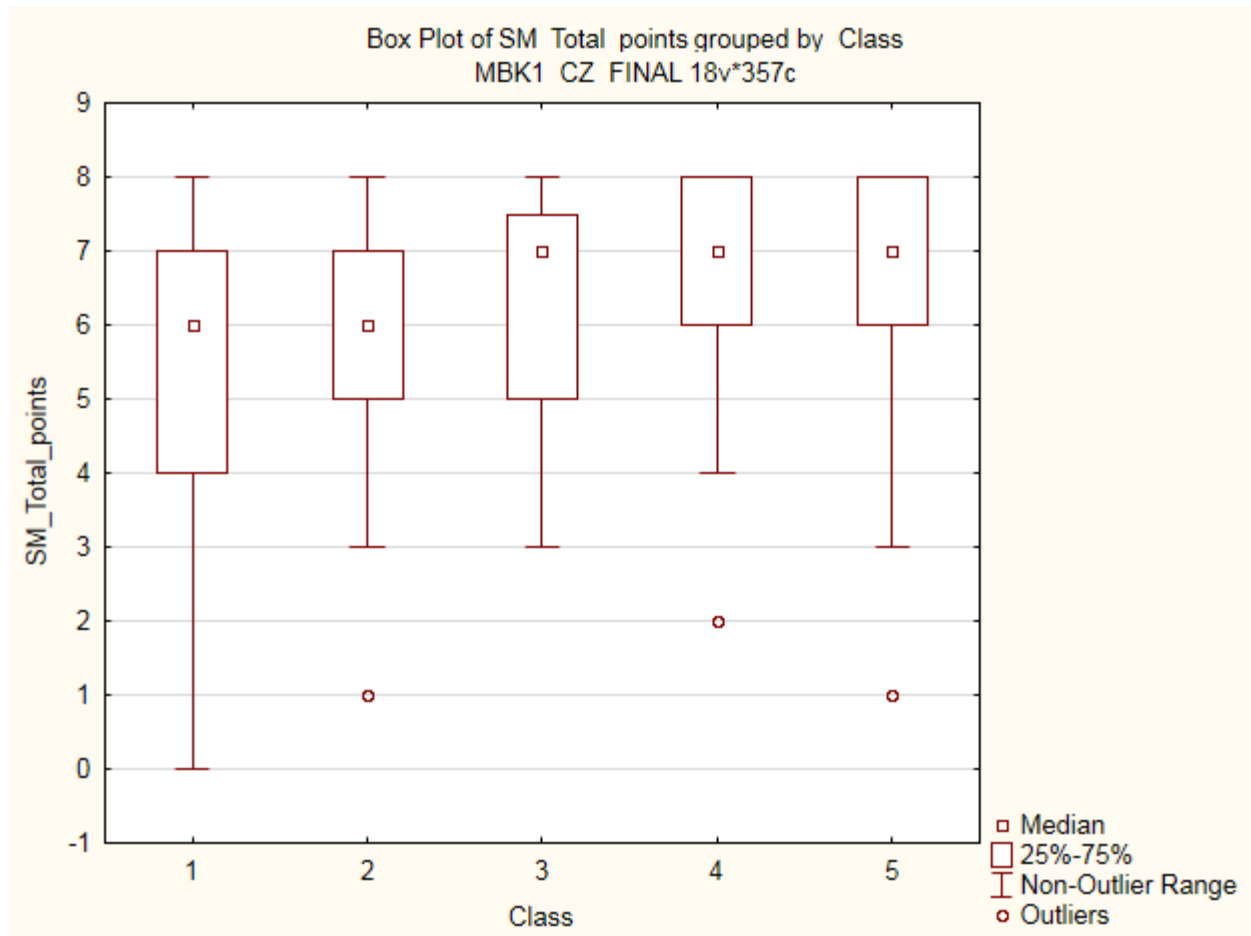
Hodnocení pohybových dovedností s vlastním tělem dívky a hoši (MOBAK 1)

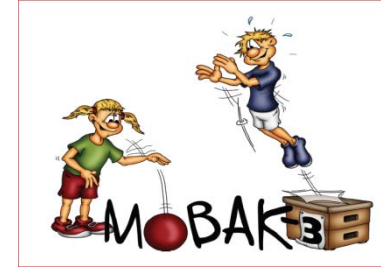
Hodnocení pohybových dovedností s pomůckou podle ročníků (MOBAK 1)

Hodnocení pohybových dovedností s vlastním tělem podle ročníků (MOBAK 1)

MOBAK 3 Stav

- „**MO**torische **BA**sis**K**ompetenzen“,
- od 1. 1. 2018 Erasmus+ (16 evropských států a s dalšími se o spolupráci jedná).
- Basel a Luxembourg
- Christian Herrmann a Harald Seelig a Claude Scheuer
- MOBAK **1**, **3**, 5 a 7

MOBAK 3

- Motorické testy dnes:
- **výsledek** (délka hodů míčkem, délka skoku z místa, rychlost běhu na krátkou vzdálenost apod.) a výsledek se porovnává s normou a směřuje k výkonu nebo zdravotně orientované normě.
- **průběh a správnost provedení** (základem pro zlepšení pohybového režimu dětí).

MOBAK 3 a TV

- Jedním z úkolů tělesné výchovy je ovlivňování způsobilosti žáků aktivně se podílet na „kultuře“ pohybu a cvičení.
- Předpokladem pro to jsou základní pohybové kompetence.
- Názor odborníků, učitelů – např. žáci musí být schopni s jistotou zacházet s míčem, aby s ním mohli hrát.
- **Základní pohybové kompetence** – nejsou přímo pozorovatelné.
- **Základní pohybové způsobilosti** – pozorovatelné jsou.
- Kompetence jsou označovány jako **MOBAK** (**M**otorische **B**asiskompetenzen)
- Způsobilosti **MOBAQ** (**M**otorische **B**asisqualifikationen).

MOBAK 3

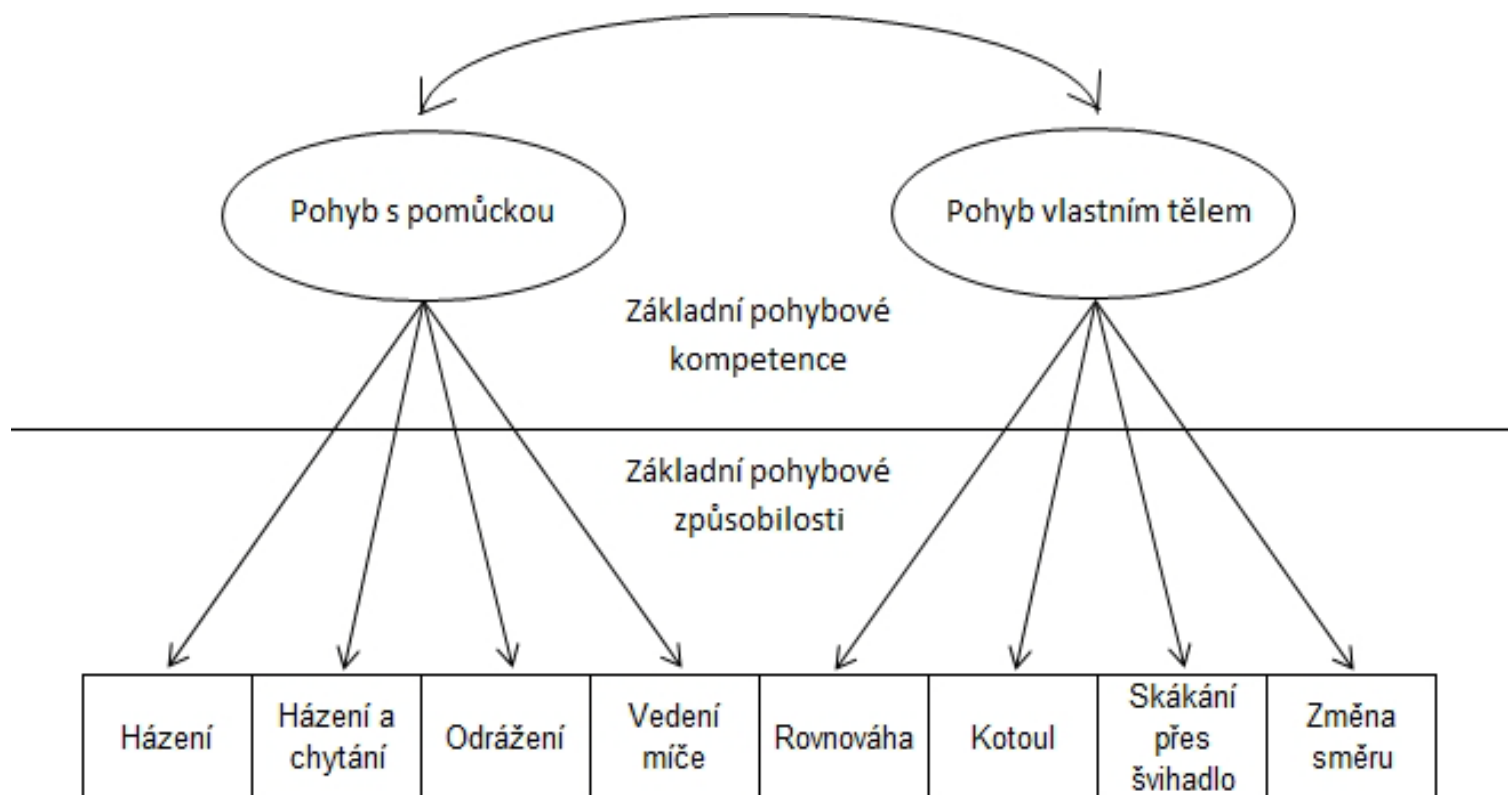

- Kompetence x způsobilost
- ***Základní pohybové kompetence...***
 - *... pohybové předpoklady, které mohou být rozvíjeny na základě požadavků konkrétní situace.*
 - *... lze z dlouhodobého hlediska naučit, jsou-li brány v úvahu předchozí zkušenosti, a mohou být zlepšovány praxí.*
- ***Základní pohybové způsobilosti...***
 - *... formulujeme jako prohlášení „umění něco udělat“ (např. umění hodit, umění chytit).*
 - *...jsou pozorovatelná provádění pohybových aktivit.*
 - *...jsou základy pro proces učení sportovně (pohybově) specifickým dovednostem a technice.*

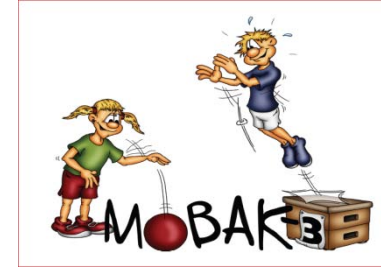
MOBAK 3 (způsobilost x kompetence)

- Vztah mezi **základními pohybovými způsobilostmi** a **kompetencemi**.
- Kompetence nepřímo získáváme prostřednictvím osvojování základních pohybových způsobilostí.

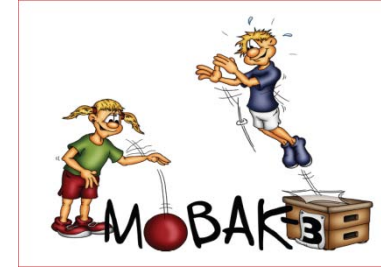

MOBAK 3 Tvorba

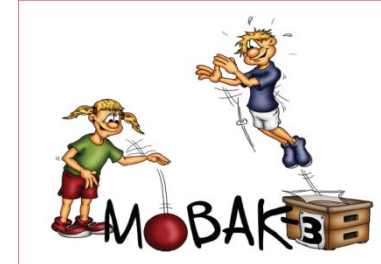
- Tvorba testových položek:
- **Co by dítě v určitém věku mělo být schopno dělat, aby se mohlo podílet na „kultuře“ pohybu a cvičení?**
- **Kritéria:**
 - Splnitelnost pro obě pohlaví.
 - Proveditelnost a přiměřenost věku.
 - Osm základních pohybových způsobilostí.
 - Rozděleny do dvou pohybových kompetencí.

MOBAK 3 Provedení

- 1x vysvětleno a předvedeno
- **MOBAQ házení a házení a chytání** – šest pokusů u každé testové položky (bez předchozí zkoušky). Každý zásah je zaznamenán. 0-2 zásahy jsou hodnoceny 0 body, 3-4 zásahy 1 bod, 5-6 zásahů 2 body.
- **MOBAQ odrážení, vedení míče, rovnováha, kotoul, skákání přes švihadlo a změna pohybu** – dva pokusy na splnění úkolu (bez předchozí zkoušky). Tyto položky hodnotíme 0=nesplnil, 1=splnil. Zaznamená se pak počet úspěšných pokusů (0 správně=0 bodů, 1 správně=1 bod, 2 správně=2 body).
- Vývoj – formou kruhového systému.
- V hodinách tělesné výchovy – procházet položkami postupně a hodnotit okamžitě (například po dvou položkách).

MOBAK 3 Hodnocení

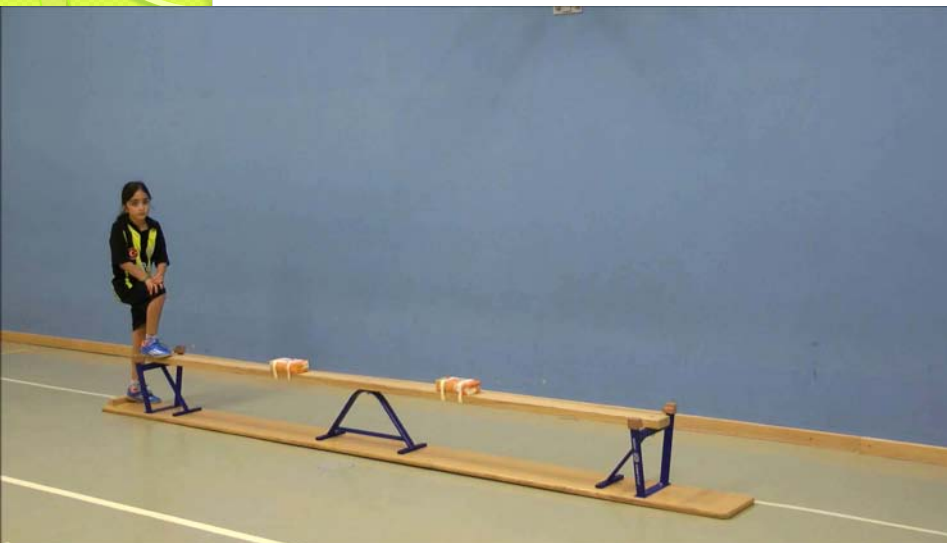

- Úroveň **MOBAQ položek** (způsobilost), nebo **MOBAK oblastí** (kompetence).
- MOBAQ položky mohou být hodnoceny jednotlivě na základě získaného počtu bodů (0-2).
- Konkrétní informace o jednotlivých žácích = přizpůsobení vyučování úrovni žáků.
- MOBAK oblasti „pohyb s pomůckou“ a „pohyb vlastním tělem“
- Oblasti MOBAK vypočítáváme jako součet výsledků ze čtyř MOBAQ položek (0- 8 bodů).
- MOBAK oblasti poskytují informace o širším spektru úkolů než MOBAQ položky.
- Možnost opakování měření

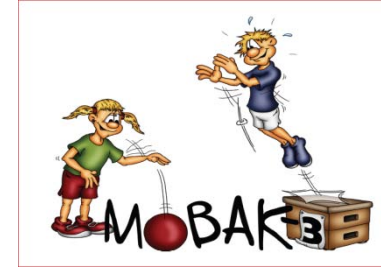
MOBAK 3 – Pohyb s pomůckou

MOBAK 3 – Pohyb vlastním tělem

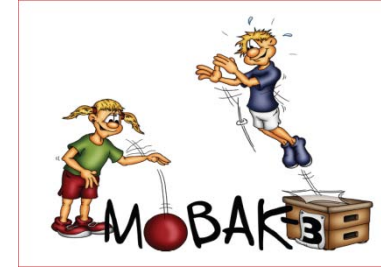

MOBAK 3 Výzkumný soubor

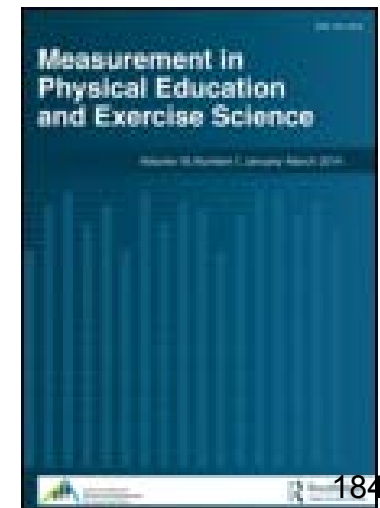

- Základní metoda MOBAK 3.
- 7 základních škol.
- 16 tříd.
- n=302 žáků (133 ch. a 169 d.).
- Švýcarsko n=323 žáků.
- Naměřené výsledky jsou vyjádřeny pomocí shodných statistických metod.

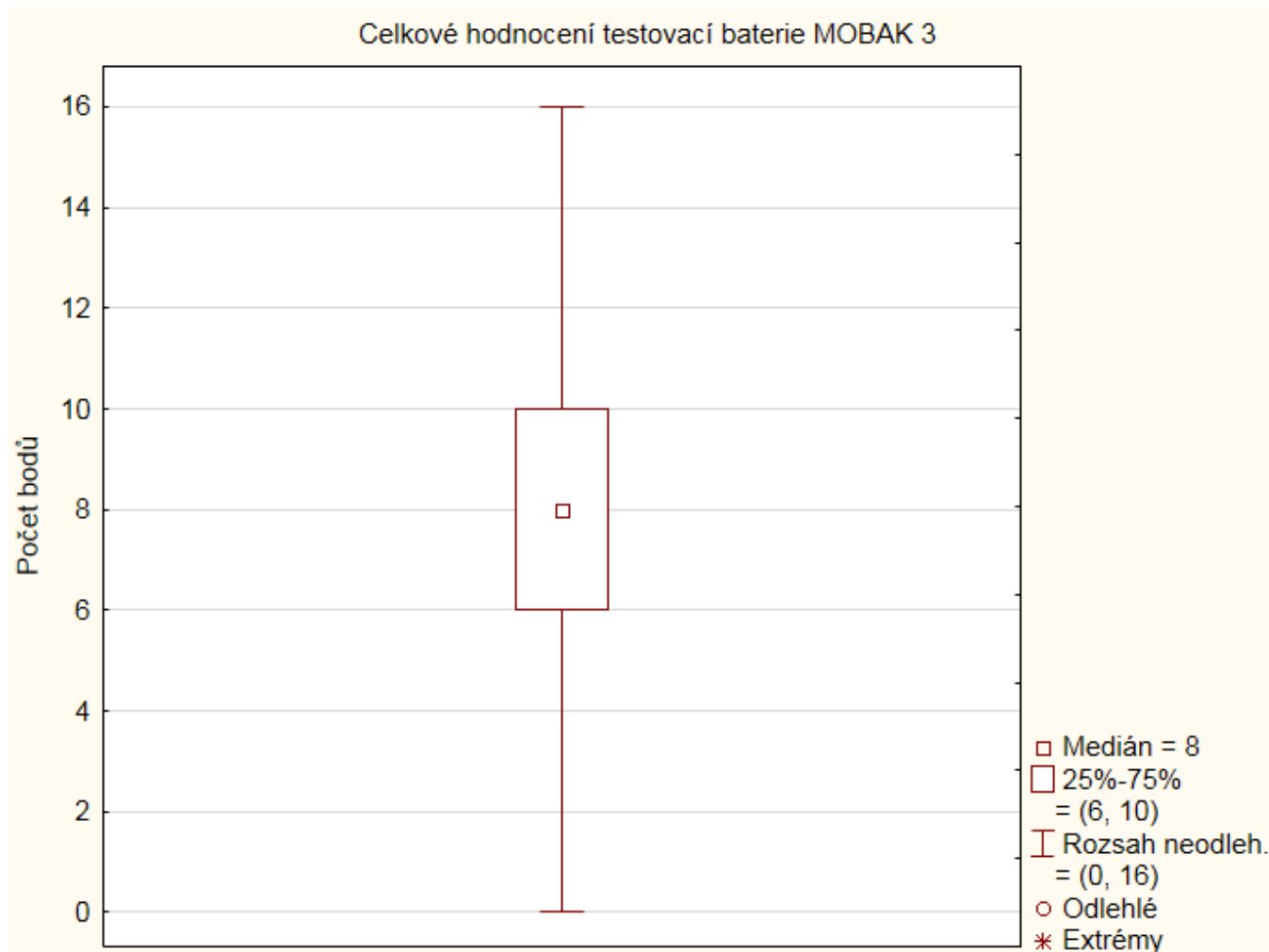
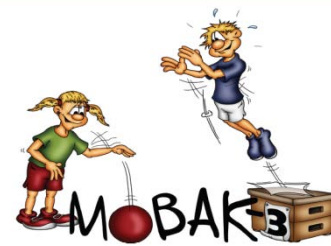
MOBAK 3 Statistika

- **Measurement in Physical Education and Exercise Science** Publication details, including instructions for authors and subscription information:
<http://www.tandfonline.com/loi/hmpe20>
- **Development and Validation of a Test Instrument for the Assessment of Basic Motor Competencies in Primary School** Christian Herrmann, Erin Gerlach & Harald Seeliga a Department of Sport, Exercise and Health, University of Basel, Basel, Switzerland, Faculty of Human Sciences, University of Potsdam, Potsdam, Germany Published online: 19 May 2015.

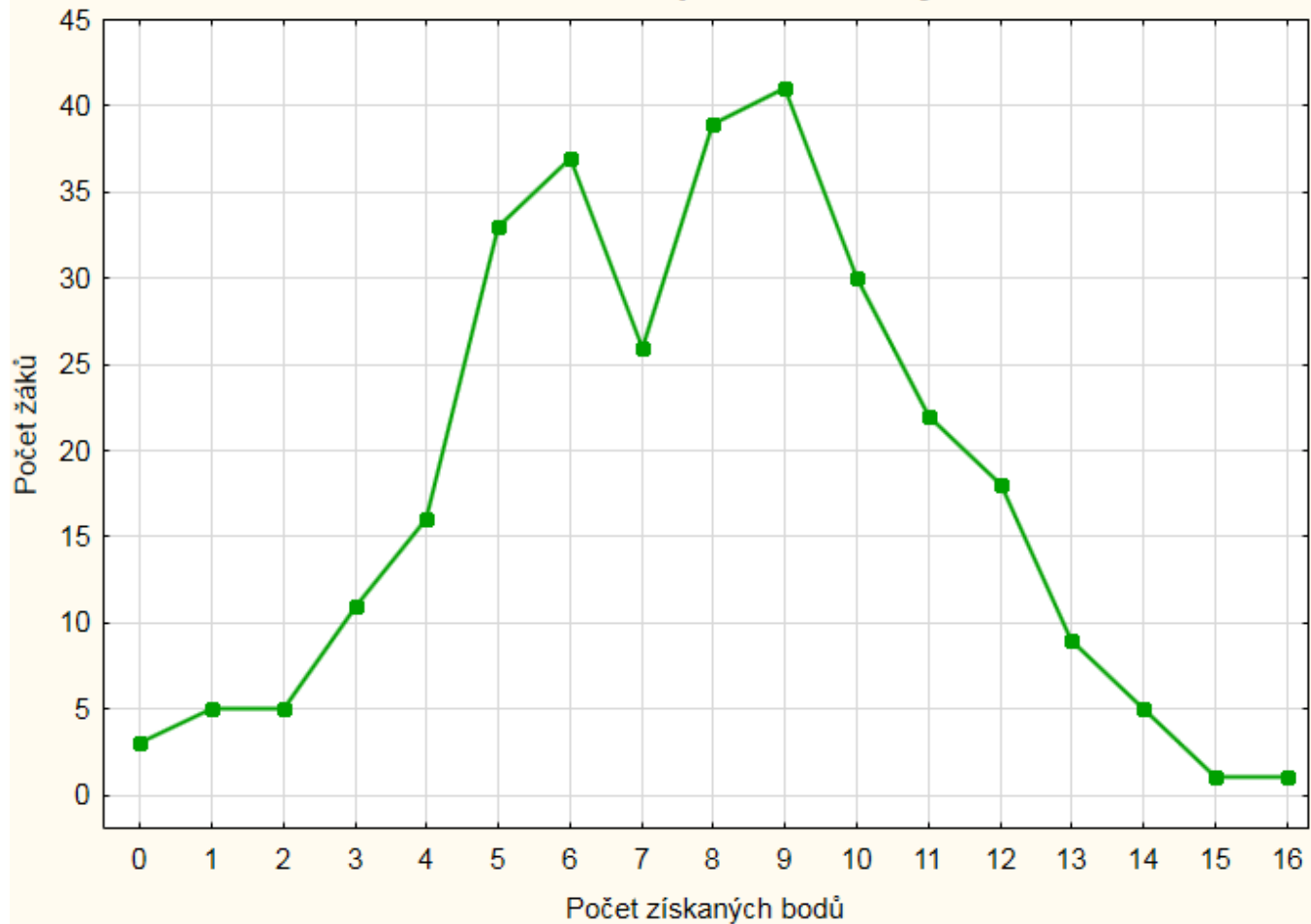
MOBAK 3 Výsledky ČR

MOBAK 3 Výsledky ČR

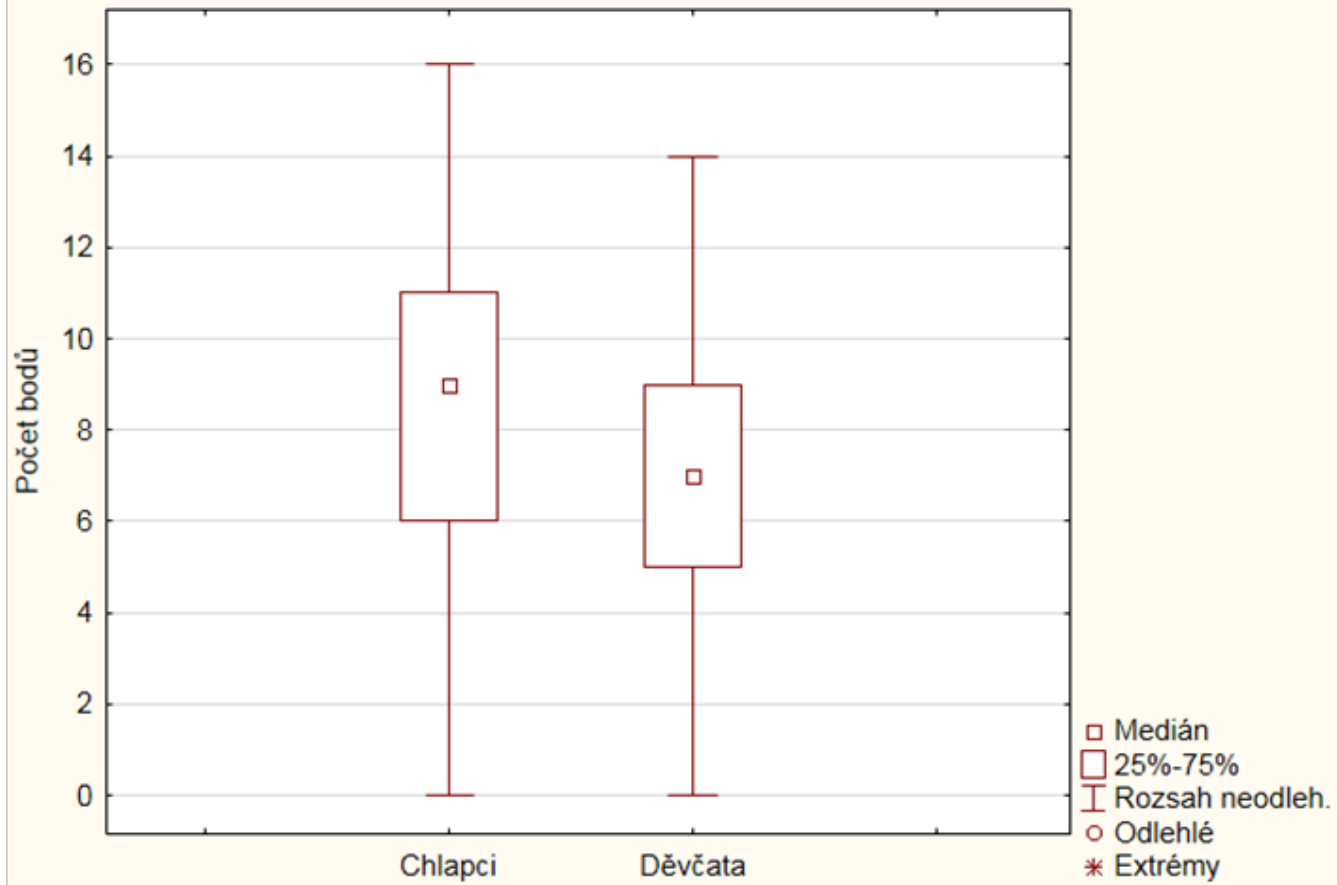
Počet žáků vzhledem k počtu získaných bodů

MOBAK 3 Výsledky ČR

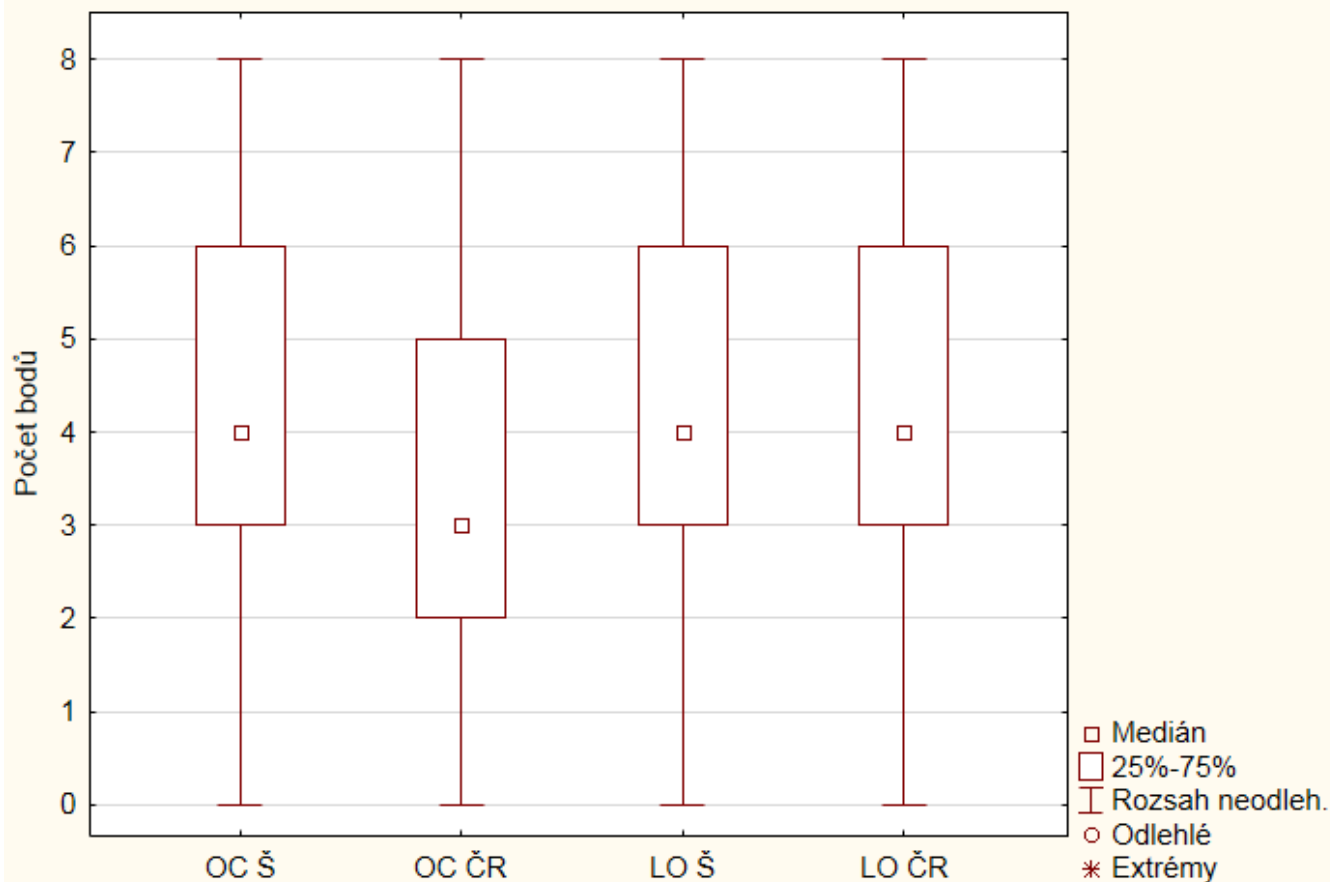
Celkové hodnocení testovací baterie MOBAK 3 v závislosti na pohlaví

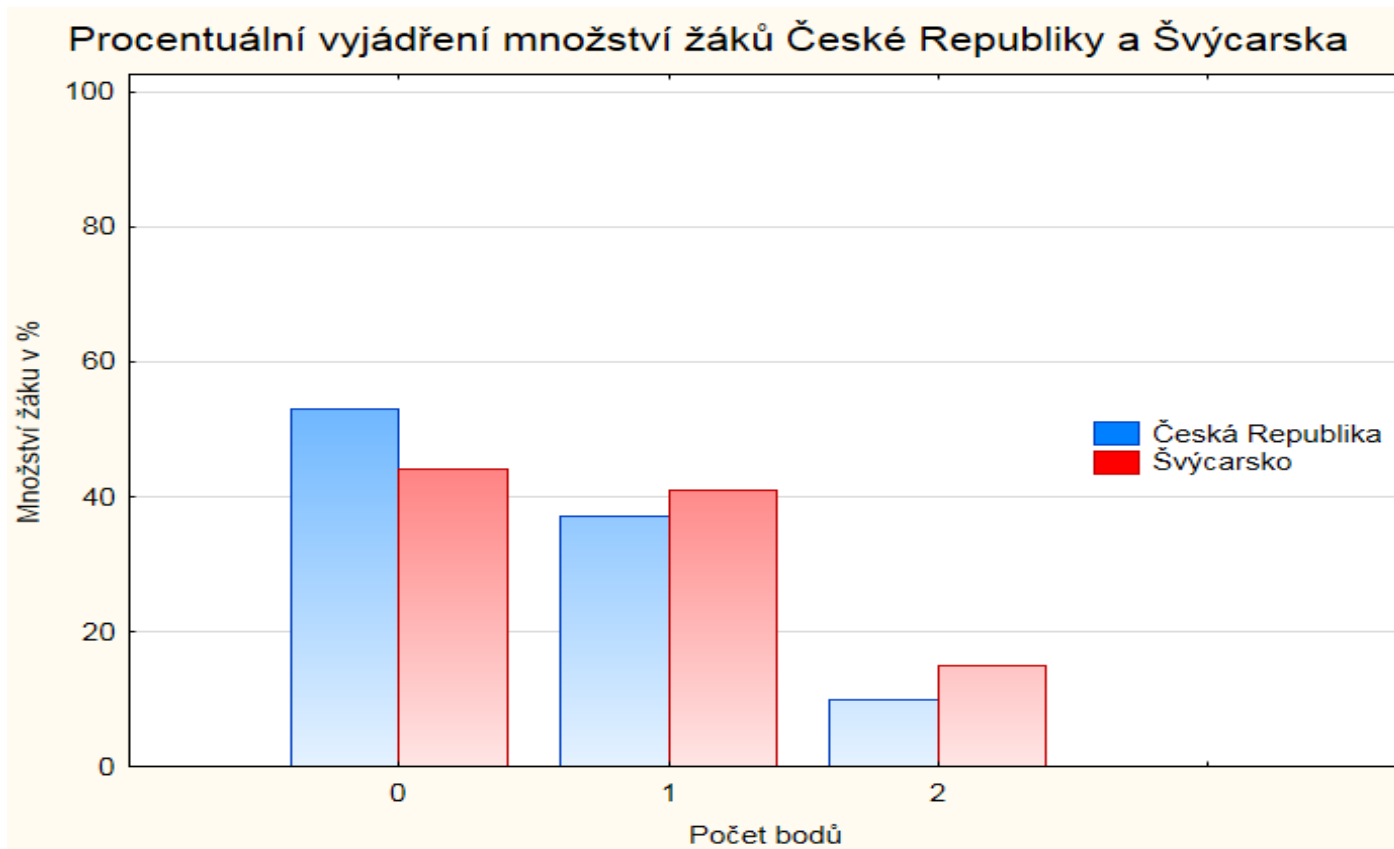
MOBAK 3 Výsledky ČR x Švýcarsko

Krabicové grafy rozdělené pro oblasti pohybu s pomůckou (OC) a pohybu s vlastním tělem (LO)

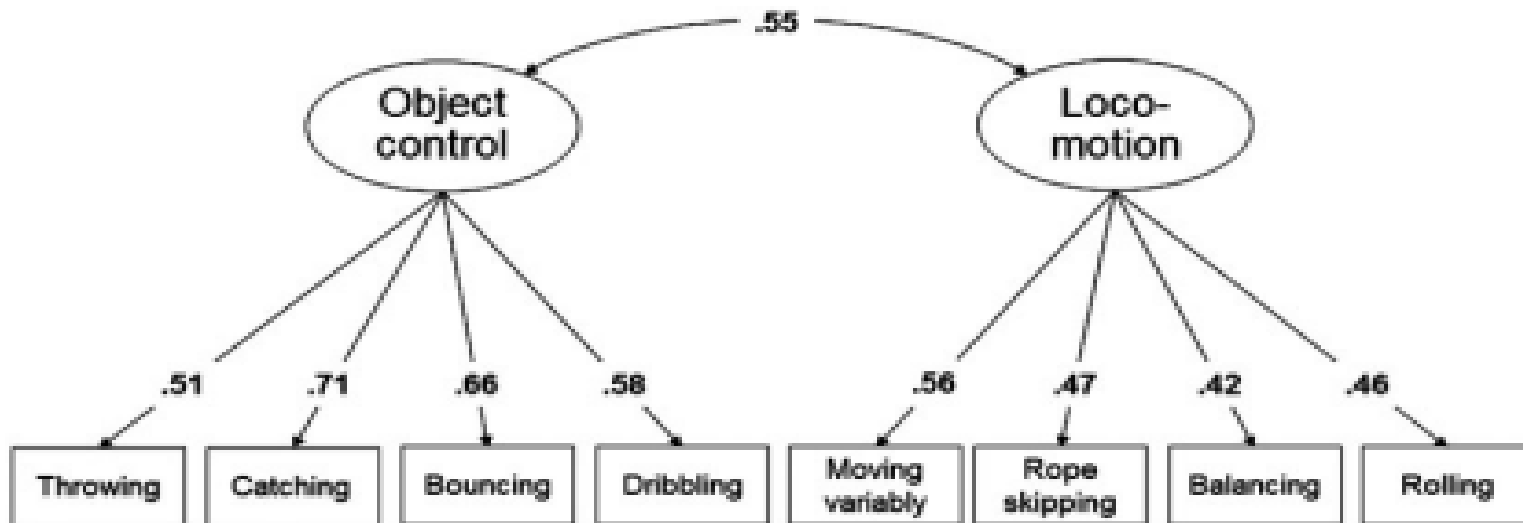
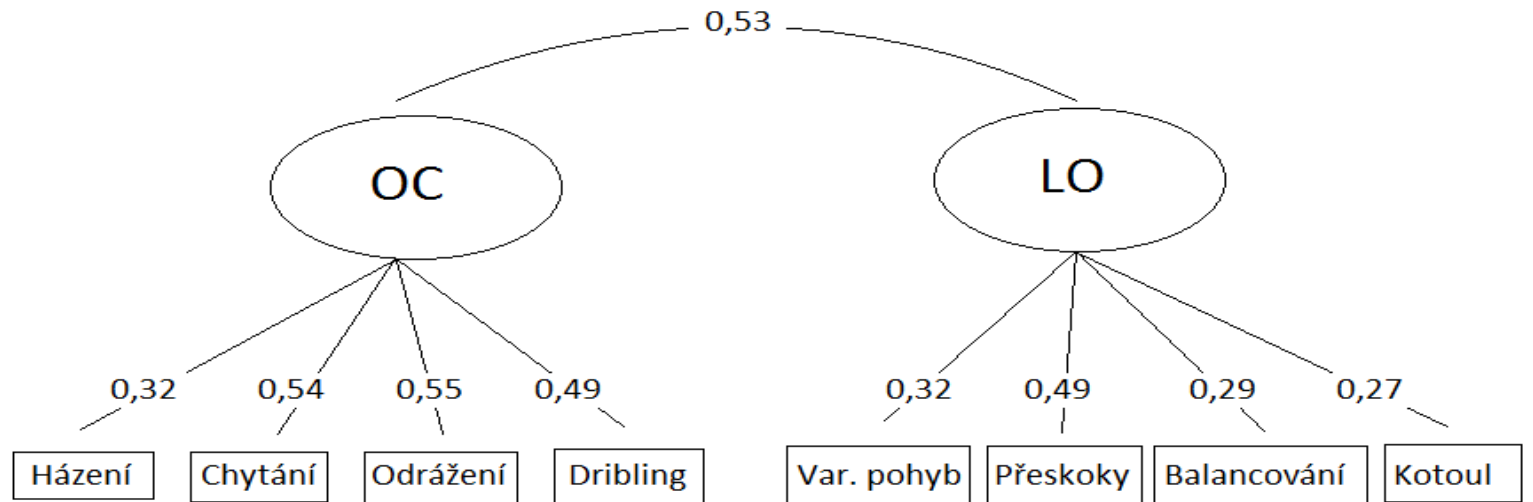

MOBAK 3 Výsledky ČR a Švýcarsko

Histogram vzájemné procentuální úspěšnosti v disciplíně HÁZENÍ NA TERČ

MOBAK 3

Závěr

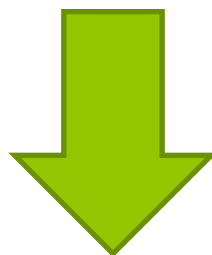

- Většina disciplín obdobné výsledky v obou státech
- Horších výsledků u obou zemí **Házení na terč** a **Přeskoky přes švihadlo** - zjednodušení uvedených disciplín?
- **Variabilní pohyb** u obou států příliš jednoduché
- Oblast pohybu s pomůckou je pro žáky třetích tříd náročnější a dosahují v nich horších výsledků.
- Disciplíny z oblasti pohybu s vlastním tělem jsou jednodušší.
- MOBAK 3 použitelnost v obou státech.

Závěr MOBAK 3

- Diskuze nad úpravou některých testů.
- Obavy ➡ metodologie a zpřesňování.
- Očekávání ➡ použitelnost.
- PRAXE – pozitivní ohlas ➡ nutnost další aktivity a rozšiřování do povědomí učitelů.

Úkoly a cíle Erasmus+ 1. 1. 2018 – 31. 12. 2021

Literatura

- Herrmann, C., & Seelig, H. (2015). *MOBAK-3. Motorische Basiskompetenzen in der 3. Klasse (Testmanual)* [MOBAK-3. Basic Motor Competencies in the 3rd grade (test manual)]. Retrieved from <http://edoc.unibas.ch/41207/>
- Herrmann, C., & Seelig, H. (2016). Structure and Profiles of Basic Motor Competencies in the Third Grade-Validation of the Test Instrument MOBAK-3. *Perceptual and motor skills*. doi:10.1177/0031512516679060
- Christian Herrmann, Erin Gerlach & Harald Seelig (2015) Development and Validation of a Test Instrument for the Assessment of Basic Motor Competencies in Primary School, *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 19:2, 80-90, DOI: 10.1080/1091367X.2014.998821
- DSBG4public.ch. (2016). DSBG4public.ch [Online]. Retrieved April 01, 2016, from <http://www.dsbg4public.ch/>
- Kačerovská, T. (2017). *Tvorba manuálu testové baterie MOBAK 3* (Diplomová práce). Brno.
- Kraus, J. (2017). *Výsledky testové baterie MOBAK 3 naměřené v České Republice ve srovnání se Švýcarskem* (Diplomová práce). Brno.
- Kurz, D., Lindemann, U., Rethorst, S., Scheuer, C., Maatmann, H. & Schröer, T. (2012a). Motorische Basisqualifikationen – ein pädagogisch sinnvoller Ansatz? [Basic motor qualifications – a pedagogical reasonable approach?]. Handout dvs - Sektion Sportpädagogik, Jahreskonferenz 2012. Magglingen.
- Kurz, D. & Fritz, T. (2007). Motorische Basisqualifikationen von Kindern. Ergebnisse einer repräsentativen Untersuchung in Nordrhein-Westfalen. Abschlussbericht über das Forschungsprojekt MOB AQ I und II [Basic motor qualifications of children. Results of a representative study in North Rhine-Westphalia. Final report on the research project MOB AQ I and II]. Universität Bielefeld: Fakultät für Psychologie und Sportwissenschaft
- Měkota, K., & Blahuš, P. (1983). *Motorické testy v tělesné výchově* (1. vyd.). Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Měkota, K., & Cuberek, R. (2007). *Pohybové dovednosti, činnosti, výkony* (1. vyd.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Zvolská, J., & Gajda, V. (1986). *Vybrané kapitoly z teorie tělesné kultury pro specializaci tělesné výchovy 1. stupně ZŠ* (Vyd. 1.). Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě.
- <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=afa17c1b-207b-44d9-a42f-667793f2b1f6%40sessionmgr120>

Děkuji za pozornost

- Mgr. Jaroslav Vrbas, Ph.D. (vrbas@ped.muni.cz, 549497742, Poříčí 31, Brno, 60300).
- PhDr. Mgr. Petr Vlček, Ph.D. (vlcek@ped.muni.cz, 549494254, Poříčí 31, Brno, 60300).

Pořadatel: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu pod záštitou proděkana pro vědu prof. ing. Václava Bunce, CSc., ve spolupráci s Masarykovou Univerzitou, katedra tělesné výchovy a výchovy ke zdraví

Místo konání: Rekreační a školicí středisko České pošty MORAVEC na Vysočině

Vydala: Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, José Martího 31, 162 52 Praha 6-Veleslavín

Výroba: FALON, José Martího 31, 162 52 Praha 6-Veleslavín, www.falon.cz

© Petra Fořterová/Matošková, Jan Chrudimský

Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Praha 2017

Texty neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky odpovídají materiálům zaslanými autory.

ISBN 978-80-87647-40-0